

Vlaams
Parlement

vergadering **21**
zittingsjaar 2020-2021

Woordelijk Verslag

Plenaire Vergadering

van 10 februari 2021

INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	5
VERONTSCHULDIGINGEN	5
MOTIE VAN ORDE	
Opheldering over de stand van zaken	5
ACTUELE VRAAG van Paul Van Miert aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de evolutie van de inkomsten uit verkeersfiscaliteit sinds de hervorming van 2016	
ACTUELE VRAAG van Wim Verheyden aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de forse stijging van de verkeersbelastingen	9
ACTUELE VRAAG van An Moerenhout aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de achterstand bij de renovaties van sociale woningen	14
ACTUELE VRAAG van Jos D'Haese aan Benjamin Dalle, Vlaams minister van Brussel, Jeugd en Media, over de documentaire BDW op de VRT	19
ACTUELE VRAAG van Tom Ongena aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de activering van langdurig en aangepast beschikbare werkzoekenden	22
ACTUELE VRAAG van Maaïke De Vreese aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de draaiboeken voor een exitstrategie	
ACTUELE VRAAG van Conner Rousseau aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de maatregelen om de festivalzomer te redden	
ACTUELE VRAAG van Karin Brouwers aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over maatregelen om de evenementensector te steunen bij de voorbereiding van de zomerevenementen	25
ACTUELE VRAAG van Kristof Slagmulder aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de niet-invoering van de aangekondigde studentenkotbubbels	
ACTUELE VRAAG van Brecht Warnez aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de heropstart van het contactonderwijs in de universiteiten en hogescholen	32
ACTUELE VRAAG van Roosmarijn Beckers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de problemen met Smartschool en het afstandsonderwijs in de afkoelingsweek	
ACTUELE VRAAG van Karolien Grosemans aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de problemen bij Smartschool tijdens de afkoelingsweek	38

ACTUELE VRAAG van Gwenny De Vroe aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het aanpakken en voorkomen van koudstress bij dieren bij vriestemperaturen	42
ACTUELE VRAAG van Lorin Parys aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over kinderen met complexe problematieken	
ACTUELE VRAAG van Katrien Schryvers aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de hulpverlening voor kinderen en jongeren met een complexe problematiek	
ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de door het Kinderrechtencommissariaat georganiseerde webinar 'Gewoon Complex'	
ACTUELE VRAAG van Jeremie Vaneekhout aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over jongeren met een complexe problematiek	46
ACTUELE VRAAG van Piet De Bruyn aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over het Vlaamse suïcidepreventiebeleid tijdens de coronacrisis	55
VOORSTEL VAN DECREET van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) – 640 (2020-2021) – Nr. 1	
Voorstel tot spoedbehandeling	59
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	59
ONTWERP VAN DECREET houdende wijziging van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie met betrekking tot de landelijke en regionale radio-omroeporganisaties en de technische eindapparatuur voor FM-radio-ontvangst van radio-omroeporganisaties – 593 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2	
Algemene bespreking	60
Artikelsgewijze bespreking	62
ONTWERP VAN DECREET betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen – 594 (2020-2021) – Nrs. 1 tot en met 3	
Algemene bespreking	62
Artikelsgewijze bespreking	80
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de opsplitsing in handelsakkoorden en investeringsverdragen – 549 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2	
Bespreking	81
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over de versterking van de dienstenexport in Vlaanderen – 550 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2	
Bespreking	82
MEDEDELING VAN DE VOORZITTER	83

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	83
VERSLAG VAN HET VERZOEKSCRIFT over de invoer van Europese zwerfdieren, broodfok en rabiës – 619 (2020-2021) – Nr. 1	
Verslag	84
VOORSTEL VAN DECREET van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) – 640 (2020-2021) – Nr. 1	
Voorstel tot spoedbehandeling	85
Algemene bespreking	86
Artikelsgewijze bespreking	90
ONTWERP VAN DECREET houdende wijziging van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie met betrekking tot de landelijke en regionale radio-omroeporganisaties en de technische eindapparatuur voor FM-radio-ontvangst van radio-omroeporganisaties – 593 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2	
Artikelsgewijze stemming	90
Hoofdelijke stemming	90
ONTWERP VAN DECREET betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen – 594 (2020-2021) – Nrs. 1 tot en met 3	
Artikelsgewijze stemming	90
Hoofdelijke stemming	91
VOORSTEL VAN DECREET van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) – 640 (2020-2021) – Nr. 1	
Artikelsgewijze stemming	91
Hoofdelijke stemming	91
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de opsplitsing in handelsakkoorden en investeringsverdragen – 549 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	92
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over de versterking van de dienstenexport in Vlaanderen – 550 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2	
Hoofdelijke stemming	92
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	92
BIJLAGEN	
Aanwezigheden	94
Individuele stemmen Vlaamse Volksvertegenwoordigers	94

OPENING VAN DE VERGADERING

Voorzitter: mevrouw Liesbeth Homans

– De vergadering wordt geopend om 14.01 uur.

De voorzitter: Dames en heren, de vergadering is geopend.

VERONTSCHULDIGINGEN

De voorzitter: Dames en heren, zoals we al bijna een jaar bezig zijn, zijn we hier niet met de 124 Vlaams Parlementsleden tegelijkertijd aanwezig, maar met slechts 39, omdat ook wij ons moeten houden aan de coronamaatregelen.

Minister-president Jan Jambon en de ministers Bart Somers, Zuhair Demir en Lydia Peeters zijn verontschuldigd.

MOTIE VAN ORDE

Opheldering over de stand van zaken

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Voorzitter, ik wil bij motie van orde, meer bepaald op basis van artikel 50, punt 1, j), van het reglement, opheldering vragen omdat ik vanmorgen toch wel behoorlijk van mijn stoel ben gevallen bij het openen van de krant. Het gaat over het zogenaamde zwijgakkoord binnen de meerderheid om dit parlement aan banden te leggen.

Collega's, we zitten eigenlijk in een situatie waarbij we de afgelopen maanden, intussen bijna een jaar, als parlement een ongelooflijke volwassenheid hebben getoond en waarbij meerderheid en oppositie hebben samengewerkt bij de aanpak van deze gezondheids crisis. En dan stoot het me toch wel heel hard tegen de borst dat een parlement, toch wel een essentiële instelling in een democratie, wordt gefnuikt in zijn parlementair debat. De meerderheid zou blijkbaar een akkoord hebben om debatten hier niet in volle transparantie aan te gaan.

Collega's, de democratie is geen spel. Dit parlement staat voor iets. Er was deze week en ook vorige week commotie over de rol die parlementen spelen in deze gezondheids crisis. Neem dan ook dit parlement serieus. Ik wil ook hulde doen aan de twee collega's uit de meerderheid die het zwijgakkoord hebben doorbroken omdat zij gaan voor een sterk parlement en voor het parlementaire debat. Pas na het debat kan er een consensus zijn over zaken die we moeten beslissen in functie van het welzijn van alle Vlamingen en Brusselaars in Vlaanderen.

Voorzitter, ik roep bij dezen alle fracties op om dit parlement serieus te nemen.

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Voorzitter, ik zou echt niet weten op welke manier dit parlement en elke parlements lid in dit parlement niet ten volle tot zijn recht zou kunnen komen. U bent er trouwens de hoeder van. U zorgt er mee voor dat alles hier op een transparante wijze verloopt. Alle middelen staan ter beschikking van de Vlaams Parlementsleden, en daar doen wij niets aan af. Zij kunnen hun vragen stellen, zij kunnen conceptnota's indienen. Al die zaken zijn mogelijk.

We hebben het afgelopen jaar samen met de oppositie de coronacommissie gehad. We hebben hier eigenlijk altijd op een correcte manier gewerkt. Ook de

controle van de regering verliep via decreten. We hebben daar telkenmale de oppositie bij proberen te betrekken. De opmerking van de collega Rzoska is toch wel een beetje 'much ado about nothing'. Het is het neerhalen van een parlementaire werking die het afgelopen jaar uitstekend is verlopen. En u, voorzitter, bent daar de hoeder van geweest, wat u op een heel correcte manier hebt gedaan. Ik dank u.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, ik begrijp ook niet waar collega Rzoska naartoe wil. 'Zwijgakkoord' is natuurlijk een vreselijke term, maar waar gaat het over? Het gaat erover dat parlementsleden van de meerderheid, wanneer zij een idee hebben of een voorstel willen formuleren, dat niet als een losse flodder via aankondigingspolitiek – dat kennen we zeer goed in sommige parlementen – naar buiten brengen en daar de krant mee halen. Ze proberen eerst om met de collega's van de meerderheid, van de andere partijen, daar een gelijk over te vinden en daar een akkoord over te sluiten. Dat lijkt ons een heel efficiënte manier van werken en ook een heel duidelijke manier voor de bevolking. Als er iets is dat we niet meer willen hebben, en ik denk dat dit geldt voor iedereen hier, dan is het dat de mensen worden geconfronteerd met allerlei losse flodders, vuurwerk in de pers, voorstellen die ergens in een lade of kast terecht komen en waar achteraf niets meer over wordt vernomen en waar nooit een parlementaire meerderheid voor komt. Door dat op die manier te doen, door gewoon afspraken te maken binnen de meerderheid over voorstellen, zal men veel efficiënter werken.

En zoals collega Van Rompuy zei, heeft dat niets te maken met het fnuiken van parlementsleden. Parlementsleden kunnen perfect alle initiatieven nemen die zij willen. Maar, collega, daar is inderdaad een beetje werk aan. Dat is een beetje lastig, want men moet eerst met de anderen tot een akkoord komen, en dat vraagt natuurlijk meer werk dan iets los in de pers gooien en eventjes een moment de gloire te hebben maar daar verder niets mee te doen. Dat willen wij niet, maar dat heeft niets te maken met de vrijheid van een parlements lid en met een goede parlementaire werking. Integendeel, dit is volgens ons een heel logische en heel efficiënte manier van werken.

Collega, dit is niet nieuw. De afspraken die men maakt binnen de meerderheid werden voor het eerst gemaakt op 26 oktober 1999. De meerderheidspartijen toen waren VLD, SP, uw voorganger Agalev en mijn voorganger VU-ID. De tekst die hierin staat, de regels die hierin staan, de krijtlijnen die hierin staan zijn twintig jaar later, vandaag, nog altijd dezelfde regels, het is nog altijd dezelfde manier van samenwerken tussen meerderheidspartijen. 26 oktober 1999: Agalev, VU-ID, SP en VLD. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Voorzitter, ik was in tegenstelling tot collega Rzoska niet erg geschrokken toen ik dat vanmorgen in de kranten las omdat er eigenlijk niets nieuws onder de zon is. We weten al langer dan vandaag dat parlementsleden van de meerderheidspartijen zich aan banden laten leggen door de veto's die vanuit allerlei kabinetten gestuurd worden, of door de interne afgesproken veto's binnen de meerderheidspartijen. Als die parlementsleden van de meerderheidspartijen zich inderdaad aan banden willen laten leggen, zich willen laten fnuiken door hun eigen fracties of door hun eigen ministers, dan is dat vooral voor hun eigen rekening en niet zozeer voor de onze. Ik denk dus niet dat het parlement daar al te veel tijd aan moet besteden. Dat is de verantwoordelijkheid van elk parlements lid afzonderlijk. Maar waar ik wel voorstander van ben, is dat we zouden evolueren naar een systeem van meer echte democratie

en minder participatie. Echte volksvertegenwoordiging in de zin dat voorstellen die hier worden voorgelegd worden beoordeeld op hun merites en inhoud en niet zozeer op basis van welke partij of van welk parlementslid ze afkomstig zijn. Als we echt willen evolueren naar een systeem van meer democratie in dit parlement, dan doen we meer inhoudelijke werking door te kijken wat er in het voorstel staat en niet door te kijken naar wie het heeft ingediend. Zo kunnen er ook voorstellen van de oppositie door de meerderheidspartijen worden goedgekeurd. Ik denk dat we dan naar een echte volksvertegenwoordiging gaan en niet, zoals nu, naar een participatistisch systeem waar democratie inderdaad weinig mee te maken heeft. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Mijnheer Vandaele zegt dat hij niet begrijpt waar collega Rzoska naartoe wil. Ik begrijp dat wel. Mijnheer Vandaele, dit gaat niet enkel over op voorhand dingen afspreken om ervoor te zorgen dat het allemaal gemakkelijker verloopt achteraf. Wat u zegt, mijnheer Vandaele, is dat je als lid van de meerderheid geen voorstel kunt doen, want stel dat het wordt afgekeurd en de oppositie neemt het over, dan moet je tegen je eigen idee stemmen, want een wisselmeerderheid kan niet. Dat is toch wel een zeer vreemde visie op democratie. Dat is toch wel een zeer vreemde visie, mijnheer Vandaele, op volksvertegenwoordiging, namelijk dat mensen die verkozen worden mensen vertegenwoordigen. Hier zegt u doodleuk, zwart op wit in de krant, dat die mensen dan maar tegen hun eigen ideeën moeten stemmen als ze het niet eens zijn met wat u zegt dat ze moeten stemmen.

Mijnheer Van Rompuy, ik vind het ook een zeer vreemde visie op parlementair werk, om dat te reduceren tot vragen stellen en conceptnota's schrijven. Laat ons toch een beetje eerlijk zijn. Parlementair werk gaat in de eerste plaats over wetgeving en over controle op de regering. Het is heel duidelijk dat deze meerderheid daarin serieus aan banden wordt gelegd.

En of die afspraken nu bestaan van sinds ik vijf jaar ben dan wel of ze vorige week zijn uitgevonden, ze blijven even lamentabel, ze blijven even antidemocratisch en slecht voor de parlementaire werking.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp.a): Ik moet zeggen dat ik vanochtend toch ook wel veel begrip had voor de cri de coeur van de collega's Van de Wauwer en Vande Reyde. Ik begrijp hun frustratie. Ik denk dat we er inderdaad als parlement naar moeten streven om een open debat te voeren. Wat mij soms ook wel stoort, is dat er hier inderdaad veel goede ideeën zitten bij parlementsliden van meerderheid én oppositie, maar dat ik in de praktijk alleen maar kan vaststellen dat voorstellen vanuit de oppositie telkens opnieuw fundamenteel worden weggestemd zonder dat daarover een open debat mogelijk is. Ook wij roepen dus op om in dit parlement veel meer in te zetten op de cultuur van het open debat. Dat is wat ons betreft een nieuwe manier van aan politiek doen.

De voorzitter: Collega's, elke fractie heeft één spreker en vijf minuten.

De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Oké, ik wil nog kort reageren op een aantal dingen. Collega's van de meerderheid, ik begrijp het eigenlijk niet zo goed: jullie geven aan dat dit parlement een soort van applausmachine is, die op voorhand eigenlijk moet weten wat eruit gaat komen.

U hebt daarnet gezegd, collega Vandaele, dat communicatie van belang is en dat de bevolking niet in verwarring mag komen. Maar dit is het hart van de democratie. Hier mogen ideeën botsen. Dat je natuurlijk niet naar een kibbelkabinet wilt gaan – en dan kijk ik naar de regeringsbanken –, dat snap ik helemaal. Maar dat een parlement in zijn volheid moet kunnen discussiëren, op voorhand, zonder dat het gefilterd wordt vanuit de fracties om tot een consensus te komen, dat vind ik het hart van de democratie. Ik roep dus eigenlijk op om dit parlement serieus te nemen.

U verwijst dan terug naar 1999. Ik zit hier sinds een jaar of zeven in dit parlement en ik sta er garant voor dat we ons werk hier in dit halfroond op een kwalitatieve manier doen. Ik heb dus niets te maken met die afspraken uit 1999. En als u vraagt wat het probleem is, dan zou ik zeggen: kijk naar een aantal van uw fractieleden uit de meerderheid. Het zijn zij die deze morgen hebben gezegd dat het een te strak keurslijf is en dat dit weinig te maken heeft met parlementaire democratie. En dan is het wel degelijk aan ons om hier een debat te voeren, zodat het parlement op zijn sterkst kan staan, nu, morgen en overmorgen! (*Applaus bij Groen en de PVDA*)

De voorzitter: Wel jammer dat de twee betrokkenen zelf niet aanwezig zijn, maar goed.

De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Collega's, hoe komt wetgeving tot stand? Alleen maar als je daarvoor een meerderheid hebt. Hoe werkt het hier dus, al decennialang, volgens de parlementaire traditie, helemaal open, en geregeld in de reglementen? Je komt eerst met een conceptnota waarin je als fractie je eigen voorstel doet, dan komen er hoorzittingen en daarna zoek je een meerderheid. Want aan een resolutie of een decreet zonder meerderheid heeft de publieke opinie niets, want dan verandert er niets. (*Opmerkingen van Jeremie Vaneeckhout*)

De voorzitter: Collega Vaneeckhout, kunt u ook de beleefdheid opbrengen om iemand te laten uitspreken?

Peter Van Rompuy (CD&V): Dat is de manier waarop het parlement al decennialang werkt en dat is helemaal volgens de reglementen.

En dus neen, we zijn geen fan van losse flodders, want dat brengt de mensen in verwarring. En tijdens de pandemie hebben we nog meer geleerd dan anders dat er hier een normale manier van werken is, die we ten volle respecteren: je komt met een conceptnota, de spelers in het veld worden gehoord en daarna kom je met een resolutie of een decreet waarvoor je een meerderheid gevonden hebt, zodat er in de realiteit ook echt iets verandert en er hier niet enkel gepraat wordt. Praten kan ook, en dat doen we ook, via de parlementaire vragen, maar om resultaten te boeken, heb je altijd een meerderheid nodig. Vijftig plus één, zo werkt het in elk parlement en in elke democratie.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, ik heb eigenlijk ook nog nooit in dit parlement ervaren dat er hier geen debat mogelijk zou zijn. Hier is over alles en altijd een debat mogelijk. Ik heb nog nooit gemerkt dat er hinderpalen zijn om dat te verhinderen.

Wat collega D'Haese zegt, is: laat iedereen maar doen. Maar, collega's, zo werkt het natuurlijk niet. We hebben regels in de samenleving en we hebben er ook in de politiek. Politiek is ook bij voorbaat een ploegspel. Als iedereen hier zomaar zijn ideetjes naar voren brengt, dan is dat leuk voor die persoon of voor de

kranten, maar daar hebben de mensen, daar heeft de bevolking inderdaad niets aan.

We hebben een regeerakkoord, een contract tussen partijen, met een aantal dingen die we gaan doen: geven en nemen, zoals dat gaat in een regeerakkoord. Maar dat is een contract en wij worden als parlementsleden ook geacht om dat contract uit te voeren. En wij kunnen daarop afgerekend worden door de kiezer. Dat is democratie. Het is de kiezer die zegt: 'Oké, jullie gaan dat en dat doen. Wij gaan nagaan of jullie dat gedaan hebben en of jullie dat goed gedaan hebben. En bij de volgende verkiezingen worden jullie daarvoor beloond of afgestraft.'

Dat is het omgekeerde van wat u predikt, namelijk een chaos, een soort Mexicaans leger waar iedereen maar doet wat hij wil. Neen, we willen dat op een ordelijke manier laten verlopen. We willen dat correct doen, we willen dat doen op een manier die helder en transparant is voor de mensen, en waar de kiezer ons op kan afrekenen.

De voorzitter: Goed, collega's, kunnen we dan overgaan tot datgene wat de kiezers en de kijkers van ons verwachten, namelijk de regering controleren?

Het incident is gesloten.

ACTUELE VRAAG van Paul Van Miert aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de evolutie van de inkomsten uit verkeersfiscaliteit sinds de hervorming van 2016

ACTUELE VRAAG van Wim Verheyden aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de forse stijging van de verkeersbelastingen

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Voorzitter, we hebben dit weekend in de pers vernomen dat er een stijging van de verkeersfiscaliteit is. Er is gewag gemaakt van een bedrag van 200 miljoen euro in de periode tussen 2015 en 2019. De oorzaak is niet enkel de vergroting van ons wagenpark, waardoor er meer wagens op de weg zijn, maar ook het effect van de vergroenende maatregelen in de verkeersfiscaliteit die door de vorige Vlaamse Regering zijn ingevoerd. In het begin van 2016 is de belasting op de inverkeerstelling (BIV) gebaseerd op milieukenmerken, met daarbij een leeftijdscorrectie. Voor de jaarlijkse verkeersbelasting worden de fiscale pk's, de bonus-malus die door de euronorm wordt bepaald en een CO₂-cijfer gebruikt.

Minister, een sturende fiscaliteit, wat niet enkel deze fiscaliteit is, vertoont meestal, om niet te zeggen altijd, een zaagtandpatroon. Dat betekent dat er na de invoering in eerste instantie een stijgende inkomstencurve is. Naarmate de burgers meer vertrouwd geraken met de nieuwe reglementen en van fiscale stimuli en voordelen gebruik maken, zien we een erosie van de inkomsten. Nadien kunnen eventueel weer nieuwe maatregelen worden genomen. U hebt dat zelf ook gedaan. We zien hier een golfbeweging.

De Vlaamse Regering is in 2012 gestart met de vergroening van de verkeersfiscaliteit. Hoe ziet u de evolutie van de inkomsten uit de verkeersfiscaliteit?

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Minister, de belastingen op de aankoop en het bezit van een wagen zijn de afgelopen vier jaar met niet minder dan

30 procent gestegen. Dat blijkt uit uw antwoord op een schriftelijke vraag. De BIV is de voorbije jaren zelfs met 50 procent gestegen. Ondanks het feit dat de nieuw geproduceerde wagens steeds milieuvriendelijker worden, is dat niet minder dan de helft. Dat is niet niets. De zogenaamde vergroening van de verkeersbelasting komt in feite op niets anders neer dan een platte belastingverhoging.

Een meerderheidspartij in de Vlaamse Regering pleit er ondertussen onomwonden voor een nieuw en beter systeem in te voeren dat de focus op het gebruik van de wagen legt en dat voor de Vlaming uiteindelijk goedkoper zou zijn. Tussen de regels door wordt openlijk voor de invoering van de zogenaamde kilometerheffing gepleit. Daar is momenteel geen draagvlak voor in de Vlaamse Regering en in de samenleving trouwens ook niet. De deur naar een kilometerheffing in de volgende legislatuur lijkt echter wagenwijd open te staan.

Ik wil mijn collega's in het Vlaams Parlement duidelijk de boodschap geven dat mijn partij helemaal niet voor de kilometerheffing gewonnen is. We waren dat in het verleden niet, we zijn dat nu niet en we zullen dat in de toekomst ook niet zijn.

Minister, misschien heeft die meerderheidspartij wel andere ideeën en zijn er andere mogelijkheden om een beter systeem te ontwikkelen. Ik zou graag weten welke initiatieven u desgevallend wilt nemen om dat zogenaamd beter systeem, als dat er zou zijn en als dat voor de Vlaming goedkoper zou zijn, te realiseren.

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Voorzitter, laat me eerst en vooral een onderscheid maken tussen de jaarlijkse verkeersbelasting en de BIV. De jaarlijkse verkeersbelasting stijgt niet abnormaal en volgt gewoon de groei van het wagenpark. De BIV is niet met 30 procent, maar met 15 procent gestegen.

We moeten hiervoor naar verschillende factoren kijken. Eerst en vooral is er het wagenpark en het aanbod van de constructeurs. We zien bijvoorbeeld een stijging van het aantal SUV's. Er is een indexatie en er zijn nog een paar andere zaken die een rol spelen. De mensen weten wat ze aan BIV zullen betalen op het moment waarop ze een wagen kopen. Ze weten op voorhand wat de prijs is. Om die reden is de BIV gebruikt om aan gedragssturing te doen. Dat is het vergroeningselement dat hier sinds 2013 in zit en dat in 2016 is aangepast.

Er is toen te voluntaristisch gerekend. We dachten dat de vergroening van het wagenpark zich sneller zou doorzetten en vooral ook dat de constructeurs sneller een alternatief aanbod zouden hebben. Dat is uiteindelijk niet gebeurd. Dat voluntarisme is toen te hoog ingeschat. We zien dat eigenlijk pas in 2020.

Vorig jaar hebben we gezien dat die vergroening zich begon door te zetten. Ik heb ook cijfers mee, maar het is misschien minder interessant om die te geven. Dat zit er dus nu wel in. Dat heeft veel te maken met de beschikbaarheid van de markt: constructeurs die nu aan die vraag wel gaan voldoen.

De boodschap die ik wil meegeven, mijnheer Verheyden – uw laatste vraag is daarvoor zeer pertinent –, is dat een vergroening niet altijd een belastingverhoging moet zijn. Ik zou zelfs zeggen: vermijd dat absoluut. Dat is wat ook wij gedaan hebben met de hervorming die sinds 1 januari 2021 is ingegaan, met de hervorming van de Worldwide Harmonized Light Vehicles Test Procedure (WLTP), of naar aanleiding van de WLTP. We hebben ervoor gezorgd dat ook daar een vergroening in zit, maar dat die niet zorgt voor een verhoging van de totale belastinginkomsten. Het is zelfs zo dat bij die hervorming 71 procent van de wagens die aangekocht zijn in 2019, vandaag aan de BIV een lager bedrag betalen. Voor 71 procent van die wagens is dat verlaagd! We zijn ervan

uitgegaan dat je aan gedragssturing kunt doen, niet door de totale inkomstenverhoging, maar door het verschil tussen een propere wagen en een vuile wagen groter te maken. Vandaar dat we erin geslaagd zijn om dat voor 71 procent van de wagens te realiseren. Ze betalen een lagere BIV in vergelijking met het wagenpark in 2021.

We gaan ervan uit dat die gedragssturing zich dus wel heeft ingezet, dat de vergroening zich wel heeft doorgezet, sinds 2020. We gaan er dus ook van uit dat dit zich op lange termijn normaliseert en, zoals de heer Van Miert zegt, leidt tot een erosie van de inkomsten. Dat zou betekenen dat we zorgen voor een belastingverlaging, en dat we niet alleen dat, maar ook die vergroening, de uiteindelijke bedoeling van de hervorming, zouden bereiken.

Over het algemeen moeten we altijd voorzichtig zijn om fiscaliteit te gebruiken voor gedragssturing. Tot op zekere hoogte kan dat zeker, maar we moeten er geen heilige graal van maken. We moeten altijd voorzichtig zijn, zeker met het te voluntaristisch inschatten van die ramingen voor de toekomst.

We blijven dit in elk geval van dichtbij opvolgen. We zullen dat in de gaten houden, want het is natuurlijk de bedoeling dat we die vergroening bereiken zonder belastingverhoging zoals dat mogelijk was met de belastinghervorming die we sinds 2021 hebben doorgevoerd en die voor – ik herhaal het graag – 71 procent van de wagens geleid heeft tot een daling van de BIV.

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Minister Diependaele, dank voor uw uitgebreid antwoord.

Ik had nog een extra vraag voor u: ziet u nog initiatieven voor de toekomst? Maar ik heb uit uw antwoord begrepen dat u tot nader order geen dringende aanpassingen ziet die moeten gebeuren. Minister, ik weet dat de wet rond verkeersfiscaliteit een kind van vele vaders en moeders is, maar u probeert uw eigen opvoeding mee te geven. Zult u er toch over waken, indien de curve toch de verkeerde kant zou uitgaan, om te gepasten tijde de nodige maatregelen te nemen?

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Zoals u het voorstelt, ziet het er allemaal heel mooi uit, maar toch, de cijfers zijn er. De Vlaming betaalt zich blauw aan zijn wagen. Dat zeggen niet alleen wij, maar ook uw coalitiepartner.

Het is zo dat de technologie in de auto-industrie de afgelopen jaren zo geëvolueerd is dat ook verbrandingsmotoren veel zuiniger zijn en minder uitstoot produceren. In feite dragen ze bij aan een milieu- en klimaatverbetering. Die evolutie zal de komende jaren nog wel verder gaan. Wie nu een nieuwe wagen koopt, koopt sowieso een schonere wagen. Ik vraag me af waarom die mensen de afgelopen jaren financieel moesten worden bestraft. Waarom beloont u ook niet die mensen die niet de financiële mogelijkheden hebben om elektrische of hybride wagens te kopen? Waarom beloont u niet de mensen die een wagen kopen met een propere verbrandingsmotor? Waarom moeten zij de rekening betalen? Dat hebben ze tot nu toe wel gedaan.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp-a): Minister, het is natuurlijk compleet absurd dat uw hervorming van de autofiscaliteit er vooral voor gezorgd heeft dat veel mensen

die een nieuwe auto kopen, meer belastingen betalen, ook al is dat een groenere wagen. Collega Joris Vandenbroucke heeft er in de vorige legislatuur voor gewaarschuwd dat de hervorming in geen geval een belastingverhoging mocht worden. Dat is vandaag dus wel gebeurd.

Ik vind het natuurlijk ook interessant dat de meerderheid hier eigenlijk kritiek komt geven op een systeem dat diezelfde meerderheid heeft ingevoerd. De vraag is nu natuurlijk wat jullie hieraan zullen doen. Ik lees in De Tijd dat zowel de heer Verheyden als u pleiten voor een hervorming en dat jullie zelfs een lans breken voor het bekijken van het meer gebruiken van wagens in de plaats van het bezitten ervan. Hoe moet ik dat nu interpreteren? Is dat opnieuw een pleidooi voor het rekeningrijden? In de vorige legislatuur stond dat in het regeerakkoord, maar nu dus niet. Mijn vraag aan u is dus: wat is het nu?

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Mevrouw Goeman, ik denk niet dat de kritiek uit de meerderheid komt. Vanuit de CD&V-fractie komt er alleszins geen kritiek. Ik ben vooral verrast door de term 'platte belastingverhoging' die collega Verheyden gebruikte. De minister heeft duidelijk geschetst dat de belasting op de inverkeerstelling een heel transparante belasting is. Er staat een heel goede simulatietool online. Verkopers en garages kennen die tool ook. Iedereen weet, op het moment dat hij zijn wagen koopt, welke belasting op de inverkeerstelling hij zal betalen. Niemand kan daar eigenlijk verrast door zijn. Niemand kan plots vaststellen dat er een verhoging aankomt. Iedereen weet dat, wanneer hij kiest voor de aankoop van een meer milieuvriendelijke wagen, de belasting lager zal zijn.

Ik zal me onthouden van de commentaren in de media van Open Vld hierover. Het boeit me wel te vernemen of die partij nu gaat voor een stadstol, of niet.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Het debat gaat steeds vreemdere richtingen uit.

De voorzitter: Het is dus echt wel een debat. U vraagt, wij draaien. *(Opmerkingen. Gelach. Rumoer)*

Jos D'Haese (PVDA): Dit debat gaat steeds vreemdere richtingen uit. Bij de laatste keer dat ik het nakeek, zat Open Vld toch wel in de meerderheid. Of niet? Hebben jullie een probleem? Hebben jullie een zwijgakkoord om verkeerde dingen te lekken in de pers? *(Rumoer)*

Als u zegt dat de kritiek niet uit de meerderheid komt, moet u wel een beetje serieus blijven.

Minister, ik heb een heel concrete vraag. Wat is namelijk de reden waarom mensen steeds meer hebben betaald voor die verkeersfiscaliteit? Dat is omdat de inkomsten tegenvielen. Daarom werd de berekening van die inschrijvingstaks aangepast, zo zegt de Vlaamse Belastingdienst, opdat de erosie teruggedraaid werd en de ontvangsten opnieuw zouden verhogen.

Dan krijgen we natuurlijk het zaagtandpatroon waarover collega Van Miert het al had. Maar dat zaagtandpatroon houdt in dat de mensen blaasjes wijsgemaakt worden. U zegt dat ze, als ze vergroenen, minder belastingen zullen moeten betalen, maar achteraf trekt u de tarieven weer omhoog.

Mijn vraag is dus de volgende. Voorspelt u in uw nieuwe systeem ook een erosie van de inkomsten? Kunt u hier garanderen dat u die berekening niet opnieuw zult

aanpassen en dus dat mensen niet meer moeten betalen, ook al kopen ze een groenere wagen?

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Voorzitter, het moet me toch van het hart dat wij aan deze vergadering begonnen zijn met kritiek van de oppositie dat wij als leden van de meerderheid allemaal onze mond moeten houden en allemaal moeten zwijgen. En op het moment dat iemand van de meerderheid een punt aanhaalt, krijgt hij kritiek omdat hij zijn mond opendoet. In Antwerpen zeggen ze : 'eieren of joeng'. Men moet kiezen. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: Dat is bijna juist. U zult nooit mijn dialect evenaren.

Tom Ongena (Open Vld): Bijna, dan. Ik denk dat de grond van de zaak is dat, als vastgesteld wordt dat er zo'n grote stijging is inzake fiscaliteit, het logisch is dat daarvan een evaluatie gemaakt wordt. Ik ben blij dat de minister van plan is om dat goed in de gaten te houden en om dit tegen het licht te houden, ook al volgt de markt niet in de vergroening die we voor ogen hebben. Uiteindelijk is dat toch de bedoeling van ons allemaal: dat we de maatregelen die we genomen hebben op tijd en stond evalueren zonder daar verder een politiek spel van te maken.

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Dank u wel allemaal, om tussen te komen. Eerst en vooral wil ik het hebben over de onduidelijkheid inzake de kritiek en het debat. Dat zijn luxeproblemen, mijnheer D'Haese. In China zou dat allemaal niet zo veel problemen geven, absoluut niet. *(Gelach)*

Mevrouw Goeman, ik wil eerst en vooral zeggen dat ik niet pleit voor een hervorming. Ik weet niet of u het gemerkt hebt, maar hierover werd gestemd enkele weken of maanden geleden. Die hervorming is doorgevoerd. Ik verwijs naar die hervorming.

Mijnheer D'Haese, voor 71 procent van het wagenpark van 2019 waarop we ons gebaseerd hebben, is er een verlaging van die BIV. Verder, mijnheer D'Haese, u hebt het over het zaagtandsysteem waardoor er erosie zou ontstaan. Die stijging had kunnen oplopen tot 25 procent, maar net door die hervorming hebben we die vermeden. Dat gebeurde door dat nieuwe systeem met een overstap van NEDC naar WLDT.

Hadden we dat niet gedaan, hadden we die ingreep onlangs niet gedaan, dan zouden we nu met een belastingverhoging gezeten hebben van mogelijk 25 procent. De garantie die ik u geef, is dus dat we die belastingverhoging níét gedaan hebben. Laat dat zeer duidelijk zijn.

Ja, we waken inderdaad over die curve. Ik denk dat dit een terechte bekommernis is, ook de mijne. We hebben er zeer veel tijd en werk in gestoken om te zorgen dat de hervorming die we nu doorgevoerd hebben, niet zou leiden tot een belastingverhoging, maar wel tot vergroening. Dat is een moeilijke combinatie, maar ik denk dat we daar een goed systeem opgezet hebben. We gaan dat in de gaten houden, want het blijft natuurlijk een systeem om het gedrag van mensen te gaan bijsturen, en dat is altijd moeilijk in te schatten. Ik denk dat jullie dat ook wel begrijpen. We gaan dat in elk geval in de gaten houden.

Mijnheer Verheyden, wat de verbrandingsmotoren betreft – ik begrijp uw punt, voor alle duidelijkheid –, dat zit ook in de formule. Het is een zeer ingewikkelde formule, maar als verbrandingsmotoren properder – dus milieuvriendelijker –

worden, dan gaan ze ook minder BIV en minder jaarlijkse verkeersbelastingen betalen. Anders waren we er nooit in geslaagd om in de hervorming die ik nu net heb doorgevoerd, 71 procent van die wagens een verlaging te geven. Dat zou nooit gelukt zijn. Dat zit er dus ook in. Het punt dat u maakt, is richting diesel, maar bij diesel moet je niet alleen kijken naar CO₂, maar ook naar fijn stof. Ook fijn stof, en stikstof, en nog andere zaken zitten in die formule. Men moet dus ruimer kijken dan alleen maar CO₂ – dat geef ik u maar mee.

Ik ben zonet niet ingegaan op uw eerste vraag, maar de kilometerheffing ligt op dit moment inderdaad niet op tafel. De deur openzetten naar de volgende legislatuur, daarvoor heb ik de klink niet in handen. Het is de kiezer die daarover beslist. Daarover kan ik u dus niets vertellen.

De voorzitter: De heer Van Miert heeft het woord.

Paul Van Miert (N-VA): Ik wou eigenlijk niets meer toevoegen aan mijn slotwoord, maar aangezien de opendebatcultuur vandaag heel belangrijk is, doe ik het toch.

Minister, ik had geen kritiek. Ik wou gewoon naar aanleiding van de berichtgeving, samen met de collega's, uw standpunt vernemen. Het gaat er mij vooral om dat er geen platte belastingverhogingen zijn, zonder dat we het kind – de vergroening van de verkeersfiscaliteit – met het badwater weggoien. Geen belastingverhoging, en daarin hebt u me gerust gesteld, minister. Vandaar: dank voor uw antwoord.

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Minister, wat heeft de modale Vlaming de afgelopen jaren al te slikken gekregen? Wat heeft de modale automobilist allemaal op zijn boterham gekregen? Lage-emissiezones, waarbij men bij de minste misstap een zware boete krijgt. Accijnzen op brandstof, die bij de hoogste in heel Europa zitten. Een onrechtvaardige verkeersbelasting, en nu – als we dat mogen geloven – misschien op middellange termijn een kilometerheffing. In 2019 incasseerden alle overheden in dit land alles samen 21,5 miljard euro belastingen via de belasting op motorvoertuigen. De auto is en blijft dus de melkkoe van alle overheden in dit land, ook van de Vlaamse. Nogmaals: de Vlaming betaalt zich blauw, dat zegt ook uw coalitiepartner. Wel, collega's, aan die blijvende hold-up op de portemonnee van de Vlaamse automobilist zal het Vlaams Belang alvast niet meedoen. Dank u wel.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van An Moerenhout aan Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over de achterstand bij de renovaties van sociale woningen

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Minister, collega's, vandaag wonen er nog te veel mensen in slecht onderhouden woningen. Dat gaat dan over schimmels, vochtplekken, slechte beglazing, een gebrek aan dakisolatie. Dat zijn allemaal gebreken die een direct effect hebben op belangrijke dingen: op het welzijn van de mensen die er wonen, op de gezondheid, op de energiefactuur. Dat is vandaag nog een heel groot probleem bij private woningen, maar – daarover gaat mijn vraag – ook bij sociale woningen.

Minister, de sociale huurders kunnen zelf niets doen aan de staat van hun woning. Het is dus des te frustrerender als ze in slecht gerenoveerde woningen

wonen. U, als minister van Wonen, bent verantwoordelijk. De problemen zijn al jaren bekend, en daarom hebt u met uw regering, of met de vorige regering, een programma opgesteld. Dat is het zogenaamde Vlaamse energierenovatieprogramma, waarbij sociale woningen van goede beglazing en goede dakisolatie voorzien moeten worden tegen 2020. Maar wat blijkt nu? Het Rekenhof heeft een rapport afgeleverd waaruit blijkt dat er een achterstand is, dat u de timing en de doelstelling niet haalt, minister.

Mijn fractie en ik vinden dat ongelooflijk pijnlijk. Ten eerste, voor die sociale huurders zelf: de meeste kwetsbaren lijden eronder dat hun woning nog niet gerenoveerd is. Ten tweede, voor het beschermen van ons klimaat, want voldoende renoveren is heel belangrijk om die klimaatdoelstellingen te halen. En ten derde, voor u, minister, want u bent bevoegd, u bent verantwoordelijk. Daarom ook onze vraag aan u vandaag: hoe wilt u aan de slag met die vaststellingen van het rapport van het Rekenhof? Hoe wilt u de opgelopen achterstand inhalen? *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Mevrouw Moerenhout, ik dank u voor uw vraag. Het is een begrijpelijke vraag, met een al even begrijpelijk antwoord, waarover we het al verschillende keren hebben gehad. Ik zal een beetje in herhaling moeten vallen.

Eerst en vooral, ik deel uw bezorgdheid dat ze die renovaties moeten doen. Dat is zowel goed voor het klimaat als voor de portemonnee van de sociale huurders zelf. De inspanningen moeten dus worden geleverd.

Het gaat over het energierenovatieprogramma. Het rapport van het Rekenhof gaat over cijfers van 2018. Ondertussen hebben we veel recentere cijfers, van oktober 2020. Ik geef u die graag mee. Die cijfers zijn trouwens perfect toegankelijk. U kunt ze opvragen bij de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW). Zij rapporteren daar regelmatig over. Wat betreft dakisolatie, zaten we in 2010 aan 28,7 procent, nu zitten we aan 5,1 procent. Dat is een verbetering van 23 procent. Enkel glas is van 23,7 procent naar 7,7 procent gegaan. Dat is een verbetering van 16 procent. De elektrische verwarming is van 21,1 procent naar 9,4 procent gegaan. We hebben dus wel degelijk al heel veel inspanningen geleverd, maar we blijven ze voortzetten.

Wat is de reden daarvoor? Daarover hebben we het al verschillende keren gehad. We hebben hier een geschiedenis meegekregen, een erfenis, waarbij er in het verleden veel te weinig is geïnvesteerd in de renovatie van sociale woningen. Men heeft er toen voor gekozen – en op zich zijn er redenen om die keuze te maken – om het totale aanbod van sociale woningen te laten groeien en de budgetten volledig te richten op die nieuwbouw. Op zich is dat begrijpelijk, maar het heeft ook geleid tot toestanden zoals in Gent, waar men de renovatie helemaal achterwege heeft gelaten. U verwijst naar schimmels, zoals we een paar jaar geleden hebben gezien. In Antwerpen heeft men andere keuzes gemaakt.

Het is een en-enverhaal. Wij zetten nu, met de budgetten die we hebben – en de vorige minister van Wonen heeft dat ook gedaan – in op zowel de renovatie als de nieuwbouw, omdat we die nood aan renovatie ook erkennen.

Ik wil nog één punt meegeven, binnen de tijd die ik heb. Eerst en vooral, ik heb u percentages gegeven, maar het is niet gezegd dat er in al die woningen nog mensen wonen. Een deel daarvan is leegstaand. Sociale huisvestingsmaatschappijen kunnen die voor een groot deel hebben opgenomen in de planning en kunnen die de komende maanden en jaren aanpakken. Het kan ook zijn dat men ervoor kiest om die even te laten leegstaan, om een grondige en ruimere

renovatie te doen van verschillende sociale woningen. Het is dus niet gezegd dat de woningen waarover het gaat in de percentages die ik heb gegeven, ook bewoond zijn.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Minister, u haalt de verbeteringen aan. Maar het rapport van het Rekenhof is wel heel duidelijk: het is onvoldoende. Er is een achterstand van tussen pakweg 6 en 10 procent. Ik vind dat u het minimaliseert en ook het belang ervan onderschat. Die renovaties van woningen zijn hyperbelangrijk. Ten eerste, voor die kwetsbare huurders zelf. En ten tweede, het ging hier daarnet net over de slimme kilometerheffing: die is van de baan. Ook de betonstop is van de baan. Maar u zult het klimaat moeten beschermen. De renovaties van die woningen moeten op peil zijn.

Ten tweede, de private renovaties lopen ook achter. Ook dat stond deze week in de krant. Als u als overheid niet eens het goede voorbeeld kunt geven voor die sociale woningen, dat ú op schema kunt zijn, dat ú die woningen kunt rooveren, hoe kunt u dan de private eigenaars aanmoedigen?

Ten derde heb ik nog een bijkomende vraag. U zegt dat het een en-enverhaal is. U leent heel veel geld. U geeft geen geld, maar leent geld. Maar het Rekenhof stelt ook heel duidelijk vragen over de financiële haalbaarheid op lange termijn. Ze zeggen dat er onvoldoende middelen zijn om de langetermijndoelstellingen te halen. En Vlaanderen, u, zult daaraan moeten tegemoetkomen. Ze doen een heel concreet voorstel, en dat gaat over het optrekken van de gewestelijke sociale correctie. Mijn bijkomende vraag is: bent u daartoe bereid?

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, er wordt heel zwaar ingezet op woningkwaliteit, en terecht. Zeker de zwaksten in onze samenleving hebben recht op een kwalitatieve woning. Het is dan ook van groot belang dat onze sociale woningen kwalitatief in orde zijn. Als overheid hebben wij daarin een voorbeeldfunctie. U haalt terecht aan dat er een inhaalbeweging is geweest. Maar dat neemt niet weg dat, bijvoorbeeld op het vlak van dakisolatie, wat allang in orde diende te zijn, er nog altijd 5,1 procent moet worden ingehaald.

Wij vragen om daarop in te zetten, maar ook meer op de handhaving zelf. Dus, enerzijds de voorbeeldfunctie en anderzijds een tandje bij steken op het vlak van handhaving.

De voorzitter: De heer Veys heeft het woord.

Maxim Veys (sp-a): Voorzitter, collega's, mijn fractie is van mening dat het rooveren van woningen cruciaal is om de klimaatuitdaging in Vlaanderen tot een goed einde te brengen. We vinden het dan ook doodnormaal dat Vlaanderen zijn best doet om de beste leerling van de klas te zijn. Uit dit rapport blijkt dat we daarin gefaald hebben. Minister, ik begrijp dat het niet aangenaam is om daar hier dan vandaag voor te moeten staan, maar we willen wel vooruitkijken en kijken hoe we deze achterstand kunnen ombuigen tot een voorsprong. Ik kijk dan naar het regeerakkoord, waarin u de ambitie uitte om sociale woningen energie-neutraal te maken. Dat gaat nog een stapje verder dan waar het Rekenhof vandaag naar keek. Dus, hoe staat het daarmee? Er zou een actieplan moeten komen. Wat is de stand van zaken daarvan?

Specifiek over deze huidige woningen: zijn sommige van die woningen nog bewoond? In welke woningen wonen mensen en in welke niet? Staan die al concreet op de planning? Wanneer zullen deze woningen wel allemaal in orde zijn?

De voorzitter: De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Alle fracties zijn het erover eens dat renovatie belangrijk is, dat goede huisvesting belangrijk is en dat de overheid daarin een voorbeeldfunctie heeft. Dat we meer investeren dan vroeger, staat ook in de cijfers van het Rekenhof. In de periode 2020-2024, vergeleken met de periode 2015-2019, spreken we over een verdubbeling. De middelen die ingezet worden, zijn dus historisch hoog, maar we moeten ook een historische achterstand wegwerken. Daar wordt volop aan gewerkt.

Ik las in het rapport van het Rekenhof: "Als de sociale huisvestingssector consequent verder werkt naar de renovatiedoelstellingen voor 2050, hoeft het niet volledig halen van de ERP2020-doelstellingen niet problematisch te zijn." Ik had graag uw mening over dit citaat gekend.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Het is absoluut van groot belang dat we samen met de sociale woonactoren investeren in goede en energiezuinige woningen, met name voor de meest kwetsbare huurders. Ik denk dat we die rol op verschillende manieren opnemen. Samen met de woonactoren is er het project ASTER, dat inzet op hernieuwbare energie. Er is ook – de collega heeft ernaar verwezen – het energierenovatieprogramma. Er is de grote bulk aan nieuwbouw, waarbij het natuurlijk evidentier is om meteen de juiste normen te halen.

Minister, ik had een vraag over de leegstand en of die inderdaad komt doordat een totaalrenovatie op stapel staat, maar u hebt daar al heel concreet naar verwezen.

U hebt in een reactie op dit rapport en de aanbevelingen van het Rekenhof aangegeven dat u werk wilt maken van een regelgevend initiatief om bij de realisatie van een nieuw bindend sociaal objectief de energiedoelstellingen van een woonbeleidsplan te integreren of te verankeren in de Vlaamse Codex Wonen. Zult u dan opnieuw met tussentijdse doelstellingen werken? Acht u het aangegeven om dan wel consequenties te voorzien als we die tussentijdse doelstellingen niet halen?

De voorzitter: Minister Diependaele heeft het woord.

Minister Matthias Diependaele: Ik merk twee zaken op. Eerst en vooral zijn we het er allemaal over eens dat die doelstellingen belangrijk zijn, ook voor mij. Ten tweede is het de vaststelling dat we hier te maken hebben met een erfenis uit het verleden. De indruk wekken dat dit allemaal op twee of drie jaar tijd zomaar kan worden omgedraaid, terwijl men in het verleden heeft nagelaten om de nodige budgetten vrij te maken of te oriënteren richting renovatie, is een heel gemakkelijke, beetje populistische zienswijze, maar niet eerlijk en correct. U weet zeer goed dat er in het verleden op geen enkel moment zulke grote inspanningen zijn gebeurd. U duidt correct dat we daarvoor geld lenen, zowel uitlenen als ontlenen. Die inspanning is in het verleden nooit groter geweest dan wat we nu doen, zowel op het vlak van renovatie als van nieuwbouw. Dat is de algemene conclusie die ik hieruit wil trekken.

Dan kom ik tot een paar concrete vragen. Mevrouw Moerenhout, ik vind dat we van parlementsleden wel mogen verwachten dat ze de meest recente cijfers gebruiken. Het Rekenhof gaat nog altijd uit van 2018. U vindt heel gemakkelijk de cijfers van oktober 2020 terug.

Het citaat dat de heer Gryffroy aanhaalt, is correct. We hebben meer tijd nodig. We hebben deze ochtend pas de vraag gekregen, zoals dat normaal gaat.

We hebben meer tijd nodig om te kijken welke van die woningen precies bewoond zijn, en welke daarvan op de planning staan. Dat moeten we nog eens nagaan. De aanneme is dat het grootste deel daarvan in elk geval op de planning staat, zo niet allemaal. Ten tweede zijn er daarvan heel wat die leegstaan omdat ze in een groter totaalproject worden meegenomen. Mijnheer Veys, u weet goed genoeg hoe die socialehuisvestingsmaatschappijen werken. Het is net verstandig dat die een tijd leeg laten staan om ze dan mee te nemen in een groter project.

Dan is er nog een punt. De sociale woningen lopen qua energetisch peil wel degelijk voorop. We zijn nog altijd een à twee jaar beter dan de private markt. Daar blijven we ook op inzetten, en het blijft ook een doelstelling om die voorsprong, die voorbeeldfunctie waarnaar u verwijst, te behouden.

Wat de gewestelijke sociale correctie betreft: op dit moment worden de socialehuisvestingsmaatschappijen opgevolgd, financieel maar ook wat andere zaken betreft, zoals personeelsbeleid, welzijnsomkadering, managementtoepassingen. De resultaten daarvan worden altijd maar beter. Dat systeem werkt echt wel goed, want onze socialehuisvestingsmaatschappijen kunnen voor de voorbije tien à vijftien jaar terugkijken op een echt verbetertraject dat ze hebben gevolgd. Dat kadert daar ook in.

Ik weet niet wat precies de vraag is met betrekking tot handhaving naar de socialehuisvestingsmaatschappijen. Dat begrijp ik niet zo goed. Die vraag moet dan maar eens toegelicht worden.

Aster is voor alle duidelijkheid een privaat initiatief van de socialehuisvestingsmaatschappijen. Wij hebben daar niet rechtstreeks iets aan te zeggen, laat dat zeer duidelijk zijn. Ik denk dat ze al eens uitgenodigd zijn in de commissie, en als dat interessant is voor jullie, moeten jullie dat zeker nog eens doen.

Het sociaal bindend objectief is voor de tweede helft van de legislatuur. We gaan dus opnieuw die doelstellingen zetten maar hoe dat precies zal worden uitgewerkt, dat is een werk waar we binnenkort aan beginnen.

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Minister, ik verwacht van u dat, als u een citaat van collega Gryffroy aanhaalt, u dat citaat volledig vermeldt. U zegt dat het correct is, maar het is niet correct. Het klopt, in het rapport van het Rekenhof dat ik wel heb gelezen staat dat u als minister zou kunnen kiezen om direct te gaan voor de langetermijndoelstellingen van 2050. Een paar zinnen later staat: 'Maar dat geld is er niet.'

U hebt ook niet geantwoord op mijn vraag. U zou daarvoor kunnen kiezen, collega's van de N-VA, maar dan moet u geld investeren. En dat is het probleem: dat doet u niet. Het rapport van het Rekenhof is niet mals, minister. Het klopt wat collega De Vroe zegt: de handhaving ontbreekt, de financiën ontbreken, renovaties stagneren. Dat is het probleem. Er ligt nog heel veel werk op de plank en ik verwacht van u dat u uw verantwoordelijkheid neemt, voor die sociale huurders die vandaag in de miserie zitten, en om de klimaatdoelstellingen te halen.

Tot slot roepen we u op om een tand bij te steken, om de renovatie van sociale woningen dringend te versnellen. (*Applaus van Jeremie Vaneeckhout*)

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Jos D'Haese aan Benjamin Dalle, Vlaams minister van Brussel, Jeugd en Media, over de documentaire BDW op de VRT

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Beste minister, de redactionele onafhankelijkheid van de journalisten is een van de belangrijkste pijlers van onze democratie. U hebt daar als minister niets over te zeggen, wij hebben daar als parlement niets over te zeggen. En dat geldt zeker voor de openbare omroep.

Maar blijkbaar heeft de N-VA daar wel steeds meer over te zeggen, want vanavond is er de docusoap BDW over Bart De Wever op de VRT. Pas op, collega's van de N-VA, ik kan het begrijpen, hoor. De affaire Melikan Kucam was niet gemakkelijk, de peilingen zitten niet mee. Wat doe je dan? De Slimste Mens hebben jullie al gehad, Plopsaland afhuren gaat niet met de pandemie. En dus moet er iemand op het lumineuze idee zijn gekomen: 'Kunnen we niet iets doen zoals de Verhulstjes?', maar dan met Bart De Wever? Bingo, een goed idee. Een driedelige docusoap over de voorzitter, in primetime op de openbare omroep. *(Opmerkingen van de N-VA)*

De voorzitter: Collega's, jullie krijgen straks de kans om tussen te komen.

Jos D'Haese (PVDA): Goed gevonden. Het enige probleem, minister, is dat zo'n docusoap lijnrecht ingaat tegen de richtlijnen van de VRT zelf. Want wat staat er in de richtlijnen over de aanwezigheid van politici in infotainment en entertainmentprogramma's? Politici "krijgen geen dragende rol" en mogen "geen eigen docusoap krijgen".

Minister, ik denk dat we hier met een serieus probleem zitten. Want wat is een driedelige reeks over de mens achter Bart De Wever anders dan een docusoap waarin een politicus een dragende rol heeft? Minister, hoe valt dit te rijmen met de beheersovereenkomst waarover u onderhandeld hebt, en waarin onpartijdigheid en onafhankelijkheid zo'n belangrijke plaats hebben?

Want wat gaat anders het volgende zijn? Big Brother op het partijsecretariaat? In week 1: Theo Francken, hup, buiten? Of Wie is de mol? Melikan Kucam natuurlijk.

Minister, de VRT hoort een onafhankelijke openbare omroep te zijn, geen staatszender die naar de pijpen van de grootste regeringspartij moet dansen. Mijn vraag is dan ook heel duidelijk: vindt u ook dat de VRT haar eigen richtlijnen overschrijdt door de uitzending van de docusoap over Bart De Wever?

De voorzitter: Collega D'Haese, ik denk dat u ondertussen ontzettend veel reclame hebt gemaakt voor de docusoap die vanavond te zien is op de VRT.

Minister Dalle heeft het woord.

Minister Benjamin Dalle: Collega D'Haese, ik krijg regelmatig wel eens vragen over programma's van de VRT, ook over de inhoud van programma's. De collega's uit de commissie Media weten dat ik daar altijd hetzelfde antwoord op heb. De VRT is volkomen onafhankelijk en autonoom wanneer het gaat over het bepalen welke programma's op de buis komen en ook bij het bepalen van de inhoud van die programma's. Dat is trouwens het artikel 7 van het Mediadecreet. Voor mij is dat een heilig principe. Ik zal mij dan ook nooit uitspreken over de keuzes van de VRT rond de programmatie of de inhoud.

Klein detail, het charter waar u naar verwijst, dateert van 2004. Toen was er nog geen programmacharter. Sindsdien is dat er wel. Dat is toepasselijk in dezen. Ik wil u er ook op wijzen dat het geen docusoap is maar wel een documentairereeks.

De VRT is van oordeel dat die hier op een wijze manier tot stand is gekomen. Het is altijd de VRT zelf die dat moet beoordelen. Het zijn de redacties van de VRT die dat moeten beoordelen. Het zijn de programmamakers die dat moeten beoordelen. Ik zal daar nooit in tussen komen, collega D'Haese. Ik weet ook van mijn collega's dat ze dat niet doen. Ik stel voor dat we dat hier in het parlement ook zo respecteren.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, het programmacharter waar u naar verwijst, verwijst naar de richtlijn waar ik net uit citeerde op het einde. Dus die is nog steeds geldend, ook vandaag. Dus gaat de vraag veel verder dan of u over het een of andere programma een uitspraak wilt doen. De vraag is de volgende: u hebt een beheersovereenkomst gesloten met de VRT waarin onpartijdigheid en onafhankelijkheid bovenaan staan. De VRT heeft daarvoor interne regels en gaat daartegenin door deze soap uit te zenden. De vraag is: hoe komt dat?

Het antwoord daarop is niet zo ver te zoeken. U zegt dat u zich daar niet mee moeit, dat u zich daar niet mee bezighoudt. Maar anderen doet dat wel. Zodra deze regering is gestart, was het onmiddellijk duidelijk dat men de VRT wilde gaan inzetten voor het eigen, Vlaams-nationalistische project. Meer rechtse stemmen op de televisie, meer Vlaamse identiteit. Duwen, duwen, duwen, druk zetten, druk zetten, druk zetten. We zien vandaag wat het resultaat daarvan is. Als het is om de Vlaamse natievorming te versterken, dan is blijkbaar alles toegestaan. Er wordt altijd gezaagd over de linkse VRT, tot de eigen voorzitter in primetime zijn docusoap krijgt. Dus heb ik geen extra vraag voor u, want ik denk niet dat u gaat antwoorden. Maar ik heb een vraag aan de parlementsleden van CD&V en Open Vld.

De voorzitter: Dat is niet de bedoeling. U moet de minister interpellieren. U mag nog snel de collega's uit hun kot proberen jagen.

Jos D'Haese (PVDA): Mijn vraag aan de parlementsleden van CD&V en Open Vld is: vinden jullie dit normaal? Gaan jullie het laten passeren dat de grootste regeringspartij de openbare omroep inschakelt voor haar eigen project en op die manier haar eigen voorzitter in de kijker zet? Gaan jullie dat laten passeren als democratisch verkozen parlementsleden?

De voorzitter: Misschien komt u zelf wel in beeld, collega D'Haese. U weet nooit.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Zeer kort, voorzitter, want ik vind het echt niet probleem nummer 1 waar Vlaanderen op dit moment mee te maken heeft. Ik zou alleen aan de collega's van alle fracties willen zeggen dat media-aandacht geen garantie is voor verkiezingsoverwinningen, misschien zelfs integendeel. In normale tijden, niet in coronatijden althans, zit hier in elk geval een fractie van 23 parlementsleden die u kan garanderen dat je verkiezingen kunt winnen zonder media-aandacht op de VRT. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp-a): Ik heb twee korte bedenkingen. De VRT heeft inderdaad lang gesleuteld aan dat nieuwe programmacharter om tot evenwichtige deontologische keuzes te komen in haar programmatie. Ik neem aan dat zij dat ook doet. Minister, ik geef u volmondig gelijk wanneer u zegt dat het niet aan de politiek is om zich te moeien in de redactionele keuzes van deze of gene omroep.

Wij vinden het moeilijk om een oordeel te vellen over een programma dat nog niet eens op de buis is geweest, voor alle duidelijkheid. Wat wij verwachten is

een journalistiek kritische aanpak die een inkijk kan geven in de ins en outs van de politiek. Ik denk dat dat interessant is om een beter beeld te krijgen van hoe het hier allemaal werkt. Kunt u ons wat dat betreft geruststellen, minister?

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, wij beklemtonen hier altijd vanop alle banken hoe belangrijk het is dat de nieuwsdienst van de VRT onafhankelijk kan zijn en dat wij ons als politici ook best niet inlaten met de algemene programmatie. Blijkbaar heeft collega D'Haese daar vandaag ineens een ander standpunt over. Hij zegt eigenlijk zijn vertrouwen op in de openbare omroep, waarvan akte collega. Dat zouden wij nooit doen.

Dat bijzondere figuren aandacht krijgen in programma's, hebben we ook in het verleden meegemaakt: Guy Verhofstadt, Steve Stevaert, Herman Van Rompuy. Ooit komt u gegarandeerd aan bod, collega D'Haese, daar ben ik van overtuigd.

Als het programma met Bart De Wever – ik sluit me aan bij collega Goeman – een kritisch, niet-vooringenomen verhaal brengt, dan gaan wij daar zeker, voorzitter, met interesse naar kijken. Want ook wij willen natuurlijk die man Bart De Wever eindelijk eens beter leren kennen. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Collega D'Haese, ik wist eigenlijk niet goed wat ik hoorde. U was fantastisch goed begonnen met een aantal citaten uit de wetgeving, dat we ons allemaal niet moeten moeien. Zelfs het Vlaams Parlement mag zich niet moeien met de inhoud die de VRT biedt, dat weet u evengoed. Ik was dus echt aangenaam verrast door het begin van uw uiteenzetting. Nadien bent u een beetje uit de bocht gegaan door er allerlei zaken aan toe te voegen die er niets mee te maken hebben. Waarom was ik zo verrast? In welke landen is er inmenging van de politiek in programma's van openbare omroepen? Ik denk dat dat vooral in communistische landen is. *(Applaus bij CD&V en de N-VA)*

De voorzitter: Minister Dalle heeft het woord.

Gaat u kijken thuis?

Minister Benjamin Dalle: Ik ga zeker kijken, voorzitter. Dank u, collega's, voor de bijkomende bedenkingen. Voor de duidelijkheid: het programmacharter van de VRT zegt dat alle mogelijke onderwerpen vanuit alle mogelijke invalshoeken zonder terughoudendheid aan bod kunnen komen zolang daar goede redactionele redenen voor zijn. Collega's, het is niet hier aan dit parlement om te zeggen wat die redactionele redenen zijn. Collega D'Haese, u zegt dat de VRT daartegenin gaat. Het is werkelijk niet aan u om dat te zeggen, het is niet aan het parlement om daarop in te gaan. Dat is de politisering waarvoor ik soms zogezegd kritiek krijg van de oppositie. Ik sta er net als minister van Media garant voor dat we dat niet doen, niet vanuit de regering, niet vanuit het parlement. Anders zou u mij kunnen zeggen dat wij dan zelf in de regering kunnen bepalen welke programma's de VRT moet uitzenden. Een eerste zal dan een driedelige reportage over minister Dalle zijn, collega Crevits krijgt dan de volgende reportage. Dat gaan we dus absoluut niet doen. Het is niet aan de politiek om daarover te oordelen. Voor de duidelijkheid, collega's: de VRT – en misschien vindt u dat jammer collega D'Haese – is een openbare omroep, geen staatszender. *(Applaus bij CD&V en de N-VA)*

De voorzitter: Collega D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, wat betreft het programmacharter waar u naar verwijst, op het einde heb ik gezegd: naast het programmacharter gelden de volgende documenten en daaronder de richtlijnen, waar de VRT hier tegen ingaat. Maar goed, ik hoor dat zelfs de N-VA Bart De Wever beter wil leren kennen. En dat kan ik goed geloven, want ik heb eens opgezocht wat die man hier allemaal heeft gedaan sinds hij verkozen is in 2019. Ik heb het afgedrukt, voilà, een hele bundel: nul decreten, nul mondelinge vragen, nul resoluties, nul interpellaties, nul schriftelijke vragen, nul keer zelfs maar het woord genomen, en dat allemaal voor een luttele 6.000 euro belastinggeld per maand. Hoe minder je hier in het parlement doet, hoe meer je blijkbaar op televisie komt.

De voorzitter: Dan moet u misschien minder aanwezig zijn, dat kan de oplossing zijn, collega D'Haese. (*Gelach*)

Nee, ik debatteer graag met u, dat weet u.

De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Tom Ongena aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de activering van langdurig en aangepast beschikbare werkzoekenden

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, ik heb het even opgezocht: eind vorige maand telde Vlaanderen 192.000 mensen die werk zochten. Dat is jammer genoeg een stijging van ongeveer 5 procent ten opzichte van vorig jaar. Maar wat ook jammer is, natuurlijk, is dat we allemaal weten – en dat is toch de algemene verwachting – dat dat aantal in de komende maanden nog verder gaat stijgen. Sommige projecties spreken toch van een 80.000 extra werkzoekenden die erbij gaan komen.

Nu, het goede nieuws is dat samen met de stijging van het aantal werkzoekenden ook het aantal vacatures terug zal stijgen. De economie zal wel heropleven. Het is dus goed dat VDAB klaarstaat om de mensen die nu zonder job gaan vallen, snel bij de hand te nemen en te begeleiden naar een job. VDAB krijgt daar ook geld voor. Minister, u hebt daar 26 miljoen euro voor uitgetrokken en dat is een zeer goede zaak. Alleen bestaat het risico – die echo's vang ik op – dat men zich nu volop gaat concentreren op de nieuwe werkzoekenden en daardoor de mensen die al langer zonder job zitten, minder in het oog gaat houden en begeleiden. Dat is toch een risico dat ik hier wil signaleren en waar ik vragen bij heb.

Minister, hoe gaat u ervoor waken dat de extra middelen die VDAB heeft gekregen of zal krijgen, ook zullen worden ingezet voor de begeleiding van langdurig werkzoekenden?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Het klopt absoluut dat het aantal werkzoekenden in de komende maanden zal stijgen. Ook voor de langdurig werkzoekenden is er weinig goed nieuws. Het traject dat sinds 2016 is afgelegd, toont aan dat het aantal langdurig werkzoekenden stelselmatig is gedaald, maar de laatste maanden is dat weer gestegen. Ik voorzie dat in de toekomst, als er meer kandidaten zijn voor minder vrije jobs, net de mensen die al lang werkloos zijn of die een kwetsbaarder profiel hebben, in de verdrinking zouden kunnen komen.

Daarom heb ik met VDAB afgesproken om die groep zeker niet in de steek te laten. Met de budgetten die VDAB krijgt, zal ze gericht inzetten op een aantal

sporen. Zo bijvoorbeeld wil ik dat elke man of vrouw die werkzoekend wordt, iedereen, een aanbod aan outplacementbegeleiding krijgt. In het kader van de federale regels krijgt niet iedereen outplacement als men wordt ontslagen.

Ik wil ook inzetten op een nieuw instrument dat nog maar met mondjesmaat is ingezet, en dat is jobhunting. Iemand die werkzoekend is, gaat naar werkgevers met het profiel, de sterktes en de werkpunten van de werkzoekende, en probeert de werkgever te overtuigen om een individuele beroepsopleiding (IBO) aan te bieden of om een bepaald competentieversterkend traject te maken.

Het is de allereerste keer dat we vanaf april op grote schaal met job hunting van start gaan in Vlaanderen. Jobhunting is specifiek bedoeld om de groep van de meest kwetsbare werkzoekenden naar werkervaring te begeleiden.

Projecten uit het verleden hebben aangetoond dat jobhunting voor sommige profielen een oplossing kan zijn, maar het is de allereerste keer dat we daar nu veel forser gaan op inzetten. Ik hoop dat dat ook een antwoord zal bieden aan uw zorg dat we die groep in de steek zouden laten. Ik deel die zorg en vandaar ook mijn nieuwe initiatieven.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, u stelt mij toch al deels gerust. Ik heb de cijfers bekeken: van de ongeveer 192.000 werkzoekenden zijn er meer dan 100.000 die al langer dan een jaar zonder job zitten. Het cijfer van de mensen die tussen één en twee jaar zitten, is met bijna 24 procent gestegen. Daarom is het belangrijk dat we die mensen niet uit het oog verliezen.

Onlangs las ik dat de lijst met knelpuntberoepen nog nooit zo lang is geweest. Dan krijg je niet uitgelegd dat een grote groep mensen langdurig werkzoekend is, en dat je aan de andere kant heel wat knelpuntvacatures niet ingevuld krijgt. Als we dan signalen krijgen dat VDAB die mensen minder gaat begeleiden, moeten we aangeven dat we dat niet kunnen aanvaarden.

Minister, daarom ben ik blij dat u op jacht gaat – ik weet niet of het jachtdecreet dat toelaat – en in ieder geval vind ik dat een goede zaak. Het is in het belang van die mensen en van onze economie dat we hen niet loslaten. Dank voor uw antwoord.

De voorzitter: De heer Muylers heeft het woord.

Philippe Muylers (N-VA): Dit is een heel terechte vraag. De neiging bestaat altijd om op het moment dat er een nieuwe groep mensen op de arbeidsmarkt komt, hen zo vlug mogelijk terug naar werk te begeleiden, maar dat mag niet ten koste gaan van mensen die langdurig werkloos zijn. Dat het niet altijd gemakkelijk is om de langdurig werklozen naar werk te begeleiden, dat is zeker waar. Het is goed dat er altijd nieuwe instrumenten komen.

In het regeerakkoord vind je daarvoor ook een mogelijk instrument: de gemeenschapsdienst. Voor mensen die langer dan twee jaar begeleid werden, stages hebben kunnen lopen en aan wijkwerk hebben kunnen doen, voorzien we in een gemeenschapsdienst. Zo houden ze toch voeling met de arbeidsmarkt. Minister, wat is de stand van zaken rond de gemeenschapsdienst?

De voorzitter: De heer Van Rompuy heeft het woord.

Peter Van Rompuy (CD&V): Het relancebeleid bestaat uit drie pijlers: investeren, hervormen en opleiden. In mijn ogen is de derde de belangrijkste, maar er wordt alleen veel te weinig over gesproken. Gelukkig hebt u, minister,

nog voor het echte relancebeleid op het vlak van investeringen op gang komt, daarrond al een sociaal akkoord gesloten. Dat luidt 'Alle hens aan dek'.

Er zijn in de relancebudgetten ook belangrijke middelen voorzien om net op opleiding in te zetten. Waarom? Er zijn wel degelijk nog heel wat openstaande vacatures die we veel beter moeten matchen met de werklozen en met inactieven die er op dit ogenblik zijn. Dat inzetten op opleidingen en de brug maken tussen openstaande vacatures en mensen die niet aan de slag zijn is het punt waar we de volgende maanden en jaren werk van moeten maken om de werkgelegenheidsgraad op te krikken naar 80 procent.

Ik wil eraan toevoegen dat er ook een jobkorting is, die specifiek gericht is op de lage lonen. Op jaarbasis kan die tot 600 euro extra betekenen. Dat betekent wel iets voor een groep die vaak in de categorie van de langdurig werklozen belandt.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Bedankt, collega's, voor uw interessante aanvullingen.

Mijnheer Ongena, het klopt absoluut dat VDAB niet het signaal mag geven dat er minder begeleiding zou komen voor mensen die langdurig werkzoekend zijn. Integendeel, we moeten op die groep inzetten. Voor een deel van die groep zijn de problemen echter complexer dan gewoon werk zoeken. Als je vijf of zes problemen hebt in je leven, dan kunnen wij wel zeggen dat ze gered zijn met een job, maar voor de man of vrouw in kwestie is dat niet altijd zo. Daarom moeten we met veel mensen samen het kader proberen te scheppen om de jobhouding opnieuw goed te krijgen. In die zin vind ik die jobhunting wel goed, omdat je daarmee echt met het paspoort of het profiel van een werkzoekende naar sectoren of individuele bedrijven stapt. Je zegt dan: we hebben begeleidende opleidingen, we hebben allerhande instrumenten om toe te laten dat mensen op de werkvloer een aantal zaken leren. Ik geloof echt dat dit instrument straks mee het verschil kan maken.

Als je het aantal werkzoekenden en het aantal knelpuntberoepen ziet, dan is er echt een mismatch, maar niet iedereen die langdurig werkloos is, kan zomaar in de verpleging stappen of die opleiding volgen. Ik volg u echter volledig dat het samenbrengen van de groep die werk zoekt en de groep die mensen nodig heeft absoluut belangrijk is. Dat vraagt van de werkgevers ook een open houding om op de werkvloer in te staan voor een stuk van de begeleiding en het leerproces. Daar knelt vandaag soms ook nog het schoentje.

Mijnheer Muylers, toen u de hand in de lucht stak, wist ik dat u dit zou vragen. Het is natuurlijk zeer interessant, zeker als je weet wie mee onderhandelt heeft over het regeerakkoord. De weg naar de gemeenschapsdienst is iets hobbeliger dan we hadden verwacht. Ik sta absoluut achter dit instrument zolang het competentieversterkend is. Gemeenschapsdienst is voor mij nooit iets om mensen te bestraffen, maar is een stuk van het traject om competenties te verwerven, bijvoorbeeld de houding om terug aan de slag te willen. Een paar pistes zijn mogelijk. Een van de pistes is de inbedding binnen het wijkwerken voor een beperkte periode. Het kan ook in de vorm van een stage zijn, maar we moeten het wel op een legistische basis mogelijk maken. Ik hoop dat ik vrijdag of uiterlijk de week daarna met een voorstel naar de Vlaamse Regering kan stappen omdat de periode die nu komt ideaal is om het wijkwerken te lanceren. We verwachten immers dat veel meer mensen in een moeilijke situatie zullen terechtkomen.

Mijnheer Van Rompuy, ik ben het absoluut met u eens: opleiden, opleiden, opleiden. Dit jaar moet het jaar van de opleiding worden. De jobbonus kan heel interessant zijn voor het oplossen van de mismatch die er vandaag is, iets waar

de heer Ongena het al over had. Als je werken meer lonend maakt ten opzichte van niet werken, kan dat mensen over de streep trekken om in een opleidingstraject te stappen. Ik denk dat dat inderdaad een heel goede aanvulling is, en dat geldt zowel voor de gemeenschapdienst als voor de jobbonus. Zo kun je op de arbeidsmarkt, die nu al een beetje in brand staat, de brand wat blussen.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, de komende maanden zullen jammer genoeg heel wat mensen hun job verliezen. Het is goed dat VDAB klaar staat om hen snel te helpen en te begeleiden naar een nieuwe job. VDAB krijgt daarvoor extra middelen. Maar het zou echt heel jammer en eigenlijk onaanvaardbaar zijn dat dit ten koste zou zijn van de begeleiding van mensen die al langer zonder werk zitten. Ik weet dat het plan op tafel lag bij VDAB en ben dan ook heel blij dat u het signaal mee ondersteunt dat dit niet zal gebeuren. We kunnen dit echt niet aanvaarden. Het zou een enorm fout signaal zijn. We mogen deze mensen die het vaak al moeilijk hebben echt niet loslaten. En ik ben blij dat u dat signaal hier vandaag geeft.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Maaike De Vreese aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de draaiboeken voor een exitstrategie

ACTUELE VRAAG van Conner Rousseau aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de maatregelen om de festivalzomer te redden

ACTUELE VRAAG van Karin Brouwers aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over maatregelen om de evenementensector te steunen bij de voorbereiding van de zomerevenementen

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, we kunnen onmogelijk voorspellen op welke manier het virus zich de komende maanden zal manifesteren. We hebben geen glazen bol maar we kennen allemaal wel de onrustwekkende verhalen van onze ondernemers die met moeite het hoofd boven water kunnen houden en die aan hun eigen spaarcenten moeten zitten om de rekeningen nog te kunnen betalen. Ze hebben geen uitzicht op korte termijn en dat is zeer frustrerend.

We merken dat zij zonder kompas aan het ronddobberen zijn op woelig water. De Vlaamse Regering wil hen zeker de wind in de zeilen geven en doet dat ook, maar het liefst van al willen zij een richting, een toekomst, een bestemming.

Collega's, het belang van een toekomstperspectief kunnen we echt niet onderschatten. En eindelijk kwam er vorige vrijdag het nieuws dat er een exitstrategie komt tegen 26 februari. Natuurlijk zal die exitstrategie worden gekoppeld aan die versoepeling van de maatregelen en zal die versoepeling worden gekoppeld aan een daling van de curves en aan de vaccinatiegraad. Jammer genoeg hebben we in Vlaanderen niet alle factoren zelf in handen. Zoals ik ook al zei, kunnen we de toekomst niet zien in een glazen bol maar kunnen we zelf wel heel wat werk verzetten. Denk maar aan de draaiboeken en protocollen waarover met de verschillende sectoren overleg moet worden gepleegd.

Voor de gesloten sectoren – de cultuursector, de evenementensector, de horeca – wordt 26 februari echt wel een zeer cruciale datum. De Vlaamse Regering moet dus alles uit de kast halen om met de sectoren in overleg te gaan en om alle nodige voorbereidingen te treffen. Minister, op welke manier zal Vlaanderen zich voorbereiden op deze exitstrategie? Liggen de draaiboeken klaar om bij groen licht alles op alles te zetten en onmiddellijk van start te kunnen gaan?

De voorzitter: De heer Rousseau heeft het woord.

Conner Rousseau (sp.a): Voorzitter, minister, collega's, we zitten hier vandaag niet samen om opnieuw te zeggen hoe erg corona tegensteekt. We zitten hier ook niet samen om nog eens alle opofferingen van de mensen op te sommen. Die kennen we: jonge mensen die vastgekleusterd zitten achter hun scherm in plaats van naar wilde feestjes te gaan, mensen die hun familie niet kunnen zien en sectoren die volledig lam liggen.

We zitten hier hopelijk wel samen om samen na te denken hoe we perspectief kunnen bieden en nog veel belangrijker, minister, hoe we dat perspectief eindelijk kunnen omzetten in concrete acties, over de partijgrenzen heen, meerderheid en oppositie.

Belangrijk in het geven van dat perspectief en heel belangrijk in het herwinnen van die vrijheid is volgens ons het organiseren van events en festivals. Die staan voor mij en voor heel veel mensen symbool voor de zomer en voor het opnieuw zorgeloos kunnen leven. We zijn het land van de festivals en events. We hebben sterke events en sterke organisatoren, van de dorpskermis tot Pukkelpop, en we mogen daar best wel fier op zijn. Net daarom ligt voor ons de sleutel bij het omzetten van dat perspectief in concrete acties, in het organiseren van die events om onze zomer te redden. Als we die zomer willen redden, dan moeten we daar nu wel mee beginnen. Daarom ook hebben wij het pleidooi gehouden voor een zomerfonds dat organisatoren de incentive geeft om te beginnen met die voorbereidingen in een bestcasescenario maar tegelijkertijd ook verzekert, uitgaande van een worstcasescenario.

Daarom, minister, ben ik wel blij met het initiatief van uzelf en minister Demir en ben ik blij te zien dat jullie dezelfde denkoefening maken en met een initiatief zijn gekomen. Er zijn wel nog wat vragen bij de sector en ook bij onszelf over dat initiatief. Vandaar mijn vraag aan u.

Welke duidelijkheid kunt u organisatoren vandaag geven om dat perspectief eindelijk om te zetten in concrete actie?

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister, gisteren sprak onze oud-collega en de founding father van de Vlaamse festivals, Herman Schueremans, zijn uitdrukkelijke hoop uit dat Rock Werchter 2021 op volle capaciteit zou kunnen doorgaan. Als het moest, zou hij wel opschuiven naar september.

Ondertussen weten we jammer genoeg allemaal dat het virus zich niet laat vastpinnen of vastprikken op een datum, maar dat is nu net voor de evenementensector, voor de festivals, een groot probleem. Er zijn een aantal redenen die we allemaal kennen. Ze liggen al een jaar stil. De reserves zijn ongeveer uitgeput. Ze hebben heel lange voorbereidingstermijnen. Dat is niet zoals voor een kapper, die binnen enkele dagen terug kan opstarten. En dan zijn er de extra kosten die er misschien gaan bijkomen. Ik lees dat men denkt aan testdorpen en dies meer.

Ik was dus zeer tevreden toen ik deze morgen las dat het systeem – dat, collega Rousseau, al sinds september bestaat – van de terugvorderbare voorschotten nu

een nieuw elan krijgt. Het zou ons benieuwen – want het was maar tot 9 november dat er kon worden ingediend – hoe het nu precies in elkaar zit, wat de nieuwe voorwaarden en bedragen zijn.

Minister, wat heeft de Vlaamse Regering nog in petto om de evenementensector en specifiek de festivals de volgende zomer te ondersteunen? Misschien kan er ook iets worden gezegd over de plannen van minister Demir.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega Rousseau, ik denk dat dit uw eerste actuele vraag is, en dan nog over zo'n zeer leuk thema. Enfin, leuk thema. Ik ben het met u eens dat het vooruitzicht om terug naar een festival te kunnen gaan een zeer mooi vooruitzicht is, en dat het hoopvol en perspectiefrijk is.

Maar, collega's, we zijn nog niet zover. Op het Overlegcomité van vorige week werd afgesproken dat tegen 26 februari het Coronacommissariaat en de Groep van Experts voor Managementstrategie van COVID-19 (GEMS) een strategie moeten uitwerken om terug te keren naar het normalere leven. Ik spreek ook deze woorden heel voorzichtig uit omdat het nieuwe normaal sowieso een normaal zal zijn met een stukje voorzichtigheid ingebouwd. Dat zal niet anders kunnen.

Wij hebben in het verleden goed gewerkt. Zie maar, collega De Vreese, op welke manier de restaurants terug opengegaan zijn en nu de niet-medische contactberoepen. Maakt u zich geen begoochelingen: dit vraagt een zeer intens overleg met de sectoren.

Ook vandaag wordt er opnieuw overlegd. Mijn collega's, de minister-president voor Cultuur, minister Demir voor Toerisme, maar ook minister Dalle voor Jeugd en minister Weyts voor Sport, zijn met de sectoren aan het bekijken hoe de protocollen eventueel aangescherpt kunnen worden, hoe ook het bestaande systeem van sneltesten een plaats kan krijgen in het geheel. Er wordt dus dag na dag aan gewerkt, om goed voorbereid te zijn voor de vergaderingen van het Coronacommissariaat. Maar uiteraard, het echte perspectief om opnieuw meer zuurstof te krijgen, zal moeten gegeven worden op het Overlegcomité nadat de strategieën zijn uitgewerkt. Dat kan niet anders. Dat vraagt eensgezindheid van iedereen en dat vraagt ook, zoals collega De Vreese zei, dat de cijfers onder controle blijven: de hospitalisaties, de besmettingen, de mensen die heel zwaar ziek worden. En het vraagt uiteraard ook dat de vaccinatie op volle toeren komt.

Dat is het kader waarin we hopen dat we op 26 februari een stukje perspectief kunnen bieden.

Collega's, we hebben twee groepen van maatregelen voor de eventsector. Ik erken samen met jullie dat die eventsector wereldberoemd is. Wij zijn ijzersterk in het organiseren van grote events. Onze podiumbouwers worden overal ter wereld gevraagd om te tonen wat ze kunnen. Wij mogen hen nu niet in de steek laten. Dat zou echt een gemiste kans zijn.

We hebben, ten eerste, voor het jaar dat nu voorbij is en waarin de meesten geen enkele actie hebben kunnen ondernemen, een beschermingsmechanisme en een globalisatiemechanisme gemaakt. Dat betekent dat diegenen die heel grote verliezen hebben geleden steun kunnen krijgen om hun vaste kosten te dekken.

Wat de toekomst betreft, hebben we inderdaad samen met collega Demir binnen de Vlaamse Regering beslist om de regeling van de terugvorderbare voorschotten voor een derde keer in de markt te zetten. Wat betekent dat precies? Dat betekent dat iemand die een festival wil organiseren een voorschot kan krijgen

van de Vlaamse overheid. Waarom een voorschot? Omdat er heel veel cash-tekorten zijn op dit ogenblik – u moet dat beseffen: ze hebben vorig jaar quasi geen inkomsten gehad. Dat kan dus. Dat voorschot kan maximaal 60 procent bedragen van die totale vaste kosten. En je moet natuurlijk ook langs de jury passeren; het moet wel een festival zijn dat onderscheidend is en Vlaanderen ook een stukje mee op de kaart zet.

De voorschotten moeten in principe drie maanden na het event terugbetaald worden, tenzij om redenen die onafhankelijk zijn van de organisatie, bijvoorbeeld een overheid die zegt: 'Er is hier een grote opflakking van het coronavirus, het kan hier niet doorgaan, lokaal, provinciaal of Vlaams.' Als een organisatie zelf zou beslissen om een evenement niet te laten plaatsvinden, bijvoorbeeld omdat er onvoldoende perspectief is, kan een stuk van de gemaakte kosten kwijtgescholden worden. Maar dat is dan onderwerp van een individuele onderhandeling met de mensen die het voorschot gekregen hebben.

Collega Demir heeft daarnaast een vast bedrag vrijgemaakt voor de extra kosten die de organisatie met zich meebrengt, zoals de hygiënekosten en de toegangscontrole. De aanvraag daarvoor kan vanaf maart gebeuren. We doen dat eigenlijk om eventorganisatoren vandaag al te stimuleren om te starten met de voorbereidingen. Als je een festival wilt organiseren, collega's, dan doe je dat niet op twee, drie of vier weken; dat vraagt een heel lange voorbereidingstijd. Via het aanbod van cash als voorschot en van een vergoeding van de extra kosten die er sowieso zullen zijn, willen we hen stimuleren om het traject nu al te volgen.

Als jullie vragen stellen over het succes van die twee vorige oproepen: dat was vrij behoorlijk. We hebben vandaag 150 events die een terugvorderbaar voorschot hebben ontvangen of er een beroep op kunnen doen, waarvan een dertigtal festivals in de late zomer 2021. Die organisatoren kunnen uiteraard ook opnieuw een aanvraag doen om van het uitgebreidere plafond aan steun te kunnen genieten. Europa heeft recent toegelaten om de plafonds van 800.000 naar 1,8 miljoen euro te verhogen.

Vandaar dus een derde oproep, die hopelijk kan leiden tot enthousiasme om de voorbereidingen te starten. Maar of het licht echt helemaal op groen kan en onder welke omstandigheden, dat vraagt sowieso een beslissing van het Overlegcomité. We wilden nu voor de derde keer het signaal geven dat het toch al de moeite waard is om voorbereidingen te treffen.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaïke De Vreese (N-VA): Minister, ik denk dat het inderdaad belangrijk is om een gedragen exitstrategie te hebben. Zoals u weet, doen collega Ronse en ikzelf een aantal gesprekken met ondernemers. We hebben er al heel wat achter de rug, ook met mensen uit de evenementensector. Wat we daar merken, is dat een gelijk speelveld een zeer belangrijke component is. De Vlaamse Regering zal daar een soort van helikopterzicht over hebben, omdat ze contacten heeft met al die verschillende sectoren. Ik hoop dat jullie daar ook rekening mee houden en dat jullie letten op dat gelijk speelveld.

Een belangrijk punt is inderdaad die vaccinatiestrategie. Tegen 31 maart zouden we alle kwetsbare groepen gevaccineerd moeten hebben, alsook het zorgpersoneel. Er zijn ook landen die sneller schakelen en we merken dat, als er sneller gevaccineerd wordt, dat een concurrentieel voordeel kan geven, omdat ze sneller kunnen versoepelen en heropenen. Op welke manier zult u er op dat vlak voor zorgen dat er een gelijk speelveld kan zijn?

De voorzitter: De heer Rousseau heeft het woord.

Conner Rousseau (sp.a): Dank u wel voor uw belangrijke antwoord, minister. Ik ben blij dat we op dezelfde lijn zitten en het is belangrijk dat we dat perspectief kunnen omzetten in concrete acties. U hebt verwezen naar een nieuw initiatief, dat eigenlijk een aantal verbeteringen en verbredingen inhoudt ten opzichte van de vorige initiatieven. Nu, mijn vraag is: los van de onzekerheden die er zijn, kunt u aan organisatoren zeggen wanneer ze zich zullen kunnen inschrijven voor dat nieuwe initiatief? Dan kunnen ze ook starten met de voorbereidingen om onze zomer te redden.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Met betrekking tot de festivals en de andere evenementen die vanaf de zomer van 2021 en hopelijk nog wat sneller zouden kunnen doorgaan, is er natuurlijk maar één vraag, namelijk onder welke omstandigheden dit kan. Dat hangt af van andere beslissingen die eind februari 2021 zullen worden genomen.

Ik heb nog een vraag. In oktober 2020 heeft het Interuniversitair Micro-elektronicacentrum (imec) uitgekapt met de ontwikkeling van een ademtest. Dat is een zeer snelle test. Iemand zou dan moeten blazen en zou een paar minuten later weten of hij al dan niet besmettelijk is. Er is toen gezegd dat tegen de zomer van 2021 een prototype in de luchthaven zou kunnen worden ingezet. Hoever staat het hiermee? Hebt u als minister van Innovatie misschien zicht op deze test of op andere sneltesten die nog worden ontwikkeld? Dat is heel belangrijk, niet alleen voor de festivals, maar ook voor sport, cultuur en beurzen. Mochten we massaal heel gemakkelijke sneltesten kunnen uitrollen, zou dat ook al helpen.

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Voorzitter, het belangrijkste is dat we hopen dat de festivals gewoon kunnen doorgaan zoals gepland. Ik beseft natuurlijk dat we met twee woorden moeten spreken. Ik vind het goed dat de Vlaamse Regering dit initiatief heeft genomen. Dat is belangrijk omdat iedereen de alarmsignalen uit de sector ontvangt.

Minister, u hebt in uw antwoord verklaard dat het vooral gaat om de festivals die Vlaanderen mee op de kaart zetten. We hebben zeer veel festivals, en dat is een goede zaak. Iedereen kent de grote festivals, maar er zijn natuurlijk een pak kleinere festivals die misschien iets minder in beeld komen of die niet bij de grote festivals horen. Mijn vraag is of ook die organisatoren een beroep kunnen doen op deze maatregel om hun evenement op een of andere manier te kunnen waarborgen.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Voorzitter, we kijken allemaal uit naar 26 februari 2021. Ik heb het opgezocht, en dat is de naamdag van Alexander van Alexandrië. Ik denk dat we vooral rekenen op Alexander van België en op Jan van Brasschaat om weer wat perspectief te kunnen bieden aan veel sectoren die daar nu naar snakken.

Minister, het is een goede zaak dat de Vlaamse Regering ten aanzien van de festivals heel wat inspanningen levert. U hebt er al naar verwezen. Ik zou graag informeren naar een andere maatregel die u al hebt genomen en die voor vele sectoren, waaronder de evenementensector, van belang is, namelijk de globalisatiepremie. De Vlaamse Regering heeft die premie goedgekeurd en de modaliteiten zijn goed. Hebt u er zicht op wanneer die premie zou kunnen worden aangevraagd?

De voorzitter: De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Voorzitter, ik kan alleen maar toejuichen dat de Vlaamse overheid de evenementensector een financieel duwtje in de rug geeft, maar het grootste probleem is natuurlijk de onzekerheid waarmee de evenementensector wordt geconfronteerd. De organisatoren staan klaar en willen de handen uit de mouwen steken, maar ze worden met een klungelige vaccinatiestrategie van diezelfde overheid geconfronteerd. Als zelfs burgemeesters van CD&V vaccins voor hun eigen gemeente aankopen, schort er wel wat. Als we naar de festivalzomer willen gaan waar jongeren en minder jonge mensen absoluut naar snakken en als we perspectief willen bieden, zullen federaal minister Vandenbroucke en minister Beke in hun vaccinatiestrategie meer dan een tandje bij moeten steken. Het zullen vooral zij zijn, en het slagen of falen van hun vaccinatieprogramma zal bepalen of er in de zomer al dan niet festivals als Tomorrowland, Pukkelpop, Graspop enzovoort zullen zijn.

De voorzitter: Mijnheer Janssens, u hebt uw achterbuur blij gemaakt.

Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Mevrouw De Vreese, ik ga er absoluut mee akkoord dat we ervoor moeten zorgen dat de genomen maatregelen een beetje homogeen zijn. De splitsing van de niet-medische contactberoepen, bijvoorbeeld, vind ik persoonlijk lastig. We moeten dan uitgelegd krijgen waarom bepaalde zaken veertien dagen moeten wachten. Er waren omstandigheden die het noodzakelijk maakten het zo te doen, en ik denk dat die veertien dagen kunnen worden overleefd, maar hetzelfde geldt voor de heropening van andere zaken. We moeten de heropening van bepaalde economische sectoren en de sociale contacten ook in balans brengen. Het is een beetje raar te stellen dat we de economie volledig heropenen, maar dat de mensen op sociaal vlak elkaar niet thuis mogen zien.

Je moet daar een heel precair evenwicht in proberen te vinden. Ik ga absoluut akkoord met uw opmerking.

De vaccinatiestrategie, mijnheer Janssens: ik ben het eigenlijk niet eens met het woord 'klungelig'. We zijn er klaar voor. Onze lokale besturen zijn klaar met de vaccinatiecentra. Alles hangt nu af van de levering van de vaccins. Sorry hoor, het is niet de overheid die de vaccins maakt. We hebben ons ingeschreven in de Europese strategie en we moeten nu de leveringen afwachten zoals elk land dat doet. Dat is het tempo dat we zullen aanhouden.

Het is belangrijk dat elk vaccin dat we ontvangen, onmiddellijk bestemd wordt en zo snel mogelijk geplaatst wordt, van welk erkend soort dan ook. Ik zou niet willen aanraden om individueel vaccins te gaan kopen. De aankoop moet veilig blijven. We hebben ons ingeschreven met z'n allen, ook federaal, in die Europese strategie. Ik stel voor dat we ons daaraan houden.

Collega Rousseau, het besluit wordt goedgekeurd. De tweede tranche van inschrijving is afgelopen. Er zijn al een 150 organisaties ingeschreven. Nu kan men tot half mei inschrijven vanaf de definitieve goedkeuring. Over 3, 4 weken zal dat zijn. Het aankondigingseffect werkt natuurlijk. Het is niet splinternieuw; we hebben al ervaring met twee tranches. Organisatoren die dat belangrijk vinden, kunnen vandaag al contact opnemen met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) om te zien waar ze voor in aanmerking komen, ook al is het nog niet definitief goedgekeurd. De mensen mogen gerust contact opnemen met onze mensen. We plannen met de sector een communicatiecampagne. Tot mei kunnen zeker dossiers worden aangevraagd.

Collega Ongena, de globalisatiepremie is op dit moment aangemeld bij de Europese faciliteiten. Dat komt in orde. We hebben nu voor het beschermingsmechanisme toestemming gekregen. Dat zal ook zo zijn voor het globalisatiemechanisme. We zijn met de laatste uitwerkingen bezig. Ik hoop dat vanaf april het mechanisme aangevraagd kan worden. Dat komt eigenlijk vrij goed overeen met het perspectief dat zou kunnen worden geboden.

Collega Rzoska, uw zorg voor de kleinere festivals is absoluut terecht. Ook bij de eerste en tweede tranche zitten er al kleine festivals. Ik maak wel onderscheid tussen een klein festival en een straatfeest. Het is niet de bedoeling dat elk straatfeest in Vlaanderen zich aanmeldt, zich een festival noemt en een voorshot vraagt. Dat is niet de bedoeling. Uiteraard, grote of kleine festivals, dat maakt niet uit. Een klein festival kan wel degelijk onderscheidend zijn en Vlaanderen mee op de kaart zetten.

Het zijn niet alleen de economen die zullen oordelen; ook de mensen van EventFlanders zitten mee in de beoordeling. Er is een deskundig panel en we zijn soepel. Ik denk dat u begrijpt waar het onderscheid precies gelegd wordt.

Mevrouw Brouwers, de ademtest van imec is superinteressant. Voor de geïnteresseerden in de innovaties in Vlaanderen: imec heeft een test ontwikkeld waarmee men de viruspartikels – ik ben geen wetenschapper – in de adem van mensen kan terugvinden. Via een blaaspijp zou men een ademtest kunnen afnemen en op basis daarvan kan men zien of iemand besmet is of niet. Men doet momenteel enkele duizenden testen 'inhouse'. Ik veronderstel dat men tegen juli of augustus – maar pak me niet op mijn woorden – klaar zal zijn om ook in de buitenomgeving te testen. De luchthaven is daarvoor logischerwijze een geschikte plek, in een beperkte omgeving. Deze zomer zal nog iets te vroeg zijn om dat op heel grote schaal uit te rollen. Dat vraagt heel wat technisch onderzoek. Ik vind het wel fantastisch dat ons Vlaams imec met dergelijke innovatieve projecten bezig is en daar een groep wetenschappers op zet. Misschien geeft dit ons straks weer een stuk meer vrijheid, als je heel snel weet of mensen besmet zijn of niet. Ik voorzie dat voor spoedig, maar deze festivalzomer zal nog iets te vroeg zijn. Het zal voor september onmogelijk helemaal te realiseren zijn, maar we zullen dat in de toekomst ook nog sowieso nodig hebben.

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, de steunmaatregelen voor de evenementensector zullen hun inderdaad een hart onder de riem steken in deze moeilijke periode. We zijn daar dus zeker dankbaar voor.

Enkele weken geleden zei ik het hier nog in de plenaire vergadering: we willen naar de kapper, we willen op restaurant, we willen op café. Ik ben blij, collega's, dat we toch al iets kunnen afvinken. Mijn afspraak bij de kapper ligt al vast. Maar ik denk dat we hier na vandaag één zaak aan kunnen toevoegen: we willen deze zomer ook naar de festivals. De ene doet dat – zoals ik – omdat hij van muziek houdt. Collega Rousseau doet dat om iemand binnen te draaien. Maar laten we eerlijk zijn: we kijken daar allemaal om verschillende redenen naar uit. Waar het voornamelijk om gaat, collega's, is om het feit dat er dan al een goed signaal gegeven wordt en dat we dan al verschillende stappen doorlopen hebben naar een heropening van de horecasector en andere sectoren. Dat is hopelijk een laatste stap in deze moeilijke crisis.

De voorzitter: Collega Rousseau, ik ben benieuwd naar uw repliek. (*Gelach*)

Conner Rousseau (sp.a): Ik ben blij met dat mondmasker, want ik begon al te blozen.

Er werden heel wat onzekerheden benoemd door de collega's, onzekerheden over de vaccinatiestrategie en onzekerheden die gepaard gaan met dat virus. Ik denk dat het des te belangrijker is dat we focussen op wat we wel zelf in handen hebben, op wat we wel kunnen doen. Daarom ben ik wel tevreden met het antwoord van de minister en de regering. Wat we wel kunnen doen, is financiële steun geven aan de eventsector zodat ze kunnen starten met die voorbereidingen, zodat ze hun levenswerk en hun levensdroom kunnen verderzetten. Zo kunnen mensen ook uitkijken naar een zomer met hopelijk veel festivals. Wie weet, minister, komen we elkaar wel tegen met een pint in onze hand op zo'n festival. Wie weet kom ik u daar wel tegen, mevrouw De Vreese – maar daar gaan we niet verder over uitweiden. (*Gelach*)

De voorzitter: Hopelijk moet er dan nog een mondkmasker gedragen worden.

Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister, wij zijn ook heel tevreden dat de Vlaamse Regering – u en minister Demir in het bijzonder – geluisterd heeft naar die toch wel luide kreet van de 'Sound of Silence'. We hebben misschien allemaal wel de reportage gezien met magazijnen die vol staan met materiaal dat al bijna een jaar niet gebruikt werd. Het is ook een hoopvol signaal, in de eerste plaats voor jongeren, die het nu mentaal toch wel zeer zwaar hebben, maar ook voor alle muzikkliefhebbers, die al wat ouder kunnen zijn.

Het is goed dat er aandacht is voor kleinere festivals. Ik denk dat sommige mensen misschien nog wat angstig zijn om zich in heel grote massa's te begeven. Laat dus die kleine festivals ook maar bloeien, dicht bij huis, dicht bij de mensen.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Kristof Slagmulder aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de niet-invoering van de aangekondigde studentenkotbubbels

ACTUELE VRAAG van Brecht Warnez aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de heropstart van het contactonderwijs in de universiteiten en hogescholen

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Minister, eind januari kondigde u aan dat u, samen met de virologen en de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS), voor de studenten richtlijnen zou uitwerken voor de zogenaamde 'kotbubbel'. U stelde terecht dat corona er zwaar op inhakt bij onze studenten en dat we het probleem van sociale isolatie, eenzaamheid en mentale gezondheid ernstig moeten nemen. U zou regels op maat van de studenten uitwerken, zodat ze een positief perspectief konden krijgen.

Nu, de ontgoocheling was dan ook groot bij veel studenten na het Overlegcomité van vorige vrijdag. Ondanks een eerder akkoord tussen alle gemeenschappen en experts, werd het idee van de kotbubbel toch nog afgeschoten. De Federale Regering heeft dat resoluut van tafel geveegd, ook al was er een compromis tussen de regio's.

Minister, studenten maar ook vertegenwoordigers van hogeronderwijsinstellingen waren dan ook terecht kritisch over het niet-invoeren van de kotbubbel. De VVS reageerde teleurgesteld en begrijpt niet waarom deze maatregel er niet gekomen

is. Op de website van het studentenblad Veto klonk het als volgt: "Blijkbaar zijn dierentuinen essentieel, maar is het welzijn van studenten dat niet." Daarnaast verklaarde de rector van de KU Leuven dat de overheden en experts moeten beseffen dat in veel studentenhuizen het kothuishouden al bestaat, maar dan zonder duidelijke regels over wat kan en mag, en met een frequente vermenging met de thuisbubbel.

Minister, het goedkeuren van de kotbubbel zou dus niet alleen leiden tot een beter sociaal contact, maar ook tot meer veiligheid voor de studenten. Minister, wat zult u doen opdat de kotbubbel er op korte termijn toch kan komen?

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Het hoger onderwijs bevindt zich al een lange tijd in code rood. Sinds 30 november is er een lichte opening gemaakt. Universiteiten en hogescholen focussen in het bijzonder – en heel terecht – op eerstejaars en andere kwetsbare studenten. Deze code rood werd in samenspraak met de virologen, de hogescholen, de universiteiten, maar ook met de studenten afgekondigd, met als beoogde einddatum eind februari 2021. Een nieuw overleg zal, uiteraard samen met de virologische toestand, moeten bepalen vanaf wanneer er opnieuw wat meer kan op de campus.

Collega's, wie de laatste weken met studenten heeft gesproken, weet dat zij niet zitten te wachten om als eersten te worden gevaccineerd. Ze willen gewoon opnieuw naar de les kunnen gaan, hun medestudenten ontmoeten, de docenten en de proffen opnieuw zien. Hun eenzaamheid heeft al lang genoeg geduurd. We moeten echt op zoek naar oplossingen om weer beperkt 'on campus' les mogelijk te maken. Twee halve dagen per week, dat moet toch een minimum zijn.

Het begin van het academiejaar heeft, althans voor mij, aangetoond dat veilig naar de campus gaan eigenlijk wel kan. Maar de randvoorwaarden moeten dan wel oké zijn. De studentenomgeving buiten die auditoria moet oké zijn. We moeten ervoor zorgen dat dat leven op kot, die zogenaamde studentenbubbel, veilig is. We moeten ervoor zorgen dat ons openbaar vervoer veilig is. We moeten ervoor zorgen dat er buiten gecontroleerde studentenomgevingen zijn die veilig zijn. We moeten er ook voor zorgen dat er testplaatsen zijn in de studentensteden. En voor die randvoorwaarden, collega's, kunnen wij, politici, wel zorgen. Want er is geen wetenschappelijk bewijs meer nodig om te zien dat de studenten nu echt ten einde raad zijn en dat het tijd is voor perspectief.

Minister, zult u proberen om vanaf eind februari opnieuw beperkt fysiek contactonderwijs in de universiteiten en hogescholen mogelijk te maken? Welke randvoorwaarden zijn daarbij noodzakelijk?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik sta misschien eerder bekend als een voorvechter voor open scholen, maar ben evenzeer een voorvechter voor open hogescholen en open universiteiten, die niet alleen digitaal, maar ook fysiek toegankelijk zijn. Ik heb daarvoor al wel wat initiatieven genomen. Het publieke forum is niet altijd het meest aangewezen forum om daarin stappen vooruit te kunnen zetten. Maar we zijn er in november wel in geslaagd om een eerste ventieltje te openen. Het Overlegcomité had namelijk beslist dat in het hoger onderwijs alles dicht moest en dat enkel afstandsonderwijs mogelijk was. Wij hebben het twee weken nadien toch wat kunnen openwringen en hebben ervoor kunnen zorgen dat er uiteindelijk nog contactonderwijs mogelijk was, zij het met de beperking van 10 procent van de maximale capaciteit op campusniveau, en ook met de mogelijkheid tot contactonderwijs in het kader van practica.

Maar ik denk dat er nu wel nood is aan meer: meer ruimte voor contactonderwijs, meer perspectief. En ook daarvoor hebben we wel wat initiatieven genomen. Want op alle andere vlakken hebben we perspectief gecreëerd. Voor de 12- tot 18-jarigen hebben we extra buitenschoolse activiteiten mogelijk gemaakt. Zij kunnen opnieuw gaan sporten. En voor plus- 25-jarigen zijn er, in het kader van het werk, nog allerhande contacten mogelijk. Maar de studenten gaan vandaag gebukt onder het strengste regime dat er bestaat. En ook daar moeten we perspectief geven. In eerste instantie hadden we daarom het gegeven van die kotbubbel uitgewerkt. Het was dan ook een fikse ontgoocheling dat, na uren van discussie met studenten, met virologen, met de universiteiten en hogescholen, waarbij we het er allemaal over eens waren dat het een goed voorstel zou zijn, het vervolgens werd afgewezen op het Overlegcomité. Het was een bizarre situatie dat het voorstel waar de virologen achter stonden, namelijk die kotbubbel, werd afgewezen, en dat er op het voorstel waar de virologen tegen waren, namelijk de opening van de kappers, werd ingegaan. Dat is toch een vreemde situatie.

En u kunt dan zeggen: waarom moet je langs het Overlegcomité? Wel, we hebben de instemming van de Federale Regering nodig omdat die kotbubbel een uitzondering is op het samenscholingsverbod dat is geregeld in het ministerieel besluit.

Dus, ik moet wel via het Overlegcomité en/of de Federale Regering passeren. Ik kan daar autonoom geen stappen in zetten. Ik betreur dus dat het niet is goedgekeurd. We zullen daar blijven op aandringen.

We hebben daags nadien wel onmiddellijk de rug gerecht. Ik heb onmiddellijk opnieuw contact opgenomen met de virologen, universiteiten en hogescholen om het momentum aan te grijpen en, als we het ene niet krijgen, te gaan voor het andere, namelijk voor het verruimen van de mogelijkheid inzake contactonderwijs. We hebben vorig weekend tot en met gisteren verschillende keren samengezeten. Ik heb ook een advies aan de Groep van Experts voor de Managementstrategie van COVID-19 (GEMS) gevraagd. Ik moet erkennen dat dat ook niet eensluidend positief en enthousiasmerend is, maar we zullen blijven trekken en sleuren om ervoor te zorgen dat er extra contactonderwijs mogelijk zal zijn. Ik heb daarover dit weekend nog contact met de studenten en ik heb volgende week opnieuw een afspraak gemaakt met de virologen, universiteiten, hogescholen en studenten om daar toch stappen vooruit te kunnen zetten. In de sfeer en het klimaat van kleine versoepelingen moet er voor diegenen die gebukt gaan onder het allerstrengste regime veel meer mogelijk zijn, gelet op alle opties en perspectieven die worden gecreëerd voor andere sectoren en andere leeftijdscategorieën.

Mijn ambitie is heel duidelijk. Ten eerste, de studenten zullen elkaar dit academiejaar opnieuw zien op campus. Ten tweede, het kantelmoment op dat vlak en meer perspectief moet zich nog manifesteren vóór de paasvakantie. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Minister, er moet mij toch eerst iets van het hart. Met de kotbubbel zagen we nog maar eens het zoveelste geval van slechte communicatie van deze Vlaamse Regering. Eerst kondigt u een kleine versoepeling aan. Studenten krijgen weer wat hoop. De Vlaamse Regering trekt dan op vrijdag naar het Overlegcomité en laat zich daar nog maar eens rollen door het federale niveau. De studenten die een klein beetje hoop hadden, zagen die verdwijnen als sneeuw voor de zon.

Ik hoop dat het contactonderwijs zo snel mogelijk kan worden ingevoerd, want contactonderwijs is nog altijd kwaliteitsvoller dan online afstandsonderwijs.

We ontvangen signalen dat zeer veel studenten het financieel moeilijk hebben omdat ze bijvoorbeeld niet op hun ouders kunnen rekenen. Ze hebben nu al een jaar lang geen inkomsten uit studentenjobs omdat bepaalde sectoren compleet platliggen. In de relancemaatregelen werd in 10 miljoen euro voorzien voor de studentenvoorzieningen. Dat is niet alleen voor studenten in financiële moeilijkheden, maar ook voor studentenpsychologen, enzovoort. Kunt u zeggen of die 10 miljoen euro die hiervoor werd vrijgemaakt, voldoende is?

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord. We zijn zeker en vast bondgenoten. Ik ben ook heel tevreden dat u hier uitdrukkelijk zegt dat we de studenten opnieuw voor de paasvakantie richting hogescholen en universiteiten zullen brengen. Ook voor de studenten wordt het Overlegcomité van 26 februari een belangrijke datum.

Het afwijzen van de kotbubbel was heel ontgoochelend voor iedereen in Vlaanderen, maar daarnaast zullen er nog initiatieven nodig zijn. Ik ga ervan uit dat u die kotbubbel nog eens op dat Overlegcomité zult brengen en misschien nog wat meer gestoffeerd en met wat meer overtuigingskracht, maar er zullen nog initiatieven nodig zijn richting gecontroleerde studentenomgevingen in de studentensteden bijvoorbeeld, richting het openbaar vervoer. Zijn er nog andere initiatieven die u wilt nemen?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, mijn tweet stond eigenlijk klaar voor na het Overlegcomité: eindelijk een echt perspectief voor de studenten. Ik was dan ook zeer teleurgesteld, samen met de studenten, samen met u, samen met de collega's hier, dat de kotbubbel er niet is gekomen. We moeten zeker en vast hopen dat de vaccinatie nu snel gaat. Ik heb net bericht gekregen dat het vaccinatiecentrum in mijn gemeente tweehonderd vaccins per week zal krijgen. Per week! Dat is niet direct hoopgevend dat we snel zullen kunnen gaan op dat vlak.

Ik heb toch twee andere voorstellen die u, naast de kotbubbel, kunt meenemen. Ten eerste, de examens vonden plaats in grote aula's en soms in congressentra. Kunnen daar geen lessen doorgaan zodat er opnieuw fysieke lessen kunnen zijn?

En twee: wat die studieplaatsen betreft die werden opengesteld, is die omzendbrief nog altijd van toepassing. Misschien kan dat voor studenten toch ook nog een beetje een plaats vormen om elkaar te ontmoeten, om toch enig studieperspectief te hebben.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Minister, voor de kerstvakantie werd er nog drie maanden code rood aangekondigd, vandaag is er veel meer aandacht voor perspectief, voor het mentaal welzijn van studenten. Ik denk dat dat een heel goede zaak is. Ik denk dat we dat perspectief nu ook daadwerkelijk moeten bieden.

Want studenten vragen geen volle discotheken of gelegaliseerde lockdownparty's. Ze vragen om bijvoorbeeld een dag per week naar de les te kunnen gaan, zoals dat in Frankrijk gebeurt: met afstand, in grote zalen, coronaproof. Dat moet toch mogelijk zijn? Als er weer koopzondagen mogelijk zijn, als de dierentuinen weer open zijn, als er examens mogelijk zijn op de campus, moet het toch ook mogelijk zijn om een dag per week fysiek les te volgen op de campus? Ik denk dat dat heel belangrijk is om perspectief te geven, heel belangrijk is voor het mentaal welzijn van de studenten. Ik hoop echt dat dat op korte termijn kan lukken.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp.a): Minister, de cijfers duwen ons nog steeds met de neus op de feiten. Ik denk dat we de komende maanden nog voor een grote uitdaging staan om de draagkracht van onze ziekenhuizen te verzoenen met de draagkracht van onze samenleving. Dat vraagt ook dat alle regeringen in ons land een goed en doordacht beleid voeren, maar ook achter de beslissingen staan die gezamenlijk genomen worden in het Overlegcomité.

We hebben het hier natuurlijk de voorbije weken, terecht, al heel vaak gehad over hoe moeilijk studenten het hebben met het feit dat ze alleen op hun kot zitten, met het feit dat ze niet naar de les kunnen gaan. Dus ik sluit mij er uiteraard bij aan dat er nu zo snel mogelijk een heel concreet perspectief moet worden geboden. Daarbij zijn drie elementen cruciaal, denk ik: veiligheidsmaatregelen, vaccinatie, maar zeker ook testing.

In die zin vond ik het voorstel van rector Luc Sels van de KU Leuven wel interessant. Hij sprak over het versterkt inzetten van 'testing on campus'. Mijn vraag is of u dat idee van testing on campus zou meenemen in uw overleg met de onderwijsinstellingen.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Het klopt wat u zegt, minister: de studenten zijn nu onderhevig aan het allerstrengste regime. De min 12-jarigen mogen heel veel, de 12- tot 18-jarigen mogen ook wel wat. En de volwassenen zijn beperkt, maar ze zijn ook niet onderhevig aan de allerstrengste maatregelen. Maar de studenten, zij die net het meest nood hebben aan sociale interactie, zijn onderworpen aan het meest strenge regime. U weet dat sociale interactie net heel noodzakelijk is voor die leeftijdsgroep, om op te groeien tot mentaal evenwichtige volwassenen. En zij zijn daar nu voor een stuk al een hele tijd van verstoken.

Minister, ik geloof u als u zegt dat u uw best doet om van alles te forceren om het ventiel open te stellen. Ik wil dat best geloven, en ik weet dat u met heel veel mensen praat. Maar het Overlegcomité is de plaats waar het op schaapscheren aankomt. Mij bereikt de boodschap dat in het Overlegcomité zelfs niet over studenten gesproken is. Mijn vraag is heel concreet wat u gaat doen om ervoor te zorgen dat er echt met sérieux en met perspectief over de studenten gesproken wordt op het volgende Overlegcomité.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Wat dat laatste betreft: daar is vanzelfsprekend over gesproken. Ik zit daar niet aan tafel, maar er is wel degelijk over gesproken. Trouwens, dat is een voorstel dat niet alleen door de virologen, de universiteiten en de hogescholen werd gedragen. Ik had dat ook nog eens voorgelegd aan de andere gemeenschappen, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap. Die gingen ook akkoord, en die hebben dat ook actief verdedigd in het Overlegcomité. Daar heb ik wel getuigenissen van gekregen. Maar dat mocht blijkbaar niet baten, gelet op afspraken die gemaakt waren in de schoot van de Federale Regering.

Maar goed, het is wat het is. We rechten onze rug en we gaan verder. We kijken wat we ook zelf kunnen doen. Want er zijn natuurlijk aspecten zoals de kotbubbel. Daarvoor moet het ministerieel besluit gewijzigd worden, daar ben ik wel aan gebonden. Maar er zijn wel andere zaken waarbij we zelf stappen kunnen zetten, in overleg met de virologen en natuurlijk de universiteiten en hogescholen – ik doe dat altijd samen met hen, en met de studenten. Daar werken we momenteel aan. Ik heb daaromtrent al verschillende voorstellen gedaan. Ik lees er vandaag en de afgelopen dagen ook enkele in de kranten. Ik wil dat niet

volledig op het publieke forum gooien, ik wil er vooral voor zorgen dat we hopelijk tegen volgende week een consensus hebben, en kunnen schakelen in plaats van aan te kondigen.

Er was ook de vraag naar de financiën. We hebben inderdaad 50 miljoen euro vrijgemaakt voor het hoger onderwijs. En daarvan gaat 10 miljoen euro rechtstreeks naar de studentenvoorzieningen, gelibelleerd. Ik heb nog geen boodschap gekregen dat die middelen niet zouden volstaan. We zorgen er ook voor dat onze regeringscommissarissen de vinger aan de pols houden. U weet dat die verbonden zijn aan alle universiteiten.

Maar we hebben er heel specifiek voor gekozen om die studentenvoorzieningen extra middelen te geven omdat daar de studenten mee aan het stuur zitten. Ze zitten mee in het beheer van de studentenvoorzieningen en kunnen er dus mee voor zorgen dat die middelen effectief gaan naar studenten die het financieel moeilijk hebben, bijvoorbeeld omdat ze hun vakantiejob of hun bijjob verloren zijn.

We proberen op verschillende fronten te zorgen voor wat perspectief en versoepelingen voor studenten. Dat gaat ook over de testing, waarbij we het testen voor en door studenten willen verfijnen. We zijn er in de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) al het verste in gevorderd. We zijn bezig met studieplekken. Ook op dat vlak is het aanbod voldoende. Alleen al in Gent waren er 3000 studieplekken vrijgemaakt. Men heeft daar zelfs moeten afschalen omdat het aanbod te groot was. We werken zelfs aan – ik moet opletten dat ik niet voor mijn beurt praat – het perspectief bieden voor evenementen en degenen die gebukt gaan onder het strengste regime, enige prioriteit te geven, namelijk aan de studenten. Daar hoort u binnenkort hopelijk meer van.

Maar het gaat over hoger onderwijs, over studenten, en dan is het allerbelangrijkste het contactonderwijs. De ideeën die momenteel geopperd worden, zijn inderdaad voorstellen die op tafel liggen, maar ik kan ze nog niet bevestigen. We hebben nog een beetje tijd nodig en dan wil ik er echt wel voor zorgen dat we wat meer perspectief kunnen creëren voor de studenten, niet alleen wat betreft de buitenschoolse activiteiten maar vooral over het onderwijs zelf. Meer contactonderwijs, dat is onze doelstelling.

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Minister, u bent onlangs gratis soep gaan uitdelen aan studenten. De kwestie rond de kotbubbel bijvoorbeeld ruikt naar de soep die ons hier in het Vlaams Parlement al vaak werd voorgeschoteld het voorbije jaar. Een diep bord blokkeringsfederalisme, gepeperd met een flinke scheut virologische voorzichtigheid, een soep die wij en heel veel mensen ondertussen meer dan beu zijn. Wij verwachten van u en van deze Vlaamse Regering meer assertiviteit in het Overlegcomité zodat kleine zaken, zoals de kotbubbel, toch kunnen worden doorgedrukt, want onze studenten hebben dringend een perspectief nodig omdat zij van alle gezonde mensen op mentaal vlak misschien wel degenen zijn die het meeste te lijden hebben onder deze crisis. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Ik ben heel tevreden met signalen uit het parlement natuurlijk, want ik heb van alle partijen hier gehoord dat we de studenten zo snel mogelijk terug op de campus willen. Met een eensluidende stem vanuit het parlement zullen we ook een signaal kunnen geven richting het Overlegcomité. Minister, ik ben ook heel blij dat u volgende week met een oplossing komt. Ik kijk uit naar de aankondiging.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Roosmarijn Beckers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de problemen met Smartschool en het afstandsonderwijs in de afkoelingsweek

ACTUELE VRAAG van Karolien Grosemans aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de problemen bij Smartschool tijdens de afkoelingsweek

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Minister, reeds op 20 januari werd beslist dat de laatste week voor de krokusvakantie, deze week dus, er zou worden overgegaan op volledig afstandsonderwijs in het secundair onderwijs. Veel scholen doen daarvoor een beroep op Smartschool. Smartschool heeft ook een quasi monopoliepositie voor het secundair onderwijs: 90 percent van onze scholen maakt gebruik van Smartschool.

Vorig jaar na de paasvakantie, tijdens de zogenaamde preteaching, werd er ook overgegaan op afstandsonderwijs en toen crashte Smartschool volledig. Toen hebt u 200.000 euro geïnvesteerd in Smartschool om ervoor te zorgen dat de capaciteit werd uitgebreid. Bovendien heeft Smartschool een prijsstijging aangekondigd van 20 tot 30 percent. Maar al deze dingen ten spijt, crashte maandag Smartschool volledig waardoor er toch weer een halve lesdag verloren is gegaan.

Minister, hebt u voorafgaand gesprekken gehad met Smartschool om u ervan te vergewissen dat er voldoende capaciteit zou zijn? Hoe kijkt u naar deze zaak, wetende dat u toch 200.000 euro aan Smartschool hebt gegeven?

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Minister, u zat inderdaad op 20 januari samen met de onderwijspartners en de virologen. Jullie beslisten toen om een afkoelingsweek te organiseren om corona in te dijken. Dat is deze week. De leerlingen van het middelbaar onderwijs hebben de hele week afstandsonderwijs.

20 januari, zei ik daarnet. Dat was goed op tijd, elke instantie was tijdig op de hoogte. En toch geraakte Smartschool overbelast die eerste maandagochtend. Leerkrachten en leerlingen konden niet inloggen op het platform. Degenen die er wel in slaagden, kregen te maken met heel wat vertragingen, wat uiteraard zorgde voor een hoop frustratie.

Minister, u investeerde in het verleden 200.000 euro om die systemen op te schalen. Had u een overleg met Smartschool over dit probleem?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Smartschool is natuurlijk een belangrijke speler, zeker in het secundair onderwijs. Het heeft een marktaandeel van 90 procent in het secundair onderwijs, en een marktaandeel van 40 procent in het basisonderwijs. Dat is ook geen schande, het is een vrije markt. Er zijn verschillende aanbieders, er is concurrentie, en toch weet Smartschool zich daar te handhaven.

In het begin van de crisis heeft Smartschool natuurlijk snel moeten schakelen. Het heeft onverwacht en snel moeten omvormen tot een digitaal alternatief voor het contactonderwijs, terwijl het voordien veeleer een aanvulling daarop was. Toen ben ik tussengekomen met een ondersteuning van 200.000 euro om ervoor

te zorgen dat er afdoende capaciteit zou zijn om die omslag te kunnen maken. Dat was iets waardoor zij werden overvallen, net zoals wij allen. Dat kon je hen niet ten kwade duiden.

Bijna een jaar later is de situatie natuurlijk wel een beetje anders. Een en ander was nu iets beter te voorzien en te voorspellen. Daarom was er geen verontschuldiging of verantwoording in de zin van: we werden verrast. Ik voeg daar wel een nuance aan toe. De problemen situeerden zich vooral op maandag. We hebben de ICT-coördinatoren bevroegd, en 65 procent maakte gewag van problemen van kleine of grote aard en 16 procent meldde vertragingen.

We plannen nu een grootscheepse investering in het kader van de Digisprong van 375 miljoen euro. Ik krijg nu al van heinde en ver aanbiedingen in dat kader. We gaan zorgen voor een boost aan investeringen en aanbod voor innovatie. Dat zal dienen voor digitaal leermateriaal en voor systemen. Er dienen zich ook nieuwe spelers aan, en het is zeer goed dat die concurrentie en de vrije keuze en dus ook de innovatie zullen toenemen.

Onze aandacht moet ook steeds meer gaan naar veiligheid, want ook dat speelt parten. Die problematiek hebben we opgenomen met de eerste minister omdat dat onder zijn bevoegdheid valt, namelijk het Centrum voor Cybersecurity België (CCB) en het Computer Emergency Response Team (CERT). We zullen moeten inzetten op extra bescherming. We zullen productiever moeten handelen en ervoor zorgen dat al die systemen gevrijwaard blijven, want het zijn gevoelige data. We zouden absoluut niet willen dat die systemen en de data die ze hanteren, onder druk komen te staan.

Dat is dus wel een job waar we voor staan. In het kader van de Digisprong willen we daar werk van maken. Het is een grote sprong vooruit, ook op het vlak van de stabiliteit en de veiligheid van onze systemen.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Minister, verbeter me als ik verkeerd ben, maar u hebt niet op onze vraag geantwoord. Hebt u overleg gehad met Smartschool voor deze afkoelingsperiode begon? Er was een verdriedubbeling van de activiteit en dat kon Smartschool moeilijk inschatten. Smartschool is geen multinational. Het kan zijn servers opschalen, maar het is niet Google. Na deze crisis heeft het die grote capaciteit niet meer nodig. Ik denk dus dat er een communicatiefout is gebeurd.

Weten de netten en de koepels eigenlijk wel welke systemen hun scholen gebruiken? Er is een belangrijke rol weggelegd voor Digisprong om tot een eenduidig plan te komen voor de scholen binnen dezelfde koepel, met inachtneming van de pedagogische vrijheid. Minister, hebt u voorafgaand aan deze week overleg gehad met Smartschool?

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Minister, ik heb drie belangrijke zaken gehoord. Smartschool was een leerplatform, eerst heel aanvullend en uiteindelijk een allesvervangend instrument door corona en het afstandsonderwijs. U hebt 200.000 euro geïnvesteerd en het was een heel wijze beslissing om die onderneming te ondersteunen. Ze hebben gezorgd voor het afstandsonderwijs zoals we dat hebben gekend.

Als we het niet hadden gehad, dan was de leerachterstand nog groter geweest. Daar moeten we niet flauw over doen.

Ten tweede is er het capaciteitsprobleem dat ze daar nu kennen. Dat is inderdaad hun verantwoordelijkheid, niet die van u. Ik wil ook wel nuanceren. Het is een heel kleine kmo, die snel is gegroeid en die ook heel de tsunami van corona over zich heen heeft gekregen. Ik hoop dat ze hun coronagroei pijnen snel opgelost krijgen.

Ten derde is elke school natuurlijk vrij om te gaan en staan waar ze wil. U hebt al meermaals gecommuniceerd over de alternatieven.

Ik heb nog een extra vraag: u geeft een subsidie van 200.000 euro. Er is een schijf van 80 procent toegekend. Het resterende deel zou u op grond van een evaluatie toekennen. Zijn de resultaten van die evaluatie binnen? Is dat resterende deel al uitbetaald? Alvast bedankt voor uw bijkomende antwoord.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Minister, u zegt dat die leerplatformen op de vrije markt actief zijn. Dat wil ik toch wel een stukje betwisten, omdat het grootste deel van de scholen gebruikmaakt van één systeem. De andere systemen zijn nauwelijks vertegenwoordigd in het marktaandeel.

Het probleem is natuurlijk wel erg groot aan het worden, omdat de scholen steeds afhankelijker zijn van die leerplatformen. Hoe afhankelijker ze zijn van zo'n leerplatform, hoe moeilijker het is om over te schakelen naar een ander systeem. We spreken voor een stukje over een 'vendor lock-in'. Het risico bestaat natuurlijk dat er de volgende maanden of jaren grote prijsstijgingen komen. Ik zeg niet dat Smartschool dat zal doen, maar het risico bestaat wel. Dat maakt dat scholen zich dan deels gechanteerd zullen voelen. Om dat te voorkomen, is mijn vraag of u maatregelen wilt nemen om als Vlaamse overheid ook een soort leerplatform te creëren, dat kan bijvoorbeeld via outsourcing, en om er zo voor te zorgen dat scholen echt de vrije keuze tussen meerdere systemen hebben. Daardoor neemt de overheid hierin haar verantwoordelijkheid, want het gaat echt wel over een strategische tool bij het leren.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp.a): Het is de eerste dag van de afkoelingsweek, minister, en Smartschool crasht. Dan vraag ik me echt af hoe dit kan. Dat is nu al de tweede keer dat dit gebeurt. De eerste keer kon ik dat nog begrijpen, want toen was niemand voorbereid op zo'n massale overschakeling naar afstands-onderwijs. Deze keer is dat toch niet zo.

We hebben u na de kerstvakantie opgeroepen om snel duidelijkheid over de krokusvakantie te geven. U hebt toen de afkoelingsweek aangekondigd. Iedereen weet dus al een hele tijd dat er in de week voor de krokusvakantie in de secundaire klassen voltijds afstandsonderwijs zou zijn en kon zich daar dus ook op voorbereiden. Iedereen wist hoe de lessen er zouden uitzien. Zowel Smartschool, maar ook het kabinet, kon toch verwachten dat er een grote toename zou zijn van het gebruik. U had dat wat ons betreft op voorhand kunnen bekijken. Ik neem aan dat Smartschool het gebruik van zijn platform monitort en al kon voorzien dat er meer datagebruik zou zijn. Zeker omdat we nu ook weten dat leerkrachten veel vaker zwaardere tools, zoals livelessen, gebruiken. Ik vind het onbegrijpelijk dat het bedrijf zijn prijzen onlangs nog heeft verhoogd en 200.000 euro aan subsidies heeft gekregen om die datacapaciteit te versterken. Het gaat nu de mist in en levert niet de service waarvoor scholen betalen.

Ik kijk echter ook naar u, minister, en ik sluit mij aan bij de vraag van mijn collega's. Waarom hebt u vanuit het kabinet geen overleg gepleegd om de omschakeling naar massaal afstandsonderwijs voor te bereiden?

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Ik vind dit toch wel heel straf. Heel veel leerlingen, leerkrachten en ouders kennen Smartschool vooral als het platform dat crasht bij de opstart van het digitaal onderwijs. We hebben net de voorbeelden van de collega's gehoord. Wat ik heel straf vind, is dat we als Vlaamse Gemeenschap 200.000 euro extra investeren, dat Smartschool zijn prijzen met 40 procent verhoogt voor de scholen en met 20 procent voor de leerlingen, en dat we in die context zien dat het eigenlijk opnieuw crasht. Smartschool zegt dat het onmogelijk kon weten dat er zo veel leerlingen in het begin van de afkoelingsweek zouden inloggen. Je moet toch geen Nostradamus zijn, collega's, om te weten dat als er 1,2 miljoen leerlingen overschakelen op afstandsonderwijs er 1,2 miljoen leerlingen op dat moment zullen inloggen?

Wat zult u doen om te verzekeren dat dit niet opnieuw gebeurt? Wat zult u doen om te verzekeren dat Smartschool, dat de facto in het secundair onderwijs wel een monopoliepositie heeft, zijn prijzen niet nog verder zal verhogen? Ik dank u.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, ik wil inpikken op een van de laatste dingen die u gezegd hebt, over de veiligheid van de digitale systemen in ons onderwijs. Dat is natuurlijk een cruciale schakel om de Digisprong te realiseren. Ik denk dat cyberveiligheid een van de grootste uitdagingen van de 21e eeuw wordt voor bedrijven. Daarom is het ook goed dat uw collega-minister Crevits via het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) begeleidingsprojecten voor bedrijven ter beschikking stelt. Maar ook in het onderwijs en daarrond moeten de netwerken uiteraard veilig zijn, want een aanval op een schoolnetwerk of een platform daarrond is tegenwoordig niet meer zo heel moeilijk. Je las dat ook op sociale media, en u hebt het ook zelf ondervonden, minister, dat hackers weleens vervelend en ingrijpend kunnen zijn. Ze mogen ons onderwijs uiteraard niet bepalen. Vandaar de vraag: zet u ook in op de cyberveiligheid in ons onderwijs?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Dank u. Als ik sommige collega's beluister, ter uiterst linker- en ter uiterst rechterzijde, dan lijkt het of dat hier de fout is van de klant, van het onderwijs, van de overheid. Het onderwijs is in dezen klant, van een private speler, en heeft recht op een stabiele dienstverlening, zou ik denken. Wij moeten niet gaan aankondigen dat die maandag eraan komt. Ik veronderstel dat men daar ook kranten kan lezen? Net zoals we ook geen andere private spelers moeten verwittigen van het feit dat de afkoelingsperiode – het afstandsonderwijs, enkel voor het secundair trouwens – vanaf maandag zou ingaan. Een private speler hoort dat te weten, vooral ook gelet op het gegeven dat in het verleden extra capaciteit en financiële steun van overheidswege is toegekend en dat men daarbovenop ook nog eens de prijzen heeft verhoogd, net met de mededeling dat er extra capaciteit moest gecreëerd worden. Dan moet men er als private speler toch ook voor zorgen dat men zijn klanten een stabiele dienstverlening kan garanderen.

Wij hebben vooral scholen geïnformeerd. We hebben hun gezegd dat ze in die week gebruik moesten maken van verschillende systemen, dat ze niet al hun eieren in één mandje moesten leggen, maar ervoor moesten zorgen een beetje te spreiden. We moeten nuanceren, maar ook niet dramatiseren. Vandaag en gisteren zijn mij amper problemen gemeld, ook dat is de waarheid. Maar capaciteit mag, in hoofde van een private speler, geen excuus zijn, en dat kan het ook in dezen niet zijn.

Wat wél enigszins een verschoningsgrond is, is het aspect van de veiligheid. Daar heb je als private speler in de digitale omgeving veel minder vat op. Daar moeten we inderdaad samenwerken met de federale overheid. En ik zeg u: de eerste minister heeft zich daar al voor geëngageerd om daar samen werk van te maken. Die veiligheid is natuurlijk in eerste instantie federale materie. Maar ik heb onmiddellijk het antwoord gekregen dat dit een terechte problematiek is, waar we samen werk van willen maken. Dat kunnen wij garanderen. Iedereen zal zijn verantwoordelijkheid moeten nemen als het gaat over capaciteit en stabiliteit, maar wij ook op het vlak van veiligheid.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Dank u wel, minister. U hebt overleg gehad met de scholen, maar dan hebben ze uw oproep tot spreiding niet goed begrepen, want dat is niet gebeurd. *(Opmerkingen van minister Ben Weyts)*

Minister, we weten dat de leermotivatie bij onze leerlingen momenteel bijzonder laag is, en dat de leerlingen – net zoals de studenten, die net aan bod zijn gekomen – erg lijden onder deze crisis. Oké, het systeem is misschien maar een halve dag of een dag uitgevallen, maar voor die leerlingen, en ook de leerkrachten, is dat wel bijzonder stresserend en ook frustrerend. Smartschool is zoals een trekpaard, het heeft ons al doorheen de crisis geholpen, maar op een bepaald moment is ook het beste paard overladen. En het is dus belangrijk dat er op verschillende paarden wordt gewed en op verschillende sporen wordt ingezet. Het is dus ook belangrijk dat de scholen een soort van tweede piste hebben.

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Minister, mijn vraag ging over afstandsonderwijs, maar het belangrijkste voor onze fractie is en blijft natuurlijk het onderwijs op de klasvloer, het contact met de leerkrachten en de leerlingen. Ik hoorde vorige week op de radio spreken over de spekseltesten. Ik ben heel blij dat u heel kort op de bal speelt en als doel hebt om de scholen veilig open te houden, want dat is bijzonder belangrijk. Dank u wel.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Gwenny De Vroe aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het aanpakken en voorkomen van koudstress bij dieren bij vriestemperaturen

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, sinds afgelopen weekend hebben we een serieuze winterprik, serieuze vriestemperaturen en een prachtig wit sneeuwtapijt. Uiteraard heeft dat ook gevolgen voor het welzijn en de levensomstandigheden van onze dieren. In deze covidperiode zijn er heel wat wandelaars en passanten en uiteraard leidt dat tot nog heel wat meer klachten. Heel wat van die klachten zijn terecht, maar er lopen ook heel wat klachten binnen bij politiediensten, bij het meldpunt Dierenwelzijn, bij dierenwelzijnsorganisaties en bij andere die allemaal goedbedoeld zijn maar die ook vaak gebeuren vanuit onwetendheid, vanuit een verkeerde perceptie, vanuit een gebrek aan informatie. Desalniettemin is het belangrijk, minister, dat iedereen heel waakzaam is en dat men aan de alarmbel trekt wanneer men zaken ziet die niet kunnen of wanneer men serieuze dierenverwaarlozing vermoedt. Net daarom, en om vele andere redenen, werd er fors geïnvesteerd in uw dienst Dierenwelzijn, in personeel en in middelen, om extra in te zetten op het welzijn van dieren in Vlaanderen.

Minister, mijn vraag is dan ook heel eenvoudig: welke initiatieven hebt u genomen, heeft uw dienst genomen om in deze vriestemperaturen te voorkomen dat onze dieren lijden aan koudestress?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: We hebben het er in de commissie vanmorgen al uitgebreid over gehad en ik heb uw bezorgdheid ook gedeeld. We zetten in op zowel sensibilisering als handhaving. Wanneer het gaat over sensibilisering, verwijs ik u en eenieder ook heel graag naar <https://www.huisdierinfo.be>. Daarbij geven we zelfs per diersoort aan welke maatregelen men onder welke omstandigheden moet treffen.

Onder de rubriek 'Dieren en koud weer' staat welke maatregelen men kan nemen op het vlak van drinkwater en voedsel, schuilhok. Per diersoort, bijvoorbeeld weidedieren, staat aangegeven welke initiatieven men moet nemen. Bij honden bijvoorbeeld staat er: "Let op met strooizout. De combinatie van koude en zout kunnen wonden, irritaties of zelfs brandwonden veroorzaken aan de poten van je hond. Knip de overtollige haren tussen de kussentjes van zijn poten, zo blijft er minder zout aan kleven. Smeer de poten voor het buitengaan in met vaseline en spoel ze na de wandeling af met lauw water."

Daar staan dus heel concrete suggesties, waarbij we antwoorden op heel concrete situaties ten aanzien van verschillende diersoorten. Op het vlak van sensibilisering doen we dus het maximum, maar ook op het vlak van handhaving. We hebben zelfs een koudeprotocol en zijn op dat vlak een voorloper in Europa. We hebben een warmteprotocol afgesproken met de sector maar dus ook een koudeprotocol, waarbij we vragen om bij lage temperaturen specifieke maatregelen te nemen voor het transport van pluimvee. Pluimvee is veel gevoeliger aan koude dan ander vee, dat daartegen kan. Er staat voor elke stap in de keten in detail uitgelegd welke maatregel men moet treffen.

Wat tot slot handhaving betreft, zegt u dat ik erin geslaagd ben de dienst Dierenwelzijn uit te bouwen met heel veel mensen. Die dienst is inderdaad verdubbeld, maar uiteindelijk spreken we nog maar over een 25-tal mensen op die dienst. Ik zou er nog graag bij willen.

Ik zal u de evolutie op het vlak van dierenwelzijn even schetsen. Toen we in 2014 die bevoegdheid net hadden gekregen, waren er 950 dossiers en meldingen, nu zijn het er 5580. Wij behandelen op jaarbasis meer dan 5000 dossiers. We hebben dus wel wat werk, maar we nemen met Vlaanderen het voortouw op het vlak van dierenwelzijn, ook wanneer het gaat over de bescherming van dieren tegen de warmte en, zoals vandaag, tegen de koude. Die koudeprotocollen zijn momenteel van toepassing.

Tot slot heb ik nog een essentieel punt wanneer het gaat over de weidedieren. De regelgeving maakt vandaag een onderscheid voor paarden. Dat zijn ook volgens onze regelgeving nobele dieren. Het zijn ook de enige dieren die een wettelijke bescherming genieten, namelijk de verplichting om op de weide in een beschutting te voorzien, natuurlijk of artificieel. Dat geldt niet voor andere diersoorten. Ik hoop dat we vanaf volgend jaar ook werk kunnen maken van een algemene verplichting voor beschutting via natuurlijke of artificiële ingrepen zodat alle weidedieren in dezen als gelijk worden beschouwd en kunnen genieten van een beschutting.

De voorzitter: Dank u wel, minister, ik heb heel veel bijgeleerd.

Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, wij hebben inderdaad fors ingezet op de uitbouw van uw dienst Dierenwelzijn, en dat is goed. Hij is versterkt met extra personeel en extra middelen. In deze periode van winterprikken, zoals we het vandaag meemaken en ook al het voorbije weekend, verwachten we dat die investeringen lonen en dat de dienst alert is en opvolging geeft aan de vele klachten. Het zijn er ondertussen al meer dan vijfduizend. Het is goed dat mensen hun weg vinden naar die dienst. Het is belangrijk dat de investeringen die we hebben gedaan, werkelijk lonen.

Belangrijk is ook dat die dienst ook een informerende taak heeft. U verwees naar de website. Maar ik kan alleen maar vaststellen dat niet iedereen kennis heeft over de koudebestendigheid van een dier. Kijk maar naar de vele Facebook-pagina's, bijvoorbeeld die van mijn gemeente, 'Kampenhout leeft', waarop de afgelopen dagen enorm veel te doen was over dierenwelzijn. Maar er was ook heel veel onwetendheid.

Minister, op welke manier gaat u uw dienst inschakelen om het brede publiek beter te informeren? Gaat u bijvoorbeeld nog aan de lokale besturen een schrijven richten om hun te vragen om in hun gemeentebereichten en op sociale media de nodige informatie te geven opdat de klachten in de toekomst terecht zouden zijn?

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (CD&V): Wanneer het kouder wordt, moeten we natuurlijk onze gevoeliger dieren extra beschermen. Maar we moeten weidedieren ook anders voederen en zorgen voor voldoende drinkwater. We moeten wel een beetje oppletten met het vermenschelijken van een aantal dieren die buiten leven. Hun comfortzone is natuurlijk anders. Een rund bijvoorbeeld moet tot min 5 graden geen extra inspanning doen om het lichaam te verwarmen. Er spelen nog andere zaken mee: is er wind, wat is de oriëntatie van het schuilhok?

Wat je ziet en wat je kent, is niet altijd verkeerd. Dieren die buiten zitten, zijn veel beter aangepast. De meerderheid van de dierenhouders heeft natuurlijk het beste voor met zijn dieren. Minister, worden de indieners van een klacht geïnformeerd wanneer de klacht niet indruist tegen het dierenwelzijn?

De voorzitter: Mevrouw Sterckx heeft het woord.

Els Sterckx (Vlaams Belang): Minister, nu er veel mensen op pad zijn en er veel sneeuw is gevallen, komen er bij de politie en bij de dienst Dierenwelzijn veel klachten binnen over dieren die buiten in de kou staan. De politie geeft aan dat acht op de tien klachten terecht zijn. Er zijn nu een twintigtal inspecteurs die het dierenwelzijn controleren. Minister, dit is echt te weinig. Als ik of onze medewerker klacht indienen bij de dienst Dierenwelzijn, wat de voorbije week toch wel enkele keren is voorgevallen, bellen zij ons op met de vraag of wij niet zelf naar de politie kunnen bellen. Ze hebben niet voldoende inspecteurs om kort op de bal te spelen. Ook de politie meldt ons dat ze soms een dierenarts moeten vorderen omdat er bij Dierenwelzijn op dat moment geen inspecteurs beschikbaar zijn.

Minister, de Vlaming ligt er wakker van dat er niet snel wordt opgetreden bij dierenmishandeling of -verwaarlozing. Het is belangrijk dat de dieren snel geholpen kunnen worden en geen weken moeten wachten tot een inspecteur kan ingrijpen. Minister, gaat u meer inspecteurs aanwerven, zodat er sneller gereageerd kan worden op klachten?

De voorzitter: Mevrouw Moerenhout heeft het woord.

An Moerenhout (Groen): Collega De Vroe, ik wil u bedanken voor uw vraag. De Groenfractie deelt die bezorgdheid. Minister, het klopt wat u zegt: het gaat erom de eigenaars van dieren goed te sensibiliseren, maar tegelijkertijd moeten er sancties zijn voor de echt kwaadwilligen. Er zijn veel opmerkelijke wandelaars. Er zijn inderdaad meer dan vijfduizend meldingen binnengekomen. Mevrouw De Vroe haalt nog een terecht punt aan wanneer zij zegt dat er nog een informerende verantwoordelijkheid kan zijn. De sector laat weten dat er echt onderkoelde dieren zijn. De meeste dieren kunnen tegen wat koude, maar echt onderkoelde dieren gaan niet meer bewegen. Die liggen vaak op de grond. Het is inderdaad belangrijk dat er informatie wordt gegeven. Wij ondersteunen wat de collega's aanhalen.

Het is niet alleen de informerende verantwoordelijkheid. De dienst moet inderdaad ook alert optreden en klachten serieus nemen en opvolgen.

De voorzitter: Minister Weyts, wat kunt u ons nog bijleren, over dit onderwerp dan toch?

Minister Ben Weyts: Dat valt niet te vatten in één antwoord.

Misschien moet ik eerst dit meegeven: als wordt vastgesteld dat er veel onwetendheid is op Facebook ... wel, laat ons nu net ook actief zijn op Facebook met info rond dieren. Ik heb snel eens gecheckt en er wordt veel met visuals gewerkt om de kernboodschap te verspreiden.

Ik denk niet dat de lokale besturen onwetend zijn. We zijn erin geslaagd om per politiezone iemand verantwoordelijk te maken voor dierenwelzijn. Dat is een agent die daar heel specifiek voor verantwoordelijk is. We zijn erin geslaagd om in steeds meer gemeenten een schepen van Dierenwelzijn te hebben. Die gemeenten die geen zo'n schepen hebben, zijn ondertussen de spreekwoordelijke uitzondering geworden. Dus ook op dat vlak denk ik dat er heel veel bewustwording is.

Onze belangrijkste inspecteurs zijn de lokale politie-inspecteurs. Dat zijn de 'boots on the ground'. Zij staan letterlijk en figuurlijk het dichtst bij dierenwelzijn. We kunnen inderdaad niet alles over heel Vlaanderen controleren met ons beperkte aantal eigen inspecteurs. Net daarom is de lokale politie verantwoordelijk voor de handhaving van de regelgeving, ook die inzake dierenwelzijn. Dat is maar goed ook; je ziet dat op dat vlak de nodige bewustwording tot stand komt.

Ik denk dat we daar met zijn allen nog absoluut een boost aan kunnen geven, maar we gaan zorgen – als de collega's van de regering daar allemaal aan willen meewerken – voor een extra versterking van de capaciteit. In de vorige regeerperiode zijn we erin geslaagd de capaciteit te verdubbelen en ik wil daar nog extra mensen voor voorzien. Ik heb daarvoor nog enige goedkeuring nodig, maar ik ben er optimistisch over dat we daarin opnieuw stappen vooruit kunnen zetten.

De voorzitter: Mevrouw De Vroe heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): Minister, dank u wel. Dieren verwaarlozen kan wat ons betreft zeker niet en moet hardhandig aangepakt worden.

Wat ik bedoelde met de informatieve taak naar lokale besturen toe: ik ben zelf ook schepen van Dierenwelzijn in mijn gemeente en het klopt dat de onwetendheid daar niet zit. Maar het is belangrijk, denk ik, dat u hen oproept om ook mee in te stappen in die informatieve taak en te communiceren via de gemeentebereichten en via hun sociale media, om de onwetendheid en de onterechte klachten die er toch ook nog wel zijn door het ontbreken van die informatie, te

verminderen. Dat zal uw diensten en de politiediensten vooruithelpen, en ik denk dat iedereen dat zou appreciëren.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Lorin Parys aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over kinderen met complexe problematieken

ACTUELE VRAAG van Katrien Schryvers aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de hulpverlening voor kinderen en jongeren met een complexe problematiek

ACTUELE VRAAG van Freya Saeys aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de door het Kinderrechtencommissariaat georganiseerde webinar 'Gewoon Complex'

ACTUELE VRAAG van Jeremie Vaneckhout aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over jongeren met een complexe problematiek

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, vorige week bracht het Kinderrechtencommissariaat een rapport uit dat vrij choquerend was. Het ging over kinderen en jongeren in complexe hulpverleningssituaties. Zo was er het voorbeeld van een peuter die op de leeftijd van 3 jaar al in haar achtste pleeggezin zat. Datzelfde meisje krijgt een crisis op haar 10 jaar en wordt vier dagen gedwongen opgenomen in een psychiatrieafdeling voor volwassenen, wordt daarna naar Gasthuisberg gestuurd en slaapt die week vervolgens nog op twee andere locaties. Hulpverleners doen wat ze kunnen, maar de cynische conclusie van de experts was dat dit meisje, nadat ze op één week tijd op vier verschillende plaatsen had overnacht, behoefte had aan stabiliteit.

Minister, de bedoeling van de hulpverlening van de overheid moet zijn om de zorg te delen, niet om het kind te verdelen. Al sinds mijn eerste vraag over breuken in het hulpverleningstraject, zeven jaar geleden, pleit ik voor één plek waar kinderen en jongeren zich mogen hechten, en dat de hulpverlening zich aanpast aan het kind en niet dat het kind zich moet aanpassen aan de hulpverlening. Uiteraard wil ik u vragen om daar eindelijk werk van te maken, minister.

Net deze namiddag viel er een brief in mijn mailbox. Ik heb hem u doorgestuurd omdat ik er zo verbouwereerd over was. Het was een brief van uw administratie, van de sociale dienst van de jeugdrechtsbank van Mechelen. U moet het horen om het te geloven. Ik lees even voor. "De afgelopen maanden", zegt de teamverantwoordelijke van de sociale dienst, "worden we geconfronteerd met een enorme instroom van nieuwe dossiers. Deze aanhoudende druk, gecombineerd met het niet kunnen uitwerken van inhoudelijke trajecten, maakt dat onze dienst op dit moment niet meer in staat is om zich op een goede manier te organiseren, zodat we onze taken op een correcte manier kunnen opnemen. Het welbevinden van veel van de consulenten is hierdoor dermate geschaad, dat we ons genoodzaakt zien om de sociale dienst tijdelijk te sluiten tot na de krokusvakantie."

Minister, eerlijk gezegd, als ik dit lees – en ik word niet snel boos – dan begint mijn bloed toch wel te koken. We investeren deze legislatuur 60 miljoen euro extra in jeugdhulpverlening, maar we bemannen onze administratie niet adequaat. Kinder mishandeling en seksuele uitbuiting nemen geen vakantie. Als de

overheid de deuren sluit voor kinderen die mishandeld worden, kan ze evengoed de boeken toedoen. Ik vraag u, minister om alstublieft te bevestigen dat de sociale dienst morgen weer gewoon zijn deuren opent.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Minister, collega's, vrijdag konden we inderdaad kennisnemen van het rapport van het Kinderrechtencommissariaat over kinderen en jongeren met complexe problemen; problemen die zich nadien ook verder kunnen uiten in bijvoorbeeld zware gedragsproblemen, in agressie. We hoorden getuigenissen van ouders, van hulpverleners, van kinderen en jongeren zelf. Getuigenissen die allemaal echt naar de keel grepen. Vaak moeten de jongeren lang wachten op hulp of komen ze op een verkeerde plek terecht. Wat vaak terugkwam, was: heel vaak naar verschillende voorzieningen, op verschillende plaatsen opgevangen worden, in de hulpverlening terechtgekomen, wat telkens weer zorgt voor breuken op sociaal vlak, binnen het netwerk, op school, bij hobby's enzovoort. We hoorden de roep naar een vertrouwde situatie, naar ergens waar ze thuis kunnen blijven. Hun ouders weten vaak niet waar ze terecht kunnen.

Hulpverlening wordt nog steeds vaak georganiseerd vanuit de mogelijkheden die er zijn en te weinig vanuit de specifieke noden van de kinderen. Noden die inderdaad vaak complex zijn en die de nodige flexibiliteit en 'out of the box' denken vanuit de hulpverlening vragen. En waar we in de praktijk gelukkig ook heel veel goede manieren van samenwerking zien, maar die moeten zich verderzetten over de verschillende sectoren heen. Bovendien moeten we die hulpverlening organiseren samen met kinderen, met jongeren en met hun ouders, en niet boven of naast hen.

Minister, wat is uw visie over de organisatie van de hulpverlening voor kinderen en jongeren met complexe problemen en welke stappen onderneemt u om aan de problematiek tegemoet te komen?

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Afgelopen vrijdag organiseerde inderdaad het Kinderrechtencommissariaat het rapport 'Gewoon Complex'. Daar kwamen echt schrijnende getuigenissen in naar voren van kinderen met een complexe problematiek. Vooral dat we zagen dat kinderen continu van de ene voorziening naar de andere moeten gaan, valt echt heel zwaar. Een pleegmoeder getuigt dat haar 3-jarige pleegdochter al bij acht pleegouders was geweest. Een andere jongen zei dat hij al in vijftien voorzieningen gezeten had en ondertussen al vijf time-outs gehad had. Dat zijn toch hallucinante cijfers. Jongeren voelen zich eigenlijk precies als een tennisbal die van de ene voorziening naar de andere gemept wordt.

Dat is de harde realiteit voor kinderen en jongeren met een complexe problematiek. Telkens opnieuw moeten ze afscheid nemen, moeten ze nieuwe mensen vertrouwen, moeten ze hun hobby's opgeven, moeten ze nieuwe regels volgen enzovoort. Die breuklijnen zijn er in de hulp. Deze kinderen hebben vooral nood aan een veilige plek en een thuis waar ze dagelijks met vertrouwde personen kunnen omgaan. In plaats van kinderen continu van de ene naar de andere voorziening te brengen, is het volgens mij belangrijk voor een aanbod op maat te zorgen in een basisvoorziening waar de jongeren thuis zijn. We moeten zorgen voor een samenwerking met andere partners en voorzieningen die een structurele back-up geven. Zo kunnen we ervoor zorgen dat de vertrouwensband van die jongeren intact blijft. Dat is van onschatbare waarde voor de ontwikkeling van die jongeren.

Minister, zult u ervoor zorgen dat voorzieningen en gezinnen een specifieke hulpverlening kunnen inbrengen, zodat de relationele vertrouwensband gevrijwaard kan blijven?

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Voorzitter, net als velen heb ik afgelopen weekend met afschuw de verhalen van die kinderen beluisterd en gelezen. Ik voel met betrekking tot de verhalen van die kinderen niet alleen afschuw, maar ook kwaadheid, want dit beleid is ervoor verantwoordelijk dat jaarlijks honderden en misschien zelfs duizenden kinderen en jongeren in een vergeetput dreigen terecht te komen. Dat zijn kinderen en jongeren met grote problemen en uitdagingen, maar tegelijkertijd zijn het ook gewone kinderen en jongeren, met veel noden en behoeftes. Vaak hebben ze een bezorgde omgeving, die zich grote zorgen om hen maakt.

Hoewel de hulpverleners op het terrein elke dag het beste van zichzelf geven om het verschil te maken, staan die jongeren toch onaanvaardbaar alleen. Ze staan onaanvaardbaar lang op wachtlijsten. Dat is de verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering. Die jongeren lopen verloren in een zeer complex geheel van diagnoses en een onleesbaar hulpverleningsaanbod. Zoals al is aangehaald, worden ze in hun jonge leven meermaals uit hun voorziening, netwerk, omgeving en van hun vertrouwenspersoon losgerukt. Ze hebben geen veilige haven en geen continuïteit in hun persoonlijke relaties.

Minister, we mogen en kunnen niet doof blijven voor deze noodkreet, want dergelijke materies bepalen wat onze beschavingsgraad is. Het gaat erom hoe we omgaan met die kinderen en jongeren met gigantische behoeftes, maar ook met mogelijkheden en kansen. Het is onze opdracht en uw opdracht als minister ervoor te zorgen dat de samenleving een beleid maakt dat vanuit die jongeren en hun ouders vertrekt en dat hen opnieuw eigenaar van hun eigen toekomst maakt. Mijn vraag is zeer eenvoudig. Hoe zult u eindelijk een structureel antwoord geven op deze schrijnende verhalen en noodkreten, die we al veel te lang moeten horen?

De voorzitter: Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Voorzitter, ik dank de vraagstellers voor hun vragen en voor de bekommernissen, die we allemaal delen. Ook de kinderrechtencommissaris, die hierover op 5 februari 2021 een webinar heeft georganiseerd, heeft meer dan terecht heel wat aandacht gevraagd voor de complexe zorgvragen van jongeren. Ik denk dat we niet enkel de bekommernissen delen, maar ook de uitgangspunten van datgene waar we in de toekomst werk van moeten maken.

Het eerste belangrijke uitgangspunt is dat we veel meer vertrekken vanuit een oplossing op maat. Alle vraagstellers hebben dat naar voren gebracht. Het tweede uitgangspunt is dat we veel meer moeten vertrekken vanuit het oogpunt dat het vaak om complexe zorgvragen gaat. We moeten die complexiteit durven te erkennen en vanuit die wetenschap vertrekken om te zien wat de vragen zijn en wat de juiste hulp is die we moeten geven.

Een derde element is dat elk van die vragen ook vanuit een bepaalde context vertrekt, de microcontext van de leefomgeving van de jongere, het gezin waarin hij of zij opgroeit, de bredere leefomgeving, de relatie, de jeugdbeweging, de school enzovoort. Dat is de concrete context waarin de jongere zich bevindt. De bredere maatschappelijke context – dat moeten we in deze coronatijden niet zeggen, of het wordt er net meer door geaccentueerd – speelt ook een belangrijke rol.

Het uitgangspunt moet de jongere zijn. Het uitgangspunt moet de zorg op maat zijn. Het uitgangspunt moet de complexe zorgvraag zijn. We moeten daarvoor inderdaad bijkomend investeren. We hebben vorig jaar geïnvesteerd in een beveiligd verblijf. Die projecten zijn toegewezen. We zijn gestart met een traject met de initiatiefnemers die het beveiligd verblijf als aanbod zullen brengen, om dat te ontwikkelen in de komende periode.

Ten tweede willen we starten met een project om de gedeelde verantwoordelijkheid en de gezamenlijke zorg, zoals op die webinar naar voren is gebracht – ik vind dat een veel juistere benaming –, in de residentiële jeugdhulp te verhogen. We gaan experimenteren in twee deelregio's. Dat is vrijdag door de Vlaamse Regering beslist. We noemen dat 'de ideale wereld'. Wat is nu 'de ideale wereld' om een antwoord te kunnen geven op die complexe zorgvragen om de zorg individueel op maat aan te bieden.

Collega Schryvers en collega Saeyns, dat zijn inderdaad reële situaties. De jongere zit wel in de jeugdhulp, maar krijgt niet de juiste en aangepaste hulp. Daarom willen we met dit project in twee regio's starten. In de andere regio's zullen we starten met die lerende netwerken om daar ondersteuning in te geven. Dan gaat het breder, niet alleen over de jeugdhulp. Dan is ook het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) daarbij betrokken. Dan gaat het over het brede aanbod van de geestelijke gezondheidszorg. Het gaat over het agentschap Opgroeien en over al diegenen die daarin betrokken zijn. Kortom, we moeten samenwerken met iedereen in functie van de noden van het kind of de jongere. Die moeten daarbij centraal staan.

Nog een element is het bredere perspectief: investeringen in de jeugdhulp, in de dynamiek van jeugdhulp, in het bredere perspectief van de eerstelijnszones en de uitrol van 1Gezin1Plan die we nu doen. We willen er zo voor zorgen dat de jeugdhulp en de hulpverlening veel toegankelijker en laagdrempeliger worden. We moeten dat in een bredere maatschappelijk context zien. We hebben in de commissie al een paar keer gesproken over het idee en het concept van zorgzame buurten. Ook in de laagdrempelige hulpverlening moet daarvoor plaats zijn. En dan heb ik nog niet gesproken over de OverKop-huizen en andere waar we momenteel rond werken.

We moeten de complexe problematieken durven omarmen in plaats van weg te kijken. We moeten daar op een geïntegreerde manier naar kijken. Dat zal niet altijd gemakkelijk zijn, net omdat het complex is. We moeten die uitdaging en ambitie met ons allen durven aangaan. Dat zal flexibiliteit en ontschotting vragen, allebei. De flexibiliteit slaat dan op de budgetten, voorzieningen en samenwerking, wat niet altijd gemakkelijk is, soms gekke ideeën toelaten. We moeten daar op de juiste manier een antwoord op geven. En dan de ontschotting: we moeten durven over de eigen haag kijken in de hulpverlening. 1Gezin1Plan is daar een voorbeeld bij uitstek van om partners rond de tafel samen te brengen.

Een van de deelnemers zei dat het beste medicijn is: vertrouwen en een gevoel van zelfwaarde geven. Dat zijn juiste woorden.

Collega Parys, u hebt ook gesproken over de brief inzake de sluiting van de sociale diensten van de jeugdrechtbank. Dat is uiteraard geen goed signaal. Dat kan echt niet. De diensten moeten de gangbare permanentie, zowel telefonisch als per mail, blijven waarborgen. Urgente diensten, urgente dossiers en crisis-situaties moeten opgevolgd blijven. We hebben dan ook gevraagd om ter zake de nodige initiatieven te nemen.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, laat me met dat laatste beginnen. Ik ben blij. Ik interpreteer uw antwoord als volgt. Ten eerste was u niet op de hoogte van het feit dat dit er zat aan te komen of al gebeurd was. Maar u grijpt nu wel in om ervoor te zorgen dat de sociale dienst van de jeugdrechtbank gewoon open is, niet alleen voor urgente gevallen maar voor iedereen. Want voor iedereen die mishandeld of misbruikt wordt en de diensten van de sociale dienst van de jeugdrechtbank nodig heeft, is het essentieel daar terecht te kunnen.

Minister, zijn er nog andere sociale diensten van de jeugdrechtbank waar we gelijkaardige problemen zien? Waarom is dit hier gebeurd? Hoe zorgen we ervoor dat dit niet meer gebeurt? We hebben in 2018 veertig extra vte's ter beschikking gesteld aan die sociale diensten van de jeugdrechtbank. Ik was dus verwonderd bij het lezen van die brief. Ik had daar dus graag wat duiding bij.

Een tweede element, minister. Van de meest kwetsbare kinderen verwachten we eigenlijk wat we nooit zouden vragen van andere kinderen: dat ze volwassen zouden worden zonder zich aan iemand te hechten. Lang geleden heb ik een boek geschreven, collega Vaneeckhout, 'De Vergeetput'. Daarin staat de getuigenis van een meisje dat in 33 voorzieningen heeft gezeten. 33! En dan verwachten we dat dat goed afloopt. Dat kan natuurlijk helemaal niet.

Minister, mijn vraag is dus de volgende. U hebt aangekondigd dat u hierop zult inspelen met een project, 'de ideale wereld'. Zoals ik het begrepen had in de commissie, situeert dat project zich in de eerste lijn, in de rechtstreeks toegankelijke hulp, in 1Gezin1Plan. Dit gaat over complexe problematieken. Heb ik het dan verkeerd begrepen? Kunt u dat wat meer duiden?

Ik heb nog een laatste vraag. Hoe zit het met die gezinshuizen? Wanneer kunnen we die structureel verankeren?

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Dank u wel voor uw antwoord, minister. Het is goed dat de problematiek erkend wordt en dat er ter zake concrete initiatieven genomen worden. De problematiek is complex en niet zo eenvoudig te vatten, dat weten we allemaal. Ik denk dat er binnen de jeugdhulp nood is aan handelingsruimte en samenwerking, ook over de verschillende sectoren heen, om die zorg op maat echt te kunnen waarmaken.

Als er in een voorziening een probleem ontstaat waardoor men vastloopt met een bepaalde jongere, dan denk ik dat het een zaak is om bij te schakelen, externe hulp in te schakelen, in plaats van door te verwijzen. Want het is die doorverwijzing die telkens weer zo nefast is voor kinderen en jongeren. We moeten ook durven te vragen wat werkt en wat niet werkt. We hoorden een getuigenis van een kind dat niet aardde in een voorziening maar waarmee het wel goed ging in een zorgboerderij. We moeten ons die vragen durven te stellen.

Minister, tot slot, denk ik dat we verder moeten kijken dan Welzijn alleen. We moeten ook kijken naar andere beleidsdomeinen. Minister Weyts is hier nu nog aanwezig. We hebben verhalen gehoord van kinderen die gedurende een echt lange tijd niet naar school kunnen wegens deze problematiek. Hoe wordt er samengewerkt met andere beleidsdomein, zoals Onderwijs, om kinderen dat recht te garanderen?

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Als er iets is waar kinderen enorm nood aan hebben, is dat structuur. Structuur, hechting, routine: jongeren en kinderen met een complexe problematiek hebben dat nog meer nodig. Het is zo belangrijk om dan

vertrouwenspersonen te hebben. Als je dan ziet dat die jongeren van hot naar her worden gestuurd, vind ik dat echt schrijnend, omdat we natuurlijk weten wat dat zal geven op lange termijn. Dat baart mij enorm veel zorgen.

Ik las getuigenissen waarbij gepleit werd voor één veilige haven voor die kinderen, voor één basisvoorziening waarin dan alle andere specifieke hulp binnengebracht kan worden.

Ik denk dat dát eerder de manier moet zijn om jongeren te benaderen, in plaats van ze inderdaad van de ene naar de andere voorziening te brengen. We weten dat het hier gaat over jongeren met een combinatie van – vaak – een verstandelijke handicap, gedragsproblemen en psychiatrische problemen. Je kunt hen dus niet in hokjes stoppen. Alstublieft, maak daar absoluut werk van.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Allereerst wil ik erkennen dat het een complexe problematiek betreft en dat er dus ook geen eenvoudige, eenduidige oplossingen zijn. We zullen dit niet oplossen met simplistische uitspraken. Maar tegelijk moet het mij ook van het hart dat wij als Vlaanderen hier al heel lang voor bevoegd zijn en dat we moeten erkennen – en ik hoop dat de Vlaamse Regering dat ook doet – dat het beleid van de afgelopen jaren er niet in is geslaagd om een fundamenteel antwoord te bieden op de noden van die kinderen en jongeren. Dat is een gigantische faling van het Vlaamse beleid. Die vaststelling moeten we eerst durven te maken, om dan te kunnen vooruitkijken en ervoor te zorgen dat we in de toekomst samen een beter antwoord formuleren.

Want er is inderdaad nood aan een beter beleid van zorg op maat. Maar er is ook nood aan fundamentele investeringen. Want ik hoor het hier graag zeggen: 'We moeten het zo en zo doen.' Maar het terrein wijst uit dat er op dit moment niet de capaciteit en de budgetten zijn om de toestroom te volgen. De gepaste hulpverlening wordt niet op tijd aangeboden aan kinderen en jongeren. De sector geeft opnieuw, in dit rapport, aan dat we moeten zorgen voor die trajectbegeleiding. En al jarenlang wordt die vraag genegeerd door de meerderheid.

Minister, daarom heb ik deze eenvoudige vraag: bent u bereid om eindelijk werk te maken van de concretisering van het idee van trajectbegeleiding, om op die manier meer continuïteit en ondersteuning aan kinderen, jongeren en hun omgeving te geven?

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp.a): Minister, ik kan vele collega's bijtreden. De kinderen waarvoor u vandaag plekje in een beveiligd verblijf voorziet, kinderen met een extreme gedrags- en emotionele stoornis (GES+), zijn kinderen die op dat moment eigenlijk een beetje wegwerpkinderen geworden zijn. Zij zijn op veel plekken geweest, zijn telkens gevraagd om zich aan andere mensen te hechten. Ze zijn nooit ergens lang geweest. Zij lijken even welkom en zijn het dan al heel gauw niet meer.

Het gaat niet over 'wat is de ultieme diagnose voor die kinderen?' Per keer dat ze naar een andere plek gaan en weer met andere mensen worden geconfronteerd, gaat het slechter en slechter met hen. Wat we die kinderen vooral moeten kunnen bieden, is nabijheidcontinuïteit, zowel – als het even kan – wat de plek betreft, als wat de mensen betreft. Dat kan door hen maximaal op dezelfde plek te laten verblijven. Dat kan ook door de figuur van een trajectbegeleider, die wat mij betreft, iemand uit de sector mag zijn, die op een bepaald moment, liefst zo vroeg mogelijk, zich over een kind heeft ontfermd, daar een goede band mee

heeft ontwikkeld en bereid is om verder, zolang het nodig is, trajectbegeleider te zijn voor dat kind. Het hoeft niet eens zo ingewikkeld te zijn. Ik weet dat er steeds veel argumenten tegen worden opgeworpen, maar die kinderen hebben daar recht op. Laten we ervoor zorgen dat er mensen zijn die niet alleen zoeken naar de juiste hulp, maar die gewoon blijven.

De voorzitter: Mevrouw Wouters heeft het woord.

Suzy Wouters (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, collega's, de webinar 'Gewoon complex' die vorige week werd georganiseerd rond dit dossier, heeft ons allen aangegrepen. En de getuigenissen die aan bod kwamen waren soms zelfs hallucinant. De rode draad die doorheen het hele dossier loopt, is dat kinderen en jongeren nood hebben aan een veilige plek. En dat lijkt de normaalste zaak van de wereld, maar de getuigenissen toonden aan dat dit zeker niet altijd het geval is.

In het dossier kwamen heel wat knelpunten en aanbevelingen aan bod die de collega's net hebben aangehaald en die ik niet zal herhalen. Maar ik zou graag nog eens de nadruk willen leggen op het belang van de continuïteit van de hulpverlening, ook na 18 jaar. Want de leeftijd van 18 jaar wordt nu vaak ervaren als een breekpunt van de hulpverlening, waarna de jongeren hun eigen plan moeten trekken. Een deel van de oplossing zou erin bestaan om te voorzien in een trajectbegeleider voor de jongeren, die er ook is na 18 jaar.

Minister, u kondigde als reactie op de webinar aan dat u zult investeren in pilootprojecten met betrekking tot jongeren die van de ene plek in de hulpverlening in de andere belanden. Wij zijn ook heel erg benieuwd hoe deze pilootprojecten vorm zullen krijgen en hoe er gevolg zal worden gegeven aan de andere aanbevelingen. Ik ben dan ook heel blij dat dit een gedeelde bezorgdheid is over de fracties heen. We zullen dit dan ook nauw opvolgen.

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Het is heel goed dat het Kinderrechtencommissariaat deze problematiek vorige week op de agenda heeft gezet in een bijzonder boeiende webinar. Maar het is niet de eerste keer – en dat is een understatement – dat die problemen naar voren komen en dat er aan de alarmbel wordt getrokken dat kinderen en jongeren in een complexe situatie niet de juiste en gepaste hulp krijgen, dat er meer nood is aan continuïteit en aan een antwoord op de noden van jongeren.

Ik vind dat de collega's van de meerderheid die hier de problemen terecht zeer ernstig vinden en er iets aan willen doen, om de hete brij heen draaien. Dit is natuurlijk wel de verantwoordelijkheid van een beleid. Er is wel iemand die beslist heeft om een bepaald budget aan de jeugdzorg te geven. In dezen is dit al jarenlang de minister en enkelen die hier al jarenlang in de meerderheid zitten. Ik vind het een beetje vreemd dat er niet meer zelfkritisch mee wordt omgegaan.

De vraag naar samenwerking is zeer terecht, maar er wordt al heel vaak samengewerkt, samengezeten en plannen uitgedokterd, maar als er dan ellenlange wachtlijsten zijn voor de juiste hulp, dan lost die samenwerking niets op. Mijn pleidooi is om een hoger budget in te zetten en dat zal meer zijn dan het VIA 6 momenteel vrijmaakt.

De voorzitter: Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Ik zal proberen kort op alle puntjes concreet te antwoorden.

Wat de sociale diensten van de jeugdrechtbanken betreft, mijnheer Parys, hebben we een werklasmeting lopende. We hopen ook dat die de nodige resultaten oplevert om dan een goede inschatting te kunnen maken van de werkelijke werklasm. Maar we hebben daar ook niet op gewacht. Het gemakkelijkste zou zijn om te zeggen dat er een werklasmeting is en dat we verder wachten, maar dat hebben we niet gedaan. De regering heeft vrijdag aangekondigd dat er in extra middelen, in totaal 3 miljoen euro, wordt voorzien voor enerzijds 'de ideale wereld' en anderzijds om te bekijken hoe we nu al een aantal antwoorden kunnen bieden. 'De ideale wereld' is de gespecialiseerde hulpverlening die we willen versterken.

Er is gesproken over de gezinshuizen. Daar moeten we kijken naar de reconversiemogelijkheden. De bedoeling is om in de loop van het jaar projectoproepen te organiseren.

Mevrouw Schryvers, als u het hebt over de brede problematiek, dan ben ik het daar helemaal mee eens. Ik heb dat daarstraks ook al gezegd. De context is ontzettend belangrijk. Daar speelt onderwijs een belangrijke rol in, maar ook nog andere factoren. Als het gaat over leerrecht voor kinderen, dan zit dat in belangrijke mate bij Onderwijs. We moeten daar allemaal samen, in zijn totaliteit, met die benadering naar durven kijken.

Mevrouw Saeys, we moeten inderdaad vertrekken vanuit het kind. Dat is ook wat ik heb gezegd. Dat moeten we vandaag doen en dat moeten we in de toekomst nog veel meer doen. Vertrekken vanuit het kind betekent ook dat we soms moeten vaststellen dat de hechting, die zo belangrijk is, niet voldoende zal zijn. Soms zullen we in zeer complexe situaties moeten bekijken wat de andere antwoorden zijn, maar vertrekkend vanuit het kind. Dat er vanuit de noden van het kind antwoorden moeten durven gegeven worden, daar ben ik het uiteraard helemaal mee eens.

Mijnheer Vaneckhout, 'de ideale wereld' is één element van de concretisering van de trajectbegeleiding. Een ander element dat daar een versterking van moet zijn, is de uitrol van 'één gezin - één plan'. Dat is een van de functionaliteiten, een van de opdrachten, een van de doelstellingen die we daaromtrent hebben.

Collega Van den Bossche, u had het over een veilige plek voor iedereen. U hebt gesproken over nabijheid. Ik kan u daar alleen maar gelijk in geven. Ik zou anders door mijn voorzitter op de vingers worden getikt, en dat is het laatste wat een minister zich kan permitteren, zoals u weet. Ik ga absoluut akkoord. Alleen moeten we telkens vertrekken vanuit het perspectief van het kind. Ik denk dat we het daarover wel eens zijn. De veilige plek vanuit het perspectief van het kind is niet altijd hetzelfde als de veilige plek zoals bijvoorbeeld de ouders dat zien, of de anderen die ook rond het kind hangen, ermee begaan zijn of zich erover willen ontfemen.

Collega Vandecasteele, wat dat laatste punt betreft: uiteraard is VIA 6 niet voldoende. VIA 6 is belangrijk, heel belangrijk, maar het is niet voldoende. U hebt uw collega's van de meerderheid in het parlement geappelleerd om het feit dat ze een verantwoordelijkheid hebben. Die hebben ze inderdaad samen. En het is ook deze meerderheid die bijkomende middelen voorziet in de jeugdhulp, met de uitrol van 'één gezin - één plan', het versterken van de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's), het versterken van de OverKop-huizen, en alle dingen die ik daarnet naar voren heb gebracht. Dat gaat over het versterken van de jeugdhulp, om op die manier te zorgen dat we daar bijkomend in kunnen investeren.

Maar het is niet alleen een zaak van extra middelen. Extra middelen zijn belangrijk, absoluut. Maar we moeten ook durven te kijken met een andere bril. Toen

we het daarstraks hadden over ontschotting, toen we zeiden dat we moeten vertrekken vanuit het perspectief van het kind, dan is dat kijken met een nieuwe bril. En op het terrein gebeurt dat vaak, maar nog niet altijd. Het betekent dus ook durven te hervormen, durven vanuit dat perspectief te kijken. Dat is wat we allemaal samen moeten doen.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Bedankt voor uw antwoord, minister. Wat de sociale dienst van de jeugdrechtbank betreft, ga ik er dus van uit dat er een nieuw schrijven komt van de sociale dienst van de jeugdrechtbank Mechelen, dat het vorige schrijven ingetrokken wordt, en dat de gewone dienstverlening wordt verzekerd. Want zij zeggen zelf dat ze naar een minimale dienstverlening gaan, en dat zij enkel zullen tussenkomen waar het strikt noodzakelijk is.

Minister, ik hoop dat ik uw antwoord in die zin correct begrepen heb, en dat dat wordt rechtgezet. Want dat is zo belangrijk voor kinderen en jongeren die het slachtoffer zijn van bijvoorbeeld mishandeling.

Minister, ten tweede hoop ik dat u gebruikmaakt van wat ik hier gehoord heb van alle collega's, en dat is een bijzonder positief feit: iedereen is het erover eens dat het niet alleen over extra middelen gaat – er worden tientallen miljoenen extra geïnvesteerd in de jeugdhulpverlening – maar dat er hier vooral een paradigma-shift moet plaatsvinden. We moeten kinderen en jongeren die veilige plek geven, en ervoor zorgen dat die hulpverlening naar hen toekomt. We moeten ervoor zorgen dat de hulpverlening zich aanpast aan de kinderen die hulp nodig hebben. We mogen van hen niet het omgekeerde verwachten.

Minister, ik hoop dat we hier over een jaar nog eens dezelfde vraag kunnen stellen, en dat u dan kunt zeggen dat die paradigmashift voluit is ingezet in de integrale jeugdhulp, en dat we er zo voor zorgen dat we die breuken in het hulpverleningstraject kunnen vermijden.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Elk kind moet kind kunnen zijn. Dat betekent dat ze moeten kunnen spelen, dat ze naar school moeten kunnen, dat ze hobby's moeten kunnen uitoefenen. En dat geldt ook voor die kinderen met die complexe problematieken. Veel te vaak worden die precies alleen in het hoekje van de jeugdhulp geduwd, en daar moeten we uit. Dat vraagt extra inspanningen, extra inspanningen van iedereen, ook van ieder van ons, om dat hele stigma te doorbreken dat nog altijd op jeugdhulp rust. Dat vraagt ook inspanningen van de hulpverlening, om met meer flexibiliteit en meer openheid te kijken naar de manier waarop men die hulpverlening kan organiseren op maat, volgens de noden van het kind, in samenwerking. Het vraagt ook inspanningen vanuit het beleid om dat mogelijk te maken: om in de nodige capaciteit te voorzien, maar vooral ook om de nodige flexibiliteit mogelijk te maken om te kunnen werken op maat van de kinderen zelf, om die een veilige en vertrouwde plek te kunnen geven, niet alleen voor de kinderen maar ook met die kinderen, en met hun ouders. Kinderen met complexe problematieken en hun ouders moeten op ieder van ons kunnen rekenen.

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Extra financiële middelen zijn heel belangrijk. Dat doen we ook. Maar we moeten ook kijken naar het financieringssysteem. Er was ook een getuigenis van een directeur van een VAPH-voorziening (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) die zei dat het interessant zou zijn mocht er een persoonsvolgend budget zijn voor kinderen met een complexe

problematiek omdat er dan ook specifieke zorg kan worden ingekocht. Ik denk dat we met een andere bril moeten kijken, minder regels en meer vrijheid laten, meer flexibiliteit en kijken naar wat de jongeren echt zelf willen. Dat het niet simpel is, is al duidelijk gebleken, maar we moeten er alles aan doen om daarin een shift te maken.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Voorzitter, minister, collega's, we hebben vorige week de getuigenissen gehoord. Dat zijn getuigenissen van kinderen en jongeren die in hun korte leven al van meer dan tien voorzieningen deel hebben uitgemaakt. Tien jongeren die jarenlang van het kastje naar de muur worden gestuurd. Wat mij het meest ongemakkelijk maakt, is dat die getuigenissen niet nieuw waren. Eigenlijk hebben we afgelopen vrijdag niets nieuws gehoord. Dat maakt mij ongemakkelijk omdat dat voor mij echt gaat over een kwestie van normen en waarden. Wie zijn wij als Vlaanderen? Waar staat ons Vlaams beleid voor? Wat zijn onze prioriteiten? We leven in een tijd dat het soms lijkt alsof het politiek op dit moment de belangrijkste vraag is hoe ons kapsel eruit ziet en hoe we dit probleem kunnen oplossen. Maar, collega's, dit gaat echt over hoe wij omgaan met de meest kwetsbaren in onze samenleving, de meest kwetsbare kinderen en jongeren, en hoe wij hen een antwoord kunnen geven. Dan kunnen we op dit moment alleen vaststellen dat het beleid van deze Vlaamse Regering faalt, dat we geen antwoord geven, dat onze middelen de noden op het terrein niet kunnen volgen. Het is de oproep van onze fractie om eindelijk dat investeringspad in te zetten om wel een antwoord te geven op de noden op het terrein. De jongeren kunnen niet wachten, hun leven blijft niet stilstaan.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Piet De Bruyn aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over het Vlaamse suïcidepreventiebeleid tijdens de coronacrisis

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, in 2012 hebben we de zesde gezondheidsdoelstelling aangescherpt tot 20 percent minder zelfdodingen in het jaar 2020 ten opzichte van referentiejaar 2000. Om die ambitie waar te maken, werd het tweede Vlaams actieplan suïcidepreventie ontwikkeld en uitgerold. Het moet gezegd: de doelstelling werd gehaald.

Tijdens de herhaalde besprekingen van de toepassing en de uitrol van het Vlaamse actieplan hebben zowat alle fracties erop gewezen dat we met het bereiken van die doelstelling uiteraard niet zelfgenoegzaam achterover mochten gaan leunen, maar dat we de lat hoger moesten durven leggen. We hebben ook voortdurend aangestuurd op nieuwe initiatieven en op het bijsturen van initiatieven waar dat nodig was.

Eind 2020 liep dat tweede Vlaamse actieplan af. Ondertussen zijn we al een stuk in 2021 en missen we eigenlijk een basis, een document of een gezamenlijke doelstelling om de inspanningen inzake suïcidepreventie te oriënteren. Dat wil niet zeggen dat wat op dit ogenblik gebeurt, zonder richting is. Geenszins. Maar de vraag dringt zich toch op wat de minister doet en hoe de minister garandeert dat de inspanningen die de voorbije jaren werden geleverd en die ook hebben bijgedragen tot het bereiken van de doelstelling, mogelijk blijven, ook op het ogenblik dat we eigenlijk zonder lopend Vlaams actieplan suïcidepreventie zitten.

De voorzitter: Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Collega, in afwachting van het derde Vlaamse actieplan suïcidepreventie blijven de acties van het tweede actieplan verder lopen. Ook de werking van onze partnerorganisatie, het Vlaams Expertisecentrum Suïcidepreventie (VLESP), goed bekend, en de suïcidepreventiewerking van de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's) blijven verder lopen. De beheersovereenkomst met het Centrum ter Preventie van Zelfdoding (CPZ) loopt normaal eind dit jaar af. Maar zoals we ook eind vorig jaar hebben meegedeeld in de Vlaamse Regering, wil ik die beheersovereenkomst met twee jaar verlengen tot in 2023 zodat die werking verder gegarandeerd blijft.

In afwachting van het nieuwe plan suïcidepreventie en in het kader van ons actieplan Zorgen voor Morgen dat we in het voorjaar van 2020 hebben voorgesteld en hebben gecontinueerd in ons Vlaams relanceplan, willen we bijkomend inzetten op geestelijke gezondheidsbevordering en suïcidepreventie. We zorgen voor een versterking van de werking van de Zelfmoordlijn voor de periode van april vorig jaar tot maart van dit jaar. Ik ben in overleg met het Centrum ter Preventie van Zelfdoding om in de periode nadien de middelen te versterken.

Vandaag wordt een specifieke risicogroep van vooral mannen tussen 45 en 59 jaar gedetecteerd. Wij willen niet wachten tot we met dat nieuwe plan komen. Daarom zijn we op dit ogenblik in gesprek met het VLESP rond een projectvoorstel om in Vlaanderen een specifieke sensibiliserings- en communicatiecampagne te richten op die groep van mannen, rekening houdend met internationale ervaringen en evidenties ter zake.

Ik onderschrijf uw engagement en uw bezorgdheid. We willen op dat vlak zorgen voor de gepaste acties.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Minister, ik dank u voor uw uitgesproken engagement om de geleverde inspanningen te continueren, zoals het verlengen van de samenwerkingsovereenkomst met het CPZ, de middelen die ter beschikking worden gesteld van het Vlaams expertisecentrum. Elke euro daaraan gespendeerd, is goed gespendeerd. Ik ben blij dat we het daar kamerbreed over eens zijn.

Ik wil toch nog even aandacht vragen voor een heikel punt, meten is weten, maar wat dat betreft zitten we niet comfortabel. De laatste officiële gevalideerde cijfers over zelfdoding in Vlaanderen dateren van 2017. Dat is al een hele tijd geleden. Dat wil niet zeggen dat we ondertussen geen indicaties hebben, die hebben we wel. We hebben een sterk netwerk van heel betrokken actoren die ons de informatie leveren, maar het is toch problematisch dat die cijfers zo lang op validatie wachten.

Minister, ik wil horen of u de ambitie onderschrijft om daar in het volgende Vlaamse actieplan bijzondere aandacht aan te besteden en om aan het agentschap de middelen en de taak te geven die cijfers sneller te valideren zodat we ze effectief kunnen inzetten als beleidsinstrument.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Sinds het begin van de coronacrisis hebben we inderdaad veel inspanningen geleverd op het vlak van suïcidepreventie, eerst in het kader van het actieplan Zorgen voor Morgen, maar daarnaast ook van het voortzetten van de structurele inspanningen. Momenteel worden de juiste partners aan tafel gezet voor de voorbereiding van het derde Vlaamse Actieplan Suïcidepreventie. We beseffen allemaal dat de impact van de coronacrisis op het mentaal welzijn nog wel een tijd zal spelen.

Op de risicofactoren hebben we dan waarschijnlijk minder vat, maar we kunnen echt wel inzetten op de beschermende factoren. Vorige week heb ik hier gepleit om de mentale welzijnstoets toe te passen op de coronamaatregelen, maar ook op de communicatie daarover, om de mensen te wijzen op wat wel nog kan, om perspectief te bieden en om te focussen op wat er goed gaat. Vandaag is het vooral goed dat we extra acties opzetten voor de doelgroepen waarvoor blijkt dat het nodig is.

Minister, enkele maanden geleden hebben we gesproken over mogelijkheden om sneller te kunnen beschikken over de suïdecijfers. Hebt u daaromtrent al iets kunnen realiseren samen met het VLESP?

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): De vraag naar concrete cijfers vind ik heel legitiem. Ik hoop dan ook dat daar meer werk van wordt gemaakt. In de coronacrisis merken we dat het mentaal welzijn onder druk staat. Dat zien we bijvoorbeeld door een toename van oproepen aan de noodlijnen. Daarnaast is er ook een toenemende vraag naar psychologische hulpverlening. Ik wil het daar nog even over hebben. Als huisarts worden we heel vaak geconfronteerd met mensen met psychische problemen en met zelfmoordgedachten. We krijgen die heel moeilijk doorverwezen naar psychologen.

U weet ongetwijfeld dat een psycholoog 55 à 60 euro per consultatie kost. Voor heel wat mensen is dat een grote drempel. Mensen die meer nood hebben aan hulpverlening, moeten daar wekelijks of tweewekelijks naartoe gaan en komen zo in financiële problemen. Ze kunnen dat traject dan niet vervolledigen. Ik wil u dus vragen om daarvoor inspanningen te doen.

U hebt in het relanceplan 5, 6 miljoen euro voor de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's) voorzien. Ik wil ervoor pleiten om die middelen structureel te maken. Met eenmalige middelen is het moeilijk om vast personeel aan te werven en om de basiswerking uit te breiden. De problemen rond het mentale welzijn zullen helaas niet stoppen na de coronacrisis.

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Ik wil eerst en vooral de vraag naar cijfers onderschrijven, zoals de heer De Bruyn al heeft aangegeven. Het is heel belangrijk dat we over recente gegevens beschikken.

We weten allemaal dat deze coronacrisis ons mentale welzijn enorm onder druk zet. Ik denk dat dat ook een momentum kan zijn om juist meer aandacht te hebben voor geestelijke gezondheidszorg. Als na deze golf van besmettingen de relance eenmaal aanvangt, zullen heel veel mensen failliet gaan, zeker als de steunmaatregelen zullen stoppen. Mensen zullen hun werk verliezen, en ik denk dat dat ook een heel belangrijk aandachtspunt is. Ik weet dat minister Vandeurzen, toen er bij Ford Genk heel veel mensen werden ontslagen, een project heeft opgestart om mensen ook psychologisch te begeleiden. Dat was in samenwerking met de CGG's en met het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) Limburg. Ik ben toch het idee genegen om dat in het achterhoofd te houden, zeker met de relance die eraan komt.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp.a): Minister, ook vanuit onze fractie stellen we de vraag om de cijfers zo snel mogelijk te kennen, ook al omdat daarover recent redelijk wat fake news is verspreid. Dat kan erg pijnlijk zijn, zeker als het over een dergelijk onderwerp gaat.

Ik wil graag opnieuw ons pleidooi herhalen om preventief in te grijpen. U hebt de hulplijnen zeker enorm versterkt, waarvoor dank. Dat was erg goed. Het is inderdaad zo dat we een aantal risicofactoren kennen. Als een aantal risicofactoren bij elkaar komen en als er een samenspel van gegevens is die het risico uiteindelijk enorm doen stijgen, dan weten we dat er extra voorzichtigheid geboden is. Een aanklappende en outreachende stap door de hulpverlening naar mensen van wie geweten is dat bij hen die risico's bestaan, lijkt ons zeer zinvol. Naast het versterken van de CCG's, waar u mee bezig bent, denken wij toch ook dat sterke mobiele teams op dat vlak zeker mee onderdeel kunnen zijn van een oplossing.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister, dit is een heel terechte vraag van de heer De Bruyn. We zijn hier in de commissie al verschillende keren over in gesprek gegaan. De impact van de coronacrisis houdt ons allemaal heel erg bezig. Hoe kunnen we hier zo goed mogelijk op anticiperen?

Ik wil aansluiten bij de vraag die door verschillende collega's al is aangekaart en die ook in de commissie al aan bod kwam. Ik vind het eigenlijk niet uit te leggen dat wij ons op dit moment moeten stoelen op cijfers die indicatief zijn en een aantal signalen uit de sector vertegenwoordigen, maar die geen grondige cijfers zijn die zicht geven op wat de echte impact van de coronacrisis op suïcide is. Ik begrijp dat we op dit moment niet de capaciteit hebben om de cijfers van 2018, 2019 en 2020 allemaal te updaten, maar ik denk dat er hiervoor toch mogelijkheden bestaan. De Vlaamse Regering keurt wekelijks nieuwe projecten rond geestelijke gezondheid goed. Er moet dan toch een mogelijkheid zijn om nu een eenmalig onderzoeksproject op te starten om sneller inzicht in die cijfers te hebben, te weten welke specifieke doelgroepen er extra aandacht behoeven en hoe we daar een antwoord kunnen op geven.

Bent u bereid om die piste van een eenmalig onderzoek naar de invloed van de coronacrisis op suïcide te overwegen, minister, zodat we versneld wetenschappelijke inzichten in de problemen op het terrein hebben?

De voorzitter: Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Collega's, ik begrijp de vraag over de cijfers. Ik wil ook graag sneller geactualiseerde cijfers krijgen.

De mensen van Zorg en Gezondheid die daar normaal mee bezig zijn, worden sinds maart vorig jaar volop ingezet om allerlei cijfers over het aantal besmettingen en vandaag ook over de vaccinaties, te krijgen, te updaten, performant te maken enzovoort. Daar zit wat vertraging op, maar dat heeft ook zijn redenen.

Die cijfers over suïcide volgen ook een complexe procedure. Het gaat immers over sterftcijfers die goed moeten worden gecontroleerd en die moeten worden gedubbelcheckt. Zo niet zijn de cijfergegevens onbetrouwbaar. Dus, ik begrijp uw vraag en ik deel uw zorg, maar ik zal en kan de mensen die daar normaal gezien omstandig mee bezig zijn maar die vandaag dag en nacht, zeven dagen op zeven, werken aan andere dingen, niet vragen om dat er nog even bij te nemen. Dat wil niet zeggen dat ik ongevoelig ben voor de vraag of we daar met een eenmalig onderzoek iets kunnen doen. Ik wil dat best bekijken als dat ons kan helpen of kijken hoe we sneller tot de gegevens kunnen komen.

We hebben de Zelfmoordlijn versterkt, samen met de andere hulplijnen. Daarbij valt op – maar ik wil daar op dit moment geen conclusies trekken, ik geef het u alleen mee – dat er een zeer grote toename is bij de andere hulplijnen, 1700, 1712 enzovoort, waar we vorige week en de weken voordien al meermaals over

hebben gesproken. Dat zien we bij de Zelfmoordlijn niet. Dat is op zich een opvallend gegeven, maar ik wil daar geen sterke conclusies aan koppelen. Vandaar dat ik daar, zoals altijd, met twee woorden en zeer grote voorzichtigheid over spreek.

We hebben ook de Zelfmoordlijn versterkt en ik denk dat dat ook een goede zaak is geweest, want ik kan me inbeelden dat de gesprekken een stuk intenser zijn geworden. Ik denk dat we daar een beetje de algemene analyses moeten afwachten.

De vergelijking met Ford Genk wordt gemaakt. Dat is nu net de reden waarom we in april vorig jaar tot 'Zorgen voor Morgen', een plan voor algemeen welzijn zijn gekomen met een aantal eenmalige zaken en een aantal zaken die structureel verder moeten worden opgenomen. Daarvan staan heel wat zaken nu in de steigers die verder moeten worden uitgerold, maar die uiteraard vandaag maar ook in de toekomst van ontzettend groot belang zijn. Dat onderschrijf ik volledig, collega Saeyns, want ik ben het er helemaal mee eens dat we nog voor een aantal bijzonder grote uitdagingen staan wat dat betreft.

De voorzitter: De heer De Bruyn heeft het woord.

Piet De Bruyn (N-VA): Minister, ik ben blij dat u even aanstipt dat op basis van informatie die we momenteel hebben, het aantal oproepen naar de Zelfmoordlijn niet substantieel is gestegen, evenmin als het aantal zelfdodingen en zelfdodingspogingen. Maar we blijven daar natuurlijk met de slag om de arm zitten dat we niet het performante meetsysteem hebben dat we graag zouden hebben. Ik vraag u dan ook om mijn pleidooi vooral te bekijken in de ruimere aanpak van suïcidepreventie. Want elke dag overlijden in Vlaanderen, ondanks de vooruitgang die we hebben gemaakt dankzij honderden professionele vrijwilligers en beroepskrachten en ondanks alle inspanningen, drie mensen als gevolg van zelfdoding en worden dertig zelfdodingspogingen geregistreerd. Dat moet en dat kan beter. Vandaar dat ik zeer tevreden ben dat we hier kamerbreed een pleidooi horen om in dat derde Vlaams actieplan de lat resoluut hoger te leggen. Dat is ook een ambitie die heel duidelijk blijkt uit het Vlaams regeerakkoord, waar we hopelijk heel snel met elkaar over van gedachten zullen kunnen wisselen.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

VOORSTEL VAN DECREET van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) – 640 (2020-2021) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, op basis van artikel 50, punt 1, h), van ons reglement vraag ik de spoedbehandeling van een voorstel van decreet tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis, in de wandeling corona VI genoemd.

De voorzitter: We zullen ons daar later over uitspreken.

Het incident is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– De vergadering wordt geschorst om 17.24 uur.

– De vergadering wordt hervat om 17.47 uur.

ONTWERP VAN DECREET houdende wijziging van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie met betrekking tot de landelijke en regionale radio-omroeporganisaties en de technische eindapparatuur voor FM-radio-ontvangst van radio-omroeporganisaties – 593 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet houdende wijziging van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie met betrekking tot de landelijke en regionale radio-omroeporganisaties en de technische eindapparatuur voor FM-radio-ontvangst van radio-omroeporganisaties.

De algemene bespreking is geopend.

De heer Brusselmans heeft het woord.

Filip Brusselmans (Vlaams Belang): Minister, collega's, ik zal even kort herhalen wat ik ook in de commissie heb aangehaald. Door drie elementen in dit document kunnen wij geen grote voorstander zijn.

Ten eerste, de huidige erkenning die met een jaar wordt verlengd.

Ten tweede, de termijn van de volgende erkenning, die verkort wordt naar slechts vijf jaar. Oké, met een optie op verlenging, maar dat zou er nog maar moeten bijkomen.

Ten derde, de bepaalde materiële vereisten die ervoor zorgen dat er een grote investering moet worden gedaan. Samen met die andere elementen wordt het heel moeilijk voor nieuwe spelers om die investering terug te verdienen op zo'n korte termijn en om deel te nemen aan deze erkenningsprocedure. Veel elementen in dit voorstel van decreet spelen in de kaart van de huidige spelers.

Versta mij niet verkeerd. Ik heb ergens online die kritiek gelezen. Ik ben geen tegenstander van de huidige spelers. Integendeel, ik ben er een grotere fan van dan van de meeste VRT-radiostations. Maar er moet wel een gelijk speelveld zijn om een deftige procedure te kunnen doorlopen. Dat is er door dit document niet. Dus kunnen wij niet voor stemmen.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Radio is honderd jaar oud maar springlevend. We weten allemaal hoe belangrijk het medium radio is voor nieuws, muziek, informatie en ontspanning. Ook dit ontwerp van decreet is heel belangrijk om het radiolandschap verder op punt te zetten, in opvolging van de vorige grote wijziging, nog onder de vorige minister, Sven Gatz.

Er zijn drie belangrijke punten die de CD&V-fractie uiteraard ondersteunt.

Ten eerste, het landschap en het decreet worden vereenvoudigd door enkel nog de lokale, de netwerk- en de landelijke radio's over te houden. De regionale die nog bestonden maar niet rendabel waren, worden helemaal geschrapt. Maar er bestonden er geen meer. Dat is dus een zuivering van ons decreet.

Het tweede punt is dat er duidelijkheid wordt gegeven over de erkenning van de landelijke commerciële radio's. Dat gaat over – om ze niet te noemen – Joe, Qmusic en Nostalgie. Hun erkenning loopt dit jaar af, en in plaats van opnieuw te verlengen, zoals dat de afgelopen periodes stelselmatig gebeurde, gaan we na twintig jaar deze frequenties terug in de markt zetten. Maar er is nog een jaartje extra nodig, collega Brusselmans, om alles rond te krijgen. Vanaf 2023 zou er op dat vlak een nieuwe erkenning moeten gebeuren. Dat zal via een beautycontest gaan. Wij steunen dat systeem omdat je op die manier meer kwaliteit naar boven haalt en niet alleen de hoogste bieder zomaar een erkenning geeft.

Het laatste punt is de ambitie om meer te digitaliseren en te evolueren naar DAB+. Dat komt in dit ontwerp van decreet sterk naar voren. Zoals u weet, moeten we een Europese verplichting omzetten omdat er DAB+ moet aanwezig zijn in nieuwe personenwagens. Dat moest eigenlijk al enkele maanden het geval zijn. De garagisten doen het al. Ik merk dat ze enkel nog wagens verkopen met DAB+-radio's. Nu wordt het ook in onze decreetgeving opgenomen.

Een laatste punt nog. Voor andere radio's zullen er vanaf 1 januari 2023 enkel nog DAB+-radio's verkocht kunnen worden. Dat is heel belangrijk. Dat is ook iets wat we vandaag zullen beslissen.

Tot daar kort onze bemerkingsen bij het ontwerp van decreet. We steunen het met veel plezier, minister.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, het regeerakkoord zegt dat we verdere stappen zullen zetten in de digitalisering van het radiolandschap. Het ontwerp van decreet van de minister, dat we hier nu voor ons liggen hebben, getuigt daarvan: het stimuleren van DAB+ en het voorbereiden van de uiteindelijke FM-afschakeling.

De termijn die de regering hier vooropstelt voor de erkenningen, collega Brusselmans, vinden wij wél billijk en wel werkbaar. We weten ook, minister, dat elke ingreep in het radiolandschap tot flinke commotie kan leiden. Daar hebben we ervaring mee, tot en met het aanvechten van erkenningen voor de rechtbank. Het is dus goed dat u niet over één nacht ijs gaat in deze materie, maar dat u alles juridisch goed onderbouwt.

Collega Brouwers, dat er gewerkt met een 'beauty contest' heeft voordelen, daar zijn we het zeker mee eens. Het heeft ook een aantal nadelen. Maar wij hopen, minister, dat u dit proces succesvol kunt afronden, en wij gaan in elk geval met N-VA het ontwerp van decreet steunen.

De voorzitter: Minister Dalle heeft het woord.

Minister Benjamin Dalle: Voorzitter, collega's, ik heb daar niets aan toe te voegen. We gaan verder op die vereenvoudiging, de dynamisering en digitalisering van het radiolandschap. We hebben uitvoerig de discussie gehad in de commissie, ook over de punten die collega Brusselmans heeft aangehaald.

Ik wilde enkel nog een wetgevingstechnische correctie doorgeven die volgens de diensten van het parlement doorgevoerd zou moeten worden in artikel 21. Daar zijn wij vergeten "van hetzelfde decreet" te zetten na "artikel 242". Ik zou dus graag vragen om ook met die technische correctie in te stemmen. Dank u wel.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? (*Neen*)

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 593/1)

– *Er zijn geen opmerkingen bij de artikelen 1 tot en met 20.*

Er is een technische correctie op artikel 21, zoals minister Dalle zonet heeft vermeld.

– *Er zijn geen opmerkingen bij de artikelen 22 en 23.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de artikelen en over het ontwerp van decreet houden.

ONTWERP VAN DECREET betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen

– 594 (2020-2021) – Nrs. 1 tot en met 3

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het ontwerp van decreet betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen.

De algemene bespreking is geopend

Minister Weyts heeft voorafgaand het woord gevraagd.

Minister Ben Weyts: Ja, heel kort hoor, maar ik denk dat ik mogelijk kan anticiperen op een aantal tussenkomsten, en dan kunnen die parlementsleden die ter zake tussenkomen daar misschien meteen op reageren.

Wat momenteel voorligt, zijn de eindtermen, namelijk de bundeling, de formulering van wat jongeren moeten kennen en kunnen. Vervolgens is het aan de scholen om te bepalen hoe zij komen tot die kennisverwerving. Wat momenteel voorligt, heeft een heel lange doorlooptijd gehad. Er is ongeveer 2 jaar aan gewerkt. Men heeft 16 sleutelcompetenties vastgelegd, en onderwijsdoelen. Die eindtermen zijn ontwikkeld in 20 ontwikkelcommissies, samengesteld uit leerkrachten, uit experts en uit de onderwijsverstrekkers zelf. Er is een collectief van maar liefst 230 mensen uit het onderwijsveld die daaraan gewerkt hebben. En die 230 mensen hebben meer dan 300 vergaderingen gehouden over datgene wat vandaag voorligt. Dit is dus niet het resultaat van politiek overleg, dit is het resultaat van onderwijsoverleg. Dit is niet het resultaat van politieke keuzes, dit is het resultaat van onderwijskeuzes.

De enige keuzes die wij politiek gemaakt hebben zijn deze. Ten eerste: leg de lat hoger. Onze onderwijskwaliteit staat onder druk. We moeten naar boven kijken, we moeten ambitieuzer zijn. Ten tweede: leg de lat actueler. De huidige eindtermen zijn ondertussen 25 jaar oud. Hier kunnen we spreken we over financiële geletterdheid, of STEM, bijvoorbeeld.

Ten derde: streef ook naar een optimaal evenwicht tussen enerzijds basis- of algemene vorming en anderzijds beroeps- en technische vorming, naar een optimaal evenwicht tussen ambitie en haalbaarheid, naar een evenwicht tussen de lat hoger leggen en afdoende ruimte laten voor pedagogische vrijheid, voor differentiatie en voor remediëring. Het resultaat van die oefening, gemaakt door

het onderwijsveld zelve, ligt hier vandaag op tafel. Maar, ook al is dat opgesteld door mensen uit de praktijk zelve, er kan natuurlijk altijd een discrepantie bestaan tussen wat theoretisch wordt uitgewerkt en wat praktisch wordt toegepast.

Daarom hebben wij, in de schoot van de Vlaamse Regering, onmiddellijk ook de idee geopperd dat het misschien zinvol is om wat we hier misschien wat theoretisch hebben laten vastleggen door het onderwijsveld, ook te toetsen aan de praktijk. 'The proof of the pudding is in the teaching'. Daarom hebben we besloten om een praktijkcommissie op te richten, die zo snel mogelijk van start kan gaan en die er ook moet op toezien dat er niet al te veel discrepantie is tussen theorie en praktijk, of datgene wat is uitgewerkt, ook efficiënt en haalbaar is.

Ik heb al iemand aangezocht om het voorzitterschap van die praktijkcommissie waar te nemen, waarbij men zich buigt over de toepassing van die eindtermen in de praktijk, zowel in het beroepssecundair onderwijs (bso), technisch secundair onderwijs (tso), kunstsecundair onderwijs (kso) als in het algemeen secundair onderwijs (aso). Het is trouwens een directeur van een school – ook van Katholiek Onderwijs Vlaanderen – die dat zal voorzitten en desgevallend bijsturingen zal formuleren. Want wat wij vandaag goedkeuren, wordt niet in marmer gebeiteld. Als in de praktijk blijkt dat er bijsturingen nodig zijn, dan zullen wij bijsturen. Ik denk dat dat eenieder's overtuiging is, want dit, opnieuw, gaat niet over politieke keuzes, dit gaat over onderwijskeuzes. Maar de keuze die we wel met z'n allen maken met dit werkstuk, met dit ontwerp van decreet, is dat we met ons Vlaams onderwijs de 21e eeuw willen ingaan met meer ambitie, met meer kwaliteit. In 2003 stonden wij op het Europese podium, en om een groot filosoof te citeren: 'We'll be back'.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, ik wil op de eerste plaats ook namens de CD&V-fractie mijn heel grote appreciatie uitspreken voor het geleverde werk. Deze nieuwe eindtermen voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs, deze toekomstgerichte ontwikkelingsdoelen voor onze jongeren, zijn het resultaat – de minister heeft er terecht naar verwezen – van een heel lang traject waaraan heel veel mensen hebben meegewerkt, mensen met eenzelfde eigenschap: een heel groot hart voor het onderwijs. Elk hebben ze vanuit hun expertise en vakgebied er hun ziel in gelegd en zo bijgedragen aan de modernisering van ons onderwijs, en dat allemaal vanuit één doel: het beste onderwijs voor onze jongeren, onderwijs dat onze jongeren vormt tot kritische en zelfbewuste burgers. Deze nieuwe eindtermen nemen een belangrijke plaats in in het traject dat onze jongeren afleggen, een traject dat hen voorbereidt op de uitdagingen van het leven en het werken in een geglobaliseerde wereld. Maar minstens zo belangrijk is om ons groot vertrouwen uit te spreken in onze scholen en onze leerkrachten. We geloven heel sterk in de kracht van het vertrouwen en in die vrijheid. Ze zijn en blijven het wezen van ons onderwijs. Dit is voor onze fractie een noodzakelijke voorwaarde om te komen tot een breed draagvlak voor deze nieuwe eindtermen. Als we ons vertrouwen uitspreken ten aanzien van onze scholen en leerkrachten, dan moeten wij hun ook voldoende ruimte en verantwoordelijkheid blijven geven om hun ziel te kunnen leggen in het pedagogisch traject, in dat verdiepen, verbreden en differentiëren, de pijlers van de modernisering.

Van de ouders mogen leerkrachten verwachten dat die hen daarbij versterken, dat ze een grote interesse tonen voor het leef- en leertraject van hun kinderen zoals het op school vorm krijgt, dat ze zelf hoge verwachtingen hebben in hun kinderen en zich zo engageren om schoolteams mee te ondersteunen om diezelfde hoge verwachtingen ten aanzien van alle kinderen te realiseren.

En van ons als overheid mogen leerkrachten verwachten dat ze de nodige ondersteuning en kansen blijven krijgen om zich levenslang te professionaliseren.

We zijn er ons met CD&V heel goed van bewust dat niet iedereen deze nieuwe eindtermen vandaag al omarmt. Ons werk als parlementsleden is dan ook niet af. We moeten het gesprek blijven voeren, we moeten blijven luisteren om samen stappen vooruit te blijven zetten.

Maar tegelijkertijd willen we niet talmen. Deze nieuwe eindtermen, die ingrijpend anders zijn, zijn ook onmisbaar om de modernisering van het secundair onderwijs al haar kansen op succes te blijven garanderen. CD&V is ervan overtuigd dat beide ambities met elkaar verzoend kunnen worden door de lat hoog te leggen voor de praktijkcommissies. En ik benadruk, collega's, meteen het meervoud, want, zoals de regering het terecht stelt, om tegemoet te komen aan de bezorgdheid over de mate waarin de voorliggende eindtermen voldoende ruimte laten voor het begin, voor het eigen pedagogisch project en voor een kwalitatieve invulling van de praktijkcomponent of de artistieke component, is onzes inziens voor elke finaliteit een commissie of een subcommissie nodig.

Deze praktijkcommissies, samengesteld uit mensen van op de klasvloer, moeten alle ruimte en vertrouwen krijgen om op zoek te gaan naar oplossingen voor de problemen die zich aandienen bij de uitrol van de nieuwe set eindtermen. Minister, u gaf al aan niet getrouwd te zijn met deze nieuwe eindtermen, een statement waarmee u, wat ons betreft alvast, heel veel vertrouwen uitspreekt in en verantwoordelijkheid legt bij de praktijkcommissies. We steunen u daarin.

CD&V vindt ook dat deze praktijkcommissies zich moeten kunnen buigen over de totaliteit van de matrix van de studierichtingen in de tweede en derde graad. Ten aanzien van de tweede graad is een strak tijdsschema onontbeerlijk om zo snel mogelijk antwoorden te formuleren op de cruciale vragen: laten de eindtermen voldoende ruimte voor de specifieke pedagogische projecten en voor een kwalitatieve invulling van alle componenten van een studierichting, ook de praktijk en artistieke componenten?

En wat de eindtermen voor de derde graad betreft, zijn we duidelijk: deze kunnen maar groen licht krijgen na het grondige werk van de praktijkcommissies. Het is voor ons cruciaal dat in de praktijkcommissies een plaats wordt gegeven aan de juiste mensen uit verschillende onderwijsomgevingen en met de juiste ervaringen. Ze zullen ook een afspiegeling moeten zijn van alle studierichtingen uit de matrix, van alle finaliteiten en onderwijsvormen.

Tegelijk herhalen we dat de werking van een praktijkcommissie alleen maar tot succes kan leiden, als wij ook hier in het Vlaams Parlement betrokken blijven en met grote regelmaat van de vorderingen en de werkzaamheden op de hoogte wordt gehouden.

Tot slot herhalen we onze oproep om onze scholen en schoolteams enige tijd te gunnen om de nieuwe eindtermen te implementeren en vragen we de inspectie mild te zijn en een gedogende houding aan te nemen ten aanzien van onze scholen. Vanuit een heel groot vertrouwen in de scholen en in de leerkrachten spreken we met de CD&V-fractie de hoop uit dat we samen met de praktijkcommissies kunnen komen tot eindtermen die op een heel breed eigenaarschap kunnen rekenen. En vanuit die overtuiging gaan we het voorliggende ontwerp van decreet ook goedkeuren.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Voorzitter, collega's, de minister haalde het daarnet al aan: wat vandaag voor ons ligt, is een nieuwe set eindtermen voor

de tweede en derde graad secundair onderwijs, gemaakt door het onderwijsveld. Minimumdoelen die omschrijven wat de leerlingen op het einde van hun opleiding minimaal moeten kennen en kunnen. Minimaal. De vorige eindtermen dateren van meer dan twintig jaar geleden en waren dus inderdaad aan herziening toe.

De nieuwe eindtermen voor de tweede en derde graad secundair onderwijs zijn het resultaat van een participatief traject dat meer dan twee jaar geduurd heeft. Ik wil iedereen die daaraan deelgenomen heeft, van harte danken. De eindtermen kwamen tot stand in ontwikkelcommissies waar zowel onderwijsnetten en onderwijspecialisten en leerkrachten aanwezig waren. Overleg, draagvlak en consensus stonden, zoals de minister daarjuist heeft aangehaald, centraal. Generalisten van de koepels en netten bewaken het overzicht over het geheel en de valideringscommissie waakt over de coherentie, consistentie en evalueerbaarheid.

Collega's, de maatschappelijke uitdagingen en verwachtingen van de 21e eeuw hebben de nieuwe eindtermen mee vormgegeven. Zo wordt er meer aandacht besteed aan digitale vaardigheden, mediawijsheid, STEM, economische en financiële competenties en duurzaamheid. Er wordt ook meer aandacht besteed aan burgerschap, sociaal-relatieve competenties en ondernemerszin.

Nadat de eindtermen door de valideringscommissie waren goedgekeurd, werden er meermaals aanpassingen aangebracht om tegemoet te komen aan resterende bezorgdheden van het veld.

Ook na kennis te hebben genomen van het advies van de Raad van State, zijn bijkomende inspanningen geleverd om te voorzien in meer ruimte om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te realiseren. Die ingrepen zorgen voor meer vrijheid en meer onderwijstijd.

Minister, ik herinner er bovendien graag aan dat de Vlaamse Regering een praktijkcommissie in het leven zal roepen. Het is daarnet al een paar keer aan bod gekomen. Die commissie zal oordelen of de invoering van de nieuwe eindtermen in het bso, het tso en het kso goed verloopt. Zoals u al hebt aangehaald, kan snel worden bijgestuurd indien dat nodig zou zijn.

Voor liberalen is de vrijheid van onderwijs primordiaal. In ons land heeft iedereen het recht scholen op te richten en het pedagogisch project van die scholen te bepalen, maar het is ook de plicht van de Vlaamse overheid, die al deze scholen met miljoenen euro's aan belastinggeld financiert en subsidieert, ervoor te zorgen en erover te waken dat alle leerlingen op het einde van het secundair onderwijs over de nodige kennis, vaardigheden en attitudes beschikken die tot hun persoonlijke ontwikkeling bijdragen, die hen op het leven voorbereiden en die nodig zijn om een job te vinden of verder te studeren. Deze set ambitieuze eindtermen moet hier garant voor staan.

Met deze set eindtermen heeft de Vlaamse Regering het evenwicht gevonden tussen de vrijheid van onderwijs en het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs. De scholen moeten ruimte hebben om hun eigen onderwijsproject vorm te geven, maar het is de duidelijke plicht van de Vlaamse overheid kwaliteitsvol onderwijs in alle scholen te garanderen.

In september 2021 moeten de eindtermen voor de tweede graad in gebruik worden genomen. Er is geen tijd meer te verliezen, want de onderwijsverstrekkers moeten de eindtermen tegen dan in leerplannen hebben omgezet. Die leerplannen hebben de leerkrachten nodig om met hun lesvoorbereidingen van start te gaan. De onderwijsverstrekkers en de leerkrachten hebben recht op zekerheid, want het zijn zij die met de nieuwe eindtermen aan de slag moeten gaan. We moeten hun zo snel mogelijk die zekerheid geven.

Namens mijn partij dank ik alle actoren die constructief hebben bijgedragen tot de totstandkoming van deze eindtermen voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Dit mag gerust een titanenwerk worden genoemd. Ik wens de onderwijsverstrekkers en de leerkrachten, die elke dag het beste van zichzelf geven, veel succes bij de implementatie en bij de vorming van de volgende generatie jongeren die de samenleving mee vorm zullen geven. (*Applaus van Tom Ongena*)

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Voorzitter, sommige sprekers hebben het over een participatief proces en anderen spreken over een hobbelig parcours. Desalniettemin is het zo dat meer dan tweehonderd mensen het beste van zichzelf hebben gegeven om de eindtermen te brengen tot waar ze nu staan.

Minister, ik wil even aanpakken bij de woorden waarmee u bent geëindigd. Ik heb het niet over 'we'll be back', maar over wat u net daarvoor hebt gezegd, namelijk dat u zich zorgen maakt om de onderwijskwaliteit. Onze kinderen en jongeren blijken in heel wat rankings weg te zakken en u trekt zich dat erg aan. De hamvraag is natuurlijk hoe deze eindtermen ertoe bijdragen dat de rankings beter worden en dat onze kinderen en jongeren hun competenties ten volle kunnen ontwikkelen. Daar gaat het natuurlijk om. We hebben er al uren en uren over gesproken, maar ik zou willen weten wat u zou antwoorden als een journalist u de vraag stelt en u in twee zinnen moet antwoorden. Wat zou u dan zeggen om de mensen te overtuigen? Daar gaat het vandaag om. Het gaat niet over wat iemand van deze of gene vakinhoud moet kennen. De vraag is hoe we ervoor kunnen zorgen dat het Vlaams onderwijs op de toekomst is voorbereid.

Ik wil drie korte opmerkingen maken. Ik heb gemerkt dat de vorige sprekers het vrij kort hebben gehouden, en ik zal dat voorbeeld volgen.

Al vrij snel, in oktober of november 2020, wat niet zo lang geleden is, is gebleken dat een aantal onderwijsverstrekkers moeite hadden met de mix of de volledigheid van de eindtermen.

Zij hebben een aantal voorstellen gedaan hoe we daarmee kunnen omgaan. Ook de Raad van State heeft opmerkingen gegeven. U hebt op een aantal vragen geantwoord. Mijn vraag blijft nog altijd hangen: hoe komt het dat u niet geprobeerd hebt om te objectiveren of de eindtermen al dan niet haalbaar zijn? De ene onderverwijstrekker zegt dat ze perfect haalbaar zijn, de andere zegt dat het niet gaat lukken. Ik zeg het een beetje badinerend, maar als het niet gaat lukken, kunnen we weleens voor het Grondwettelijk Hof eindigen. Dat willen we natuurlijk niet. Ik wil ook niet, minister, dat u toegeeft aan chantage, dat is niet de bedoeling. Ik wil u wel vragen hoe het komt dat u niet bent ingegaan op de vraag om te objectiveren. Volgens mij is deze vraag redelijk fundamenteel.

Een tweede bemerking van mijn fractie gaat over de versobering. Eindtermen mogen geen afvinklijst zijn van deze of gene kennis of kunde. Wij zijn eigenlijk gewonnen voor een beperkte set, relatief algemene, eindtermen, waarbij de onderwijsverstrekker de vrijheid heeft om in te vullen wat hij of zij nodig acht. Op die manier vermijd je dat je komt tot een soort winkellijstje waarop alle eindtermen afgevinkt worden. Hoe komt het dat u niet in bent gegaan op de vraag om een aantal eindtermen te versoberen?

Wat daarmee samenhangt, is de praktijkcommissie. U wilt daaraan deels tegemoetkomen en voert een praktijkcommissie in. U gaat kijken of een en ander haalbaar is in de verschillende richtingen. U hebt zich geëngageerd om daaraan te werken. Ik vind het natuurlijk jammer dat dit niet decretaal verankerd is. We hebben daar in de commissie discussie over gevoerd, ik ga die nu niet helemaal

herhalen. Maar de vraag is waarom iets zo belangrijks en fundamenteels als de praktijkcommissie, die in het eerste jaar nagaat of wat voorligt, zijnde zeshonderd pagina's, haalbaar is en waar men eventueel moet bijsturen, niet verankerd kan worden in het ontwerp van decreet. Ik begrijp dat niet. Is het omdat u er zelf niet in gelooft? Is het omdat er een slecht compromis is tussen de meerderheidspartijen? Ik weet het niet, men komt het mij niet vertellen. Als we meer zouden rondlopen, zonder corona, was ik het misschien wel te weten gekomen. Ik heb er het raden naar. Maar ik vind dat wel problematisch.

U zegt dat het in een ministerieel besluit zit. Dat is natuurlijk zo, maar een ministerieel besluit kan worden opgeheven door een ander ministerieel besluit. Ik weet ook wel: dat gaat u wellicht niet doen. Maar als u zo gelooft in de praktijkcommissie en u bent zelf daarmee begonnen, wat ook belangrijk is, dan begrijp ik niet waarom dat niet in het ontwerp van decreet verankerd kan worden. Nogmaals, waarom wilt u dat niet? Wat zit daarachter?

Collega Brouns, wat u zegt over de ontwikkelcommissie is belangrijk, namelijk dat we ervoor zorgen dat er voldoende praktijkcommissies zijn en dat die heel evenwichtig zijn samengesteld uit directies en vakleerkrachten die kunnen inschatten of een en ander haalbaar is. Ik zou graag van u horen, minister, of u dat engagement vandaag hier en nu wilt aangaan.

Dan is het natuurlijk voor ons allemaal, we moeten dat toegeven, heel moeilijk om de echte impact in de klas te beoordelen. Daarvoor is er de praktijkcommissie.

Ik wil toch nog een lans breken voor de kunstvakken. Zoals u allicht weet, maken de mensen die kunst- en creatieve vakken geven zich heel grote zorgen dat hun vak zal wegzinken in een soort generiek vak. De volgende stap zal dan zijn dat er heel weinig aandacht is voor die vakken. Ik weet het wel, dit zit in de zestien sleutelcompetenties, in principe zou dat niet mogen, maar toch maken heel veel mensen uit het veld zich zorgen over de creatieve vakken. Ik wil er echt een lans voor breken, ik wil ook echt vragen dat de praktijkcommissies in de gaten houden of de creatieve vakken de plaats krijgen die ze verdienen. Dat is echt wel heel erg cruciaal.

Ik zal besluiten met iedereen te bedanken, de meer dan tweehonderd mensen die het beste van zichzelf gegeven hebben in de ontwikkelcommissies. Ik kan me voorstellen dat het geen dankbare taak was. Het zal altijd wel te veel of te weinig, of te dit of te dat zijn. Toch hebben zij zich vanuit hun engagement ingezet als belangrijke onderwijsstakeholder om de eindtermen tot een goed einde te brengen.

Maar nu is het onze verantwoordelijkheid om te kijken of wat voorligt, haalbaar is en er echt voor zorgt dat ons Vlaams onderwijs voorbereid is op de toekomst. *(Applaus van Jeremie Vaneckhout)*

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp.a): Collega's, iedereen is het erover eens dat er dringend nieuwe eindtermen moesten komen. De oude dateren van de late jaren negentig en waren dus dringend aan een update toe. Ik ben dan ook blij dat het nieuwe pakket van eindtermen voor de tweede en derde graad hier vandaag eindelijk ter stemming voorligt en besproken kan worden. Wat ons betreft, had dit al veel vroeger mogen gebeuren, want het wordt nog een helse klus voor scholen om dit tegen 1 september ingevoerd te krijgen, met leerplannen, lesvoorbereidingen en handboeken, zeker nu corona zoveel tijd en energie opsorpt van al ons onderwijspersoneel. Ik vrees dat dat nog wel een tijdje zal blijven duren.

Ik herhaal dus heel expliciet onze oproep aan de inspectie om daar zeker rekening mee te houden volgend schooljaar. Na de discussie in de commissie heb ik een donkerbruin vermoeden dat de eindtermen straks goedgekeurd zullen worden.

Collega's, ik kom tot de grond van de zaak. De stemming vandaag in deze plenaire vergadering is de laatste stap in een lang proces. Vakexperts hebben jarenlang gesleuteld aan deze nieuwe eindtermen, in verschillende gespecialiseerde ontwikkelingscommissies over zestien sleutelcompetenties. Wij willen hen daarvoor uiteraard nog eens expliciet bedanken.

Ik vind het echter niet de rol van het parlement om daar op de valreep fundamenteel aan te beginnen morrelen. Wie zijn wij om dat te doen? Het vastleggen van die eindtermen is specialistenwerk.

Wat we als Vlaams Parlement volgens mij wel moeten doen, is het beantwoorden van twee belangrijke vragen. Ten eerste: hoe evalueren wij nu als politici het proces dat tot deze nieuwe eindtermen heeft geleid? Ten tweede: zijn die nieuwe eindtermen die hier vandaag voorliggen, een ambitieus maar vooral ook haalbaar pakket van minimumdoelen om elke leerling in de tweede en derde graad van ons middelbaar onderwijs de kennis en de vaardigheden bij te brengen om morgen te functioneren in onze maatschappij? Garanderen ze de kwaliteit van ons onderwijs vandaag en in de toekomst?

Collega's, daarvan zijn wij vandaag niet helemaal overtuigd. En we zijn duidelijk niet de enigen. Ik heb de voorbije weken en maanden veel kritiek gehoord op de nieuwe eindtermen, het luidst uit de hoek van het Katholiek Onderwijs Vlaanderen (KOV), dat – las ik vandaag in de krant – nog altijd dreigt om naar het Grondwettelijk Hof te trekken, mochten die nieuwe eindtermen vandaag goedgekeurd worden.

Collega's, ik moet zeggen dat ik het – los van onze eigen bedenkingen, waarop ik meteen terugkom – bijzonder moeilijk heb met dat dreigement. Dit ruikt namelijk naar chantage om die eindtermen niet te laten passeren.

Ik vind het vooral ook onbegrijpelijk, omdat het Katholiek Onderwijs Vlaanderen vanaf het begin in die ontwikkelcommissies zetelde en omdat deze koepel zich voor de zomer nog akkoord verklaarde met een pakket eindtermen dat eigenlijk niet zo radicaal verschilde van wat hier vandaag op tafel ligt. Dat het KOV nu toch naar het Grondwettelijk Hof zou stappen, illustreert voor mij vooral een fundamenteeler verzet in hoofde van het KOV tegen het idee van eindtermen en een overheid die vastlegt wat de minimumdoelen zijn, die in – inderdaad ook katholieke – scholen moeten worden gehaald.

Ik neem aan dat het KOV nog veel liever zijn goesting zou kunnen doen. Ik maak echter van de gelegenheid gebruik om nog eens heel stevig in de verf te zetten, collega's, dat wij het hier fundamenteel oneens mee zijn. Wij vinden het niet meer dan normaal dat de overheid het recht heeft om eindtermen te formuleren voor scholen die met publieke middelen worden gefinancierd.

Daarnaast, minister, heb ik – net als veel collega's – de voorbije weken en maanden ook wel heel veel brieven en mails gekregen van leerkrachten en directeurs, vooral uit beroeps-, technische en kunstrichtingen. Ze maken zich grote zorgen over de haalbaarheid van deze eindtermen. Ze argumenteren dat het pakket zo zwaar en zo gedetailleerd geworden is, dat er veel te weinig ruimte overblijft voor eigen inbreng, voor creativiteit, voor praktijk- en kunstvakken.

Hetzelfde geluid horen we bij de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), die zich grote vragen stelt bij de haalbaarheid van de eindtermen en waarschuwt voor een sterke verhoging van de werklust.

Zoals ik in de commissie al zei, hebben wij wel meer oor naar die kritiek. Het zijn uiteindelijk wel de scholen en de leerkrachten die die minimumdoelen die wij hier vandaag vastleggen, zullen moeten behalen in de praktijk. Ze moeten daarmee aan de slag. We moeten er dus voor zorgen dat ze daar niet ontmoedigd door geraakt worden.

Dat is echt cruciaal als we het verschil willen maken op het vlak van onderwijskwaliteit. Want het volstaat natuurlijk niet om de lat gewoon hoog te leggen. Er zijn ook gemotiveerde leerkrachten nodig om leerlingen te leren om daarover te springen.

Dus, minister, ik heb het al gezegd: we mogen niet de fout maken om 'ambitieuw' te verwarren met 'veel'. En dat is hier volgens ons wel gebeurd, als gevolg van een systeemfout bij het opmaken van de nieuwe generatie eindtermen. Ik zal mijn argumentatie uit de commissie niet helemaal herhalen. Maar mijn collega Caroline Gennez heeft de vorige legislatuur altijd gezegd dat het echt geen goed idee was om te beginnen met de eindtermen van de eerste graad. Ons voorstel was altijd om eerst vast te leggen wat we willen dat leerlingen op het einde van het zesde middelbaar kennen en kunnen, zodat je daar naartoe kunt werken met coherente leerlijnen per vakgebied en later per finaliteit. Want, zoals ik al zei in de commissie, als je niet weet waar je trein naartoe gaat, is de kans veel groter dat die onderweg ontspoord. Maar natuurlijk vinden vakspecialisten in ontwikkelcommissies hun vak en elk aspect daarvan belangrijk. Dus zonder een duidelijk kader, zonder een duidelijk eindpunt wordt het totaalpakket dan snel te zwaar. En dat is hier gebeurd, zeker omdat er geen overkoepelende commissie was om het overzicht te bewaren. Ik hoop dat die les alvast getrokken is voor de toekomst.

Want dan kom je dus, zoals nu is gebeurd, in een situatie waarbij er last minute wordt gemarchandeerd met eindtermen, zoals we de voorbije maanden hebben gezien. Daarbij betekent winst voor de ene specialist verlies voor de andere, met toch wel de nodige frustratie tot gevolg. Voor sp.a had het nooit zover mogen komen. Het getuigt ook van weinig respect voor het werk van al die vakspecialisten die daar zo lang aan hebben gewerkt. En het had ook niet zover hoeven te komen, collega's – ik herhaal – met een andere en betere aanpak, waarbij het hele proces van de opmaak van die nieuwe generatie eindtermen was vertrokken van een duidelijk, goed afgebakend kader in het zesde middelbaar, waar dan stelselmatig, graad per graad, naartoe was gewerkt. Dat had ongetwijfeld geleid tot een logischer en meer solide pakket aan eindtermen.

Maar goed, gedane zaken nemen geen keer. En dus is de grote vraag vandaag: zijn deze eindtermen haalbaar? En ook daarover blijf ik kritische geluiden horen, collega's, ook na de aanpassingen die zijn gebeurd na het advies van de Raad van State. En inderdaad, vooral bij leerkrachten in het beroeps-, technisch en kunstonderwijs, die nog altijd bang zijn dat er, met de eindtermen die nu voorliggen, te weinig tijd zal overblijven voor praktijk- en kunstvakken, omdat er te veel tijd zal gaan naar algemene vorming. Nochtans is het voor mijn partij bijzonder belangrijk dat het evenwicht goed zit. Voor sp.a moet ons beroeps- en technisch onderwijs, ons kunstonderwijs, goed geïnformeerde, kritische burgers afleveren, die hun plan kunnen trekken in de maatschappij, maar ook beslagen vakmensen die onmiddellijk aan de slag kunnen op de arbeidsmarkt, of creatievelingen die hun weg vinden in de professionele kunstwereld. Samen met het veld blijven wij ons zorgen maken of het evenwicht tussen beide aspecten wel voldoende is gegarandeerd. En volgens mij stellen de meerderheidspartijen zich die vraag toch ook een beetje. Want waarom anders voorzien jullie die praktijkcommissies, die de haalbaarheid van de eindtermen in hun geheel moet bekijken na een jaar, en dan eventueel bijsturen waar nodig?

Begrijp me niet verkeerd: dat vinden wij een goede zaak. Maar het stelt ons vandaag natuurlijk niet helemaal gerust over het pakket eindtermen dat hier op tafel ligt. Wij dringen er trouwens, net als vele collega's, op aan om er echt voor te zorgen dat er mensen vanop het terrein uit de beroeps-, technische en kunst-richtingen in de praktijkcommissies komen te zitten, met het savoir-faire vanop de klasvloer.

Tot slot, collega's, wil ik nog twee laatste punctuele elementen van kritiek meegeven. We zijn er als partij niet helemaal van overtuigd dat de eindtermen zoals ze er nu liggen, voldoende de link leggen tussen historische feitenkennis en actuele vraagstukken, zoals racisme en dekolonisatie, iets wat wij als partij – dat weten jullie – bijzonder belangrijk vinden. En ten tweede, blijven we het jammer vinden dat het begrip seksisme geen expliciete plaats heeft gekregen in de eindtermen, naast racisme en discriminatie. We kunnen vandaag in veel voorbeelden zien hoe acuut het probleem is. Wij hadden liever gehad dat het concept seksisme letterlijk in de eindtermen stond, als garantie dat het fenomeen de aandacht krijgt die het verdient.

Om al die bovengenoemde redenen, collega, zullen wij ons zo meteen onthouden op dit ontwerp van decreet.

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Voorzitter, collega's, ook wij willen de actoren die hebben gewerkt aan dit hele project bedanken. Het is een titanenwerk, iedereen heeft dat gezegd. We zijn ook voor het principe van eindtermen, een soort van minimumnormen, die worden opgelegd door een parlement, kerncompetenties die worden meegegeven aan alle leerlingen, in eender welke onderwijsinstelling.

Maar dat gezegd zijnde, hebben wij wel vier fundamentele bezwaren bij wat hier voorligt. Ik overloop ze kort. Een aantal zijn al vermeld.

Ten eerste zijn die eindtermen zeer gedetailleerd, uitgebreid en ingewikkeld. De minister heeft ernaar verwezen, anderen hebben ernaar verwezen: zestien sleutelcompetenties die dan zijn onderverdeeld in allerlei leerinhouden die te bereiken zijn en die vaak ook zeer complex zijn wegens de taxonomie van Bloom die gebruikt wordt: feitenkennis, conceptuele kennis, procedurele kennis, meta-cognitieve kennis. Een school die dat correct wil naleven voor alle verschillende eindtermen, heeft heel weinig ruimte om nog te remediëren voor leerlingen die moeilijker meekunnen of nog weinig ruimte om leerlingen die beter meekunnen, die voor zijn, extra uit te dagen. Dan gaat het niet alleen over vrijheid van het eigen onderwijsproject, maar ook over vrijheid in de klas, over zorgen dat er gediversifieerd kan worden in een diverse samenleving, in diverse klasgroepen die we de facto hebben.

Onze eerste fundamentele bezwaar is dat men – de minister zegt dat ook expliciet – via de verstrenging van de eindtermen zagezegd het niveau van het onderwijs zal verhogen. Welnu, dat lijkt ons te simplistisch. In Noorwegen wordt 60 procent van de onderwijstijd gebruikt voor wiskunde en wetenschappen ten opzichte van Vlaanderen en zij scoren een pak hoger in de laatste Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS), waarover ook zoveel te doen is geweest in dit parlement. De idee dat wij de dalende prestaties in ons onderwijs zouden oplossen door gewoon de eindtermen te verstrengen, is een simplistisch idee. Dit is ons eerste punt: te uitgebreid en te ingewikkeld.

Ten tweede, er zijn ernstige bezwaren uit het veld. Er wordt gezegd dat er weerstand is uit één koepel. Welja, één koepel die wel 70 procent van het onderwijsveld overkoepelt. Die koepel zegt niet enkel een probleem te hebben met de beperking van de onderwijsvrijheid, maar heeft in een zeer gedetailleerd

document van tien bladzijden beschreven dat de eindtermen, zoals ze nu zijn opgesteld, veel te complex zijn en veel te ver gaan in vergelijking met de bestaande onderwijstijd. Het bezwaar van Katholiek Onderwijs Vlaanderen (KOV) is fundamenteel en deels terecht, denken wij.

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), ook niet de minste, zegt: "De raad vreest een substantiële verzwaring van de studielast in meerdere studierichtingen. Hij is van mening dat de eindtermen die nu voorliggen geen minimumdoelen zijn, niet beperkt in aantal of sober geformuleerd." De voorzitter van de raad specificeert nog: "Eindtermen moeten minimumdoelen zijn die haalbaar zijn voor de leerlingen en de lerarenteams. Alleen op die manier versterken we de onderwijskwaliteit." De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), ook niet de minste, formuleert een gelijkaardige kritiek.

'Last but not least' is er een storm aan mails geweest, ook in de pers, van leerkrachten en directeurs die zeggen niet akkoord te gaan met de manier waarop de eindtermen in hun totaliteit zullen worden opgelegd. Ik citeer Coudenys – een mail die naar alle parlementsleden is gestuurd – om niet té veel te citeren: "Voor de nieuwe eindtermen geldt een resultaatsverbintenis. De lat wordt zo hoog gelegd dat het voor heel veel leerlingen onhaalbaar zal blijken. De ongekwalificeerde uitstroom dreigt ongeziene proporties aan te nemen."

We hebben heel veel gediscussieerd in de commissie Onderwijs over het lerarentekort. Een van de punten die vele getuigen aangaven bij het feit of het lerarenberoep al dan niet aantrekkelijk is, is net dat ze een zekere vrijheid willen voor de klas om het eigen onderwijsproject te kunnen doorgeven. Als je zo een uitgebreide lijst hebt van te bereiken doelen die allemaal afgevinkt moeten worden, dan dood je die vrijheid. Dat is ons tweede bezwaar.

Ten derde – collega's hebben er ook al naar verwezen – dreigen een aantal vakken te verdwijnen door de eindtermen. Het gaat dan over een aantal keuzevakken of over kleinere vakken, zoals bijvoorbeeld Duits, maar ook over artistieke vakken, zoals muziek, tekenen en esthetiek. Die dreigen vervangen te worden door STEM-vakken, waarvoor de lat zo hoog wordt gelegd.

En onderwijs is meer dan kennisoverdracht, onderwijs is meer dan theoretische inzichten. Onderwijs is ook vaardigheden meegeven, ook leerlingen de mogelijkheden geven om talenten te ontdekken in artistieke vakken. En die vakken geven ook een zekere rust aan leerlingen. Dat is belangrijk. Die geven aan leerlingen die soms minder goed scoren op andere vakken, de mogelijkheid om andere talenten te ontdekken en tot ontwikkeling te brengen. Wij vinden die vakken belangrijk.

Het is ook belangrijk om te weten dat België in de staart van Europa zit als het gaat over creativiteit op school. Ik verwijs nog eens naar een paar internationale onderzoeken. Finland en Oostenrijk spenderen vier keer meer tijd aan die vakken, en die scoren hoger in de laatste PISA-testen op het vlak van wiskunde, wetenschap en taal. Dat is het derde bezwaar dat wij hebben tegen het project dat hier voorligt.

Ten laatste is er het feit dat de Raad van State zeer kritische opmerkingen heeft gegeven, en dat de kans reëel is dat die eindtermen worden afgekeurd als Katholiek Onderwijs Vlaanderen (KOV) effectief naar het Grondwettelijk Hof gaat. De Raad van State zegt dat de gedetailleerdheid van de nieuwe eindtermen het eigen onderwijsproject ernstig in gevaar brengt. Johan Lievens, expert onderwijsrecht aan de KU Leuven, bevestigt dat daar echt een reëel risico is. En zoals ik het begrepen heb, hebben ook mevrouw Vandromme en de CD&V-fractie gezegd dat de aanpassingen die nadien gebeurd zijn, miniem zijn.

Ik hoor nu dat de minister een praktijkcommissie wil installeren. Op zich ben ik daar voorstander van. Maar ik vind het wel vreemd. We gaan iets installeren waar zoveel verzet tegen is van onder uit. En dan gaan we zeggen dat we daarna kunnen bijsturen? Ik vind dat op zich een beetje raar qua procedé. Ik rond af, voorzitter. Wij gaan ons ook onthouden rond dit hele ontwerp van decreet.

Ik heb nog een vraag voor u, minister. Lieven Boeve van KOV stelt voor om een overgangsjaar in te richten, omdat hij zegt dat er nog zoveel opmerkingen zijn – niet alleen van mij, maar ook van een aantal andere instellingen. Ik begrijp niet goed waarom u daar niet op ingaat, zeker vanwege het feit dat alle leden van het Vlaams Parlement daarstraks nog een mail hebben ontvangen van een leerkracht. Die geeft aan dat het niet haalbaar is om al die leerplannen nu aan te passen tegen september volgend jaar, in coronatijden. Hij geeft aan dat ze sowieso met tijdsnood zullen zitten.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, dit is echt een belangrijk ontwerp van decreet. En ik vind het eigenlijk raar dat die persbanken nu leeg zijn, want dit gaat over de toekomst van onze jongeren. Daarover gaat het, dat is wat hier vandaag voorligt.

Dit is een ontwerp van decreet dat gaat over onderwijskwaliteit. En als ik zie hoeveel actuele vragen, vragen om uitleg en persberichten er de afgelopen jaren geweest zijn over de dalende onderwijskwaliteit, dan kan het toch niet dat sommige mensen buiten dit parlement zich de vraag stellen of dat nu wel nodig is, die eindtermen. 'Is dat nu wel nodig?' Neen, collega's, dit ontwerp van decreet gaat niet met een vingerknip de onderwijskwaliteit ineens omhoogduwen. Het gaat om veel meer. Het gaat over de lerarenopleiding, de inhoud, de pedagogische aanpak. Dat is alles. En ik denk dat we er met alle parlementsleden van overtuigd zijn dat dit niet één shot is dat alles gaat oplossen. En dus is er ook een lange tijd over gegaan, een lange tijd met heel veel mensen. En vanuit onze fractie, vanuit de N-VA, willen we die mensen heel hard bedanken: leerkrachten, mensen van koepels, mensen uit vakgebieden, mensen uit het hoger onderwijs, vakspecialisten. Zij hebben zich daarover gebogen.

Daar is een maatschappelijk debat aan voorafgegaan, een debat waartoe wij hier in dit parlement hebben beslist, met de vraag wat er moet worden geleerd op school. Ik weet niet of jullie zich nog het grote onderwijscongres herinneren, verspreid over Vlaanderen. Het is dus niet in dat kleine gremium – als je 230 mensen klein zou willen noemen – dat dat werd beslist. Dat heeft een veel grotere ondergrond. En weet u nog toen we met Nieuwjaar mochten samenkomen? Iemand aan de tafel zei toen: 'Hoe kan het nu dat ze dat niet zien op school?' Als deze eindtermen reeds ingevoerd waren, zou de eindterm 4.8, het toepassen van beveiligingsregels online, ervoor gezorgd hebben dat we nu geen minister hadden die assets plots fantastisch vond. Het zou dat opgelost kunnen hebben.

En dus gaat daar een heel lang traject aan vooraf. Ik hoor hier zeggen: 'Kunnen we geen overgangsjaar doen?' Je zult maar leerling zijn uit het overgangsjaar. 'Ik ben van de generatie van het overgangsjaar, niet de oude en niet de nieuwe eindtermen. Ik heb in het eerste en het tweede middelbaar de nieuwe eindtermen gehad, in het derde heb ik dan de overgangseindtermen gehad om dan in het vierde de nieuwe eindtermen te hebben.' Die generatie wil je toch niet zijn, boven op de coronageneratie? En dus, collega's, inderdaad, in de eerste graad hebben wij de nieuwe eindtermen. Die zijn er vandaag al, met een advies van de Raad van State dat zei dat het oké was. Onze eindtermen van de tweede en de derde graad zijn op dezelfde leest geschoeid dan die van de eerste graad. Dus rolt dat nu verder, absoluut.

Collega's, is dat nodig, die nieuwe eindtermen? Ja. Er wordt gevraagd: was het doel van die trein duidelijk? Ja, want het doel, zijnde de vakexperten uit het hoger onderwijs, zaten mee aan tafel. Daar krijgen we toch allemaal signalen over, collega's, over degenen die starten in het hoger onderwijs, zowel in de hogescholen als de universiteit? Men zegt daarover: 'Dames en heren parlementsleden, zij hebben een diploma secundair onderwijs, maar wij rijden vast.' Men begint zelfs al voor te stellen om een voorbereidend jaar te doen, ook al heb je een diploma secundair onderwijs. Dat steken we hier nu in deze eindtermen.

De arbeidsmarkt schreeuwt en zegt: 'Degenen die vandaag bij ons binnenkomen, hebben veel meer skills nodig op allerlei mogelijke manieren.' Dat zijn die zestien competenties, collega's.

Dan is er natuurlijk het maatschappelijke debat, dat heb ik daarnet al aangehaald, maar ook ons internationaal vergelijkend onderzoek. Collega's, ik zeg het met enige schroom, maar Vlaanderen gaat al zestien jaar achteruit in internationaal vergelijkend onderzoek. Zestien jaar zegt men dat men met onderwijsvrijheid alles kan oplossen, dat men binnen die onderwijsvrijheid die dalende trend had kunnen stoppen. Dan komt de vraag bij ons, volksvertegenwoordigers: 'Wat gaan jullie daaraan doen?' Wel, dit is een van de dingen.

Roep dit emotie op? Ja, ik kan dat begrijpen, ik ben zelf leerkracht geweest. Ja, dit roept emotie op. Het verandert dan ook nog eens midden in de coronatijd. Ik snap dat dus volledig. Maar ik stel ook vast dat die emotie vanuit bepaalde hoek heel sterk wordt opgeklopt met pamfletten. Ik vraag me echt af, wanneer je de werkvloer met pamfletten tegen het plafond jaagt, hoe je die mensen ooit terug op de grond zult krijgen om op die vloer dit samen te interpreteren. Ik vrees dat dat stuk niet geschreven is op de plaats waar men de pamfletten schrijft. Dat betreur ik. Ik betreur dat echt heel erg.

Collega's, er is daarnet al gezegd dat die eindtermen duidelijk zijn. Ja, die zijn duidelijk. Dat was net een van de problemen van onze vroegere eindtermen, namelijk dat ze niet duidelijk waren en dat leerkrachten vroegen wat men daarmee bedoelde. De evalueerbaarheid werd dan ook moeilijker. Regel 1 in een didactisch proces – alle leerkrachten hier aanwezig weten dat – is: een duidelijk doel kan je evalueren, een onduidelijk doel wordt moeilijk om te evalueren. Het is niet omdat het duidelijk is, dat het inhoudelijk ook meer is. Het is duidelijk.

Ik heb de test gedaan met een aantal leerkrachten die helemaal opgehitst waren. Ik vroeg hen het volgende. 'Neem twee fluostiften. Neem nu uw stukje uit de eindtermen, duid aan wat je nu al geeft en duid dan aan wat extra is.' Ze moesten eigenlijk toegeven dat ze al veel geven. Ze zeiden dat er een aantal dingen niet aan bod komen maar dat het wel belangrijk is dat het aan bod komt en dat ze daar eens over moesten nadenken hoe ze dat zouden doen. Collega's, het is niet de dikte die telt. Ik hoor sommige mensen zeggen: 'Heb je al eens gezien hoeveel dat is?' Dit gaat over de tweede en de derde graad aso, bso, kso en tso, alle studierichtingen. Alles is niet van toepassing op alle studierichtingen, dat is opgesplitst. Degenen die willen laten geloven dat iedereen hetzelfde moet doen? Sorry, dat is niet waar.

Want er zijn ook nog de specifieke eindtermen waarmee we net de finaliteit, de verschillen uit de matrix naar voren willen laten komen. Degenen die zeggen dat het eenheidsworst is, willen – denk ik – zelf dat er een eenheidsworst komt. Die is er uiteraard niet gekomen met de hervorming secundair onderwijs en daar is onze fractie alleen maar blij mee.

Minister, de praktijkcommissie, daar staat de N-VA heel sterk achter. Ja, het is een evenwichtsoefening, een balans tussen algemene vorming en praktijkvorming. Samen met jullie stel ik vast dat er op wat de onderwijsverstrekkers

namens hun scholen hebben gemaakt en ondertekend, toch enige ruis zit. Ze geven aan dat ze zich zorgen maken, ook de creatieve vakken. Maar de meerderheid neemt dit ter harte. Daarom is het goed dat we naar de praktijkcommissie kijken, dat we die een heel duidelijke opdracht geven om te kijken naar de verhouding in de doorstroom, maar zeker ook in bso, tso en kso. Zijn er problemen? Kunnen we daar geen zaken integreren? Er is inderdaad niemand vragende partij dat de arbeidsmarkt zegt dat leerlingen die uitstromen uit het bso niet voorbereid zijn. Diezelfde arbeidsmarkt stelt ook wel hogere kwalificaties op digitale competenties.

Die praktijkcommissie, daar kijken we inderdaad naar uit. Kunnen we dat overgangsjaar doen? Neen, helaas niet. Die eindtermen zijn minimumdoelen. Het gaat over minimum wat, en niet over hoe. Het staat er nergens in hoe we dat pedagogisch moeten doen. Wij staan er ook helemaal achter dat dat er niet in staat.

Het zijn ook geen maximumdoelen. Er staat niet in dat je niet meer mag doen. Meer zelfs, voor degenen die de voorbereiding en de stukken van de regering hebben gelezen, het is heel duidelijk dat de inspectie scholen die ambitieuzer zijn, niet meer op de vingers mag tikken. Dat is een belangrijk signaal, en dat wil ik hier graag herhalen. Zij die zeggen dat minimumdoelen maximumdoelen zijn, wel, dat is niet waar, dat is fundamenteel niet waar.

Ik treed collega De Witte en collega Brouns wel bij in het overgangsjaar, zeker voor de inspectie. Als scholen met dit proces starten in het midden van of na corona, dan moeten de inspectie en de doorlichting coulant zijn. Ze moeten daar niet vanaf dag één met een vergrootglas op zitten, je moet ze de tijd geven.

Er is natuurlijk nog een ander verhaal. Ik roep iedereen op tot wijsheid en introspectie. In het verleden zijn er over dit dossier straffe woorden gevallen. Sommige mensen hebben zich in een wat lastige positie gemanoeuvreed. Maar de vraag moet worden gesteld hoe het Grondwettelijk Hof, het rechtscollege, de afweging zal maken tussen een fundamenteel kinderrecht, namelijk kwalitatief onderwijs, en onderwijsvrijheid. Juridisch dan. Dat is een zeer interessante vraag. De onderwijsvrijheid is niet de vrijheid om niet aan kwaliteit te werken. Dat is niet de onderwijsvrijheid. Dat de vraag wordt gesteld hoe we dit gaan doen, ja, en daar is die praktijkcommissie voor.

Daarnaast zijn er ook nog de leerplannen. Dat is een autonomie van de onderwijsverstrekkers. Als ik leerkrachten hoor zeggen dat ze geen grammatica meer mogen geven van hun leerplannen, wel, in deze eindtermen staat dat opnieuw bij kennis. Als we hier allemaal overtuigd zijn van gelijke onderwijskansen, dan zijn we er toch ook van overtuigd dat alle leerlingen, ook zij die het thuis moeilijk hebben, een sterke kennisbasis krijgen.

Hoe wordt er jou in deze maatschappij een loer gedraaid? Als je het niet weet. Hoeveel mensen hebben er door gebrek aan kennis via hun digitale handtekening hun privacy te grabbel gegooid? Hoeveel mensen draaien er niet in de miserie doordat ze een brief die ze krijgen, niet verstaan? We kunnen dan wel zeggen dat we klare taal moeten gebruiken, maar die kennis is toch de basis. Daar staat de N-VA heel sterk achter.

Collega's, het zal u niet verbazen dat wij als N-VA met deze eindtermen verder aan de slag willen gaan. Dat is in het belang van de onderwijskwaliteit, maar ook in het belang van de vrijheid van onze leerkrachten. Ik zal het nog eens herhalen: 'De eindtermen zeggen aan u als leerkracht heel duidelijk dat dit het verplichte minimum is. In al de rest bent u vrij. Dat is uw vrijheid, als school, als pedagogisch project. Gebruik die ook, neem die ook.' Dat is een belangrijk gegeven om nog mee te geven.

In de commissie voor Onderwijs zijn Annabel, Kathleen, Arnout, Karolien en ikzelf, en heel wat andere collega's tijdens de vorige legislatuur, actief geweest. Voor minister Weyts zat minister Crevits op deze post. Het is een lang traject geweest, er is heel stevig aan gewerkt. Ik wil dan ook iedereen, iedereen in dit parlement, oproepen, maar vooral ook hierbuiten, om nu mee de kar van de implementatie en de realisatie te trekken. We kunnen dit met de praktijkcommissie nog bijsturen. Ik roep echter op om geen fundamentele strijd aan te gaan, een strijd waarin onderwijsvrijheid en onderwijskwaliteit tegenover elkaar worden gezet. Dat gaat dan niet meer over onze kinderen, dat gaat over een vorm van macht die in dezen ongepast is en onze leerlingen zeker niet ten goede zal komen.

De N-VA-fractie zal dit ontwerp van decreet dan ook goedkeuren. (*Applaus bij de N-VA*)

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Het kan verkeren, zei Bredero. Dat is ook wel van toepassing op deze eindtermen. Nu worden ze ingevoerd om de lat hoger te leggen, maar toen ze begin jaren negentig voor het eerst werden opgelegd, gaf het tijdschrift Klasse als principes onder meer aan dat er juist minder het accent moest worden gelegd op de kennis en het cognitieve, er moest minder theorie zijn, minder denken in aparte vakken, minder mikken op het geheugen. Dat paste allemaal in de linkse onderwijscultuur van de voorbije decennia, die vond dat iedereen moest kunnen slagen, dat kennis wel kon worden opgezocht in plaats van ingestudeerd, dat vaardigheden belangrijker waren dan kennis, dat de leraar meer een coach moest worden en dat de lessen vooral moesten opgeleukt worden. De tafels van vermenigvuldiging opdreunen was voor de kinderen een kwelling. Spelling was bijzaak. Grammatica was te saai en overbodig. Vertalingen mocht je op een examen niet meer vragen, want je moest je aan de eindtermen houden. De lat werd toen dus lager gelegd. Dat was de eerste oorzaak van waarom we toen zo achteruitboerden.

De tweede grote oorzaak is natuurlijk de totaal veranderde samenstelling van onze klassen. De massale instroom van niet-Nederlandstaligen zorgde onvermijdelijk voor een daling van het niveau. Tijdens het vorige schooljaar had in heel Vlaanderen al 25 procent van de kleuters en 22 procent van de leerlingen in de lagere school een andere thuistaal. De verdeling daarvan in Vlaanderen is heel ongelijk. Zo zijn er in Halle-Vilvoorde al een heel pak lagere scholen waar de anderstaligen in de meerderheid zijn, met zelfs uitschieters tot meer dan 75 procent in mijn gemeente Strombeek-Bever, 80 procent in Zellik, 85 procent in Diegem en Sint-Genesius-Rode. Daar kun je onmogelijk hetzelfde niveau van Nederlands halen als in pakweg Galmaarden met 5 procent anderstaligen. Wie de taal niet goed machtig is, hinkt voortdurend achterop, niet alleen voor Nederlands, maar voor alle vakken.

Let op, wij verwijten dat niet aan die kinderen, want zij moeten natuurlijk fatsoenlijk les krijgen, maar wel aan alle beleidspartijen die de immigratiekraan op federaal vlak maar niet willen terugdraaien.

In de vorige legislatuur heeft de Vlaamse Regering eindelijk ingezien dat die niveaudaling moest aangepakt worden en er werd besloten om nieuwe, geactualiseerde eindtermen in te voeren, die het niveau in alle onderwijstypes zouden kunnen opkrikken. Uiteraard was dat een heel goed voornemen. In de ontwikkelcommissies is er de afgelopen jaren ernstig werk geleverd om die eindtermen voor de tweede en derde graad voor te bereiden. Uiteraard uiten ook wij onze appreciatie daarvoor, maar nadien heeft men die allemaal op elkaar gestapeld

zonder dat er snoeiwerk aan te pas kwam in een overkoepelende commissie. Op die manier rijst natuurlijk de vraag of dat wel allemaal werkbaar blijft.

Naar het einde van heel dat ontwikkelproces bleek dat een dergelijk grote massa eindtermen misschien moeilijk haalbaar was met 32 lessen per week, want elk leerdoel vereist nu eenmaal voldoende onderwijstijd. En precies dat werd de afgelopen maanden aangeklaagd door het katholiek onderwijs, door de kleine onderwijsverstrekkers, door de Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten (OVSG), de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), de directeurs van STEM-scholen, de Raad van State, vertegenwoordigers van kso-, tso- en bso-scholen.

De vrees was toch groot dat die extra theoretische vorming ten koste zal gaan van de praktijkvakken en ook van de vrijheid van scholen om keuzevakken aan te bieden, om te remediëren en te verdiepen. In de niet-taalrichtingen van het aso zou bijvoorbeeld het vak Duits hier wel eens het slachtoffer van kunnen worden. Sommige leerkrachten gaven in open brieven ook aan dat de eindtermen misschien wel wat te gedetailleerd zijn en dus te inperkend op pedagogische vrijheid. En dat betekent misschien toch wel een extra risico bij een procedure voor het Grondwettelijk Hof.

Het Vlaams Belang heeft best wel oren naar die kritiek en is daar mee bezorgd over. Er zijn immers tientallen eindtermen bij gekomen over zowat alle maatschappelijke thema's: drugs, verkeersveiligheid, genderdiscriminatie, duurzaamheidskwesaties, basisinzicht in de werking van het juridische systeem, financiële geletterdheid, sociale rechtvaardigheid, impact van mensenrechten, vluchtelingen en migratie, de kwaliteit van het leefmilieu, jeugdwerkloosheid, discriminatie, racisme enzovoort.

Dat zijn vandaag geen onbelangrijke thema's, maar niet allemaal haalbaar in elk curriculum. En net daar zijn volgens ons te weinig keuzes gemaakt. We mogen immers niet alle maatschappelijke noden op het onderwijs afschuiven.

Heeft de regering nu geluisterd naar deze bezorgdheden? Jazeker, want er werden best nog wel wat stappen gezet om eraan tegemoet te komen. Maar de grote vraag blijft nu of dat voldoende zal zijn en of Katholiek Onderwijs Vlaanderen binnenkort naar het Grondwettelijk Hof zal stappen. Wij als Vlaams Belang hopen alvast van niet, want dat zou voor ons onderwijs misschien een even grote chaos kunnen veroorzaken als het verdict over de zonnepanelen. In elk geval, wanneer deze nieuwe eindtermen en de nieuwe structuur verder kunnen worden uitgerold, willen wij daar toch vier voorwaarden aan koppelen.

Ten eerste moet de praktijkcommissie die dat zal bewaken, ook wel echt de kans krijgen om een en ander bij te sturen na een jaar, zoals voorzien is, maar ook de drie jaar daarna, dus na het vierde, vijfde en zesde middelbaar. Zo niet is dat niet ernstig en is het enkel een doekje voor het bloeden.

Ten tweede moeten scholen goed worden bijgestaan door de inspectie. De minister heeft in de commissie beloofd dat de inspectie een gedoogperiode in acht zal nemen en dat ze van de eindtermen geen afvinklijst zal maken. Minister, wij houden u daaraan. Wij vinden dat zeer belangrijk.

Ten derde mag men voor de nieuwe eindtermen in het basisonderwijs die hierna worden ontwikkeld, niet de fout maken om er te veel te willen in steken. Daar is het belangrijk om terug te gaan naar de essentie van basisonderwijs: lezen, schrijven, taal en rekenen.

Ten vierde – en dat is weliswaar niet het voorwerp van de eindtermendiscussie maar toch is het een niet onbelangrijke randvoorwaarde – vinden wij dat scholen ook hun niveau moeten kunnen bewaken door de instroom van leerlingen met al

te zwakke competenties en nefaste attitudes te mogen beperken. Ik geef een voorbeeld. Er zijn leerlingen die zich pas in de hogere jaren komen aanmelden in de secundaire scholen, in pakweg een richting houtbewerking, maar die amper Nederlands begrijpen, millimeter niet kunnen omzetten in centimeter, twee weken nodig hebben voor een opdracht die anderen op een dag afwerken, wel graag een grote mond opzetten omdat ze erop rekenen dat ze toch hun diploma zullen krijgen. Dat soort gastjes moet een school ook kunnen weigeren of snel aan de deur kunnen zetten, want zij halen het niveau naar beneden en zij verzieken de sfeer voor de anderen. Maar helaas is dat meer en meer het geval. En die gastjes lachen met onze eindtermen. Directies die zoiets blijven gedogen, moeten absoluut worden bijgestuurd. Zo niet wil niemand in een dergelijke school nog lesgeven, met of zonder eindtermen.

Wij denken dat je daarvoor misschien wel een gespecialiseerde en versterkte inspectie zult nodig hebben.

Collega's, ik sluit af. Het Vlaams Belang is zeker principieel gewonnen voor deze hervorming en voor een ambitieus onderwijs. Maar omdat we ons ernstige zorgen maken over de uitvoering ervan, over de werkbaarheid, over de druk op de praktijkvakken, zullen wij ons onthouden bij de stemming.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, dit is een belangrijk dossier. Het is van levensbelang, zodat we zelfs met twee collega's van de CD&V-fractie willen tussenkomen op dit punt, op wat hier op onze tafels ligt. Het is van levensbelang. Er is een lange weg afgelegd. Het is van lange adem. Het is een resultaat van vele jaren en van een lang proces.

Voorzitter, we hebben hier al een aantal keren het debat gevoerd over de betekenis van eindtermen en de kwaliteit van ons onderwijs. Laat ons duidelijk stellen dat voor de kwaliteit van ons onderwijs eindtermen nuttig zijn maar niet zaligmakend. Het verhaal van het kwalitatieve onderwijs is breder dan de eindtermen. Maar dat is voer voor een ander debat.

Collega's, voor alle duidelijkheid: wij zeggen volmondig ja tegen helder geformuleerde eindtermen. Wij hebben ongelooflijk veel respect voor iedereen die in de ontwikkelcommissies zat en die heel veel werk geleverd heeft.

Collega De Witte, u sprak mij aan. Het spreekt voor zich dat de modernisering moet kunnen worden voortgezet. Daarom hebben we nu eenmaal nieuwe eindtermen nodig. Ik vind het toch belangrijk dat de leerlijn van de leerlingen die straks starten in het derde secundair, ook kan worden voortgezet. Dat is de reden waarom we het zo belangrijk vinden om hiermee door te gaan.

Eindtermen blijven minimumdoelen, die niet als een te strak harnas mogen aanvoelen voor onze leerkrachten. Ze moeten voldoende beweegruimte hebben om die ambities die ze met de leerlingen hebben, waar te maken.

Collega's, minister, in een te krappe jas sta je niet gemakkelijk voor de klas. Een krappe jas, of een harnas, is misschien wel de metafoor voor de bedreiging van een van de belangrijkste principes in ons onderwijs: de vrijheid van ons onderwijs. Beweegruimte creëren voor leerkrachten is ervoor zorgen dat er tijd is om te remediëren, om te differentiëren, om leerlingen warm te maken en uit te dagen, zodat leren in de diepte mogelijk blijft, zodat niet alles dichtgetimmerd is maar er ook zuurstof is. Eindtermen mogen van leraars geen uitvoerders maken, maar moeten net inspireren om verder te gaan, om de excellentie voor alle leerlingen na te streven.

Er zijn een aantal belangrijke vragen. Een ervan is de haalbaarheid. Blijft er genoeg tijd in de dubbele finaliteit en de arbeidsmarktfinaliteit om een stiel te leren of om naast de opgelegde doelen ook nog eigen doelen te realiseren? Collega's, ik geef een voorbeeld. Iemand die straks in de bouw gaat werken, kan heel goed zijn in het uitrekenen van oppervlaktes, maar wil dan graag ook zeker de beste zijn in het perfect plaatsen van het beste isolatiemateriaal in onze duurzame woningen. Dus is er de vraag naar een goede balans tussen het praktijkgerichte en de algemene vorming. Die vraag is er, zoals we al hebben gehoord, bij heel veel leerkrachten en directies.

Er zijn een aantal aanpassingen gebeurd, waarvoor we nog eens onze appreciatie willen uiten. Maar we hebben ook heel wat begrip voor de bezorgdheden die er zijn. We hadden niet de mogelijkheid om mensen effectief te ontmoeten, maar met onze fractie hebben we toch een aantal digitale overleggen kunnen voeren. We hebben een aantal mensen gehoord die aangaven dat er bezorgdheden zijn. We hebben begrip voor die bezorgdheden.

Collega's, de aanpassingen die worden gevraagd, doe je niet zomaar. Je doet ze met een grote zorg. Ik zou de vergelijking willen maken met een operatie. Je wilt de beste chirurgen naast je hebben om die operatie uit te voeren. Wel, die beste chirurgen kennen we. Dat zijn de mensen die we uitnodigen om in de praktijkcommissie te zetelen. Mensen die voor ons vanuit alle finaliteiten en alle domeinen komen.

Heel specifiek vraag ik ook nog aandacht voor de leerkrachten die werken in de Centra voor Leren en Werken. Want daar vinden we net heel kwetsbare jongeren die hun weg zoeken en die vaak de praktijkcomponent als een ruimte vinden om op adem te komen, om als het ware hun tweede adem te vinden.

En in elk geval, collega's, minister, moeten leerkrachten en schoolteams ook de ruimte krijgen om aan de slag te gaan met die eindtermen, om ze te omarmen. Daarom pleiten we ook voor die gedoogperiode, waar al naar verwezen is, die gedoogperiode van de inspectie. We vinden het belangrijk dat de vinger aan de pols wordt gehouden. Voor ons is vrijheid van onderwijs geen vrijblijvendheid. We mogen verantwoording eisen, we mogen vragen stellen, maar we vragen ook een zekere mildheid om in deze periode de leerkrachten aan de slag te laten gaan met de eindtermen.

Minister, collega's, 1 september lijkt nog veraf, maar voor het onderwijs is dat morgen. We vragen dan ook dat we scholen duidelijkheid kunnen geven, zodat schoolteams zich inhoudelijk kunnen voorbereiden. Daarom zal onze fractie dit ontwerp goedkeuren.

Maar collega's, wat er de komende dagen ook buiten dit halfroond wordt beslist, straks moeten we wel weer allemaal rond de tafel gaan zitten met de onderwijsverstrekkers, met de politiek, met de leerkrachten en de directeurs, met eigenlijk iedereen die dit aanbelangt. Want wat vandaag op tafel ligt, gaat over onze toekomst, over onze kinderen en over onze jongeren. Wat er ook gebeurt, collega's, ik kan alleen maar vragen dat we dit nooit, maar dan ook nooit vergeten, want dit gaat over onze kinderen en onze jongeren. Ik hoop ook dat we leren uit wat er gebeurd is en wat we tot nog toe bereikt hebben. Straks volgen ook de eindtermen basisonderwijs.

Onderwijs is emotie, collega's, maar ik hoop dat we dit straks allemaal kunnen realiseren.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik zal misschien antwoorden op een aantal bezorgdheden. Bedankt voor de tussenkomsten. Ik houd van een goed debat, en van acid natuurlijk. (*Gelach*)

Ik hoor in de debatten geen tegenstemmen. Ik hoor moeilijke posities, en ik begrijp dat het moeilijk is om tegen zo'n werkstuk oppositie te voeren. 'We zijn niet voor, we zijn niet tegen, integendeel.'

Ik begrijp de bezorgdheden ook. Maar ik kan dit werkstuk en zij die dit werkstuk tot stand gebracht hebben, niet enerzijds prijzen, om vervolgens – en dat is natuurlijk altijd de verleiding – alle klagers gelijk te geven. Dat gaat niet. Ik kan niet enerzijds zeggen: 'Bedankt hiervoor, het is een gedegen werkstuk', om vervolgens te zeggen dat het te moeilijk en niet haalbaar is, dat de lat te hoog ligt, waarmee je dan kritiek geeft op diegenen die je net geprezen hebt.

Maar er zijn bezorgdheden, bijvoorbeeld over de overgangsfase. Wel, wij gaan dit niet heel bruusk invoeren. Natuurlijk zal dat geleidelijk gebeuren en zal er mildheid aan de dag worden gelegd. Het is de bedoeling dat de onderwijsinspectie er ook voor zorgt dat we samen met de scholen naar boven gaan, het is niet de bedoeling om de scholen op de billen te gaan tikken. Dat is absoluut niet de bedoeling.

Wat de haalbaarheid betreft, wordt de vraag gesteld of dat niet te objectiveren valt. Eerlijk gezegd: neen. Ik denk dat de onderwijsverstrekkers maandag nog maar gezegd hebben dat er inderdaad geen vaste methodiek is om dat te gaan objectiveren of te gaan meten. En God behoede, want dat is net de inschatting die gemaakt is door die 230 mensen in die ontwikkelcommissies, 300 vergaderingen lang. Die oefening hebben ze meegenomen.

Stel dat je nu zou gaan objectiveren en zou gaan bepalen hoeveel onderwijstijd elke eindterm vergt, waar sta je dan met je onderwijsvrijheid? Dan zou je voor elke leerkracht en elke school gaan bepalen hoeveel procent van de onderwijstijd ze moeten spenderen aan welke eindterm. Geef toch het vertrouwen aan de leerkrachten en aan de scholen! Leerkrachten gaan meer of minder tijd besteden aan een bepaalde eindterm dan een collega, misschien zelfs in dezelfde school, afhankelijk van hun eigen inzichten en hun eigen didactische en pedagogische kwaliteiten. En we geven hun dat vertrouwen. Dat is toch bij uitstek de onderwijsvrijheid? We bepalen wat jongeren moeten kennen en kunnen, maar hoe die kennis bereikt moet worden, dat is de onderwijsvrijheid.

Inzake het kennen en kunnen, leggen we de lat hoger, maar geven we ook meer vrijheid om dat kennisniveau te bereiken.

Mijnheer Danen, waarom zijn we niet ingegaan op de vraag tot versobering? Ik denk dat ik dat in de commissie uitvoerig heb toegelicht. We zijn niet absoluut doof en stom gebleven voor de vragen uit bezorgdheid om de haalbaarheid. Ik som enkele ingrepen en bijstellingen op die we hebben gerealiseerd.

We hebben de regelgeving aangepast, zodat het mogelijk wordt de eindtermen in de basisvorming en de specifieke eindtermen of de beroepskwalificaties geïntegreerd in eenzelfde vak en binnen dezelfde onderwijstijd aan te bieden.

We hebben het onderscheid tussen transversale en inhoudelijke eindtermen opgeheven. Nu moeten transversale eindtermen in relatie tot meerdere sleutelcompetenties worden gerealiseerd. Dat betekent dat de schoolbesturen hiervoor op verschillende plaatsen in hun curriculum onderwijs moeten reserveren. Als we dat onderscheid opheffen, krijgen de scholen meer vrijheid. De eindtermen moeten natuurlijk worden gerealiseerd, maar dat kan, afhankelijk van de inzichten van elke school en elke leerkracht, op een enkele plaats in het curriculum.

We hebben ervoor gezorgd dat de affectieve dimensie en de psychomotorische dimensie van een eindterm indicatief worden. Aanvankelijk was dat te realiseren, maar we maken dat indicatief.

We hebben ervoor gezorgd dat het aantal vreemde talen dat in de eindtermen voor de studierichtingen in het bso met een arbeidsmarktgerichte finaliteit is opgenomen, wordt beperkt.

Met al deze maatregelen zorgen we ervoor dat de nieuwe eindtermen ambitieuzer zijn met betrekking tot wat jongeren moeten kennen en kunnen, maar tegelijkertijd geven we de scholen meer vrijheid met betrekking tot hoe ze die kennis kunnen bijbrengen. We hebben op dat vlak grondig werk geleverd.

Ik voel dat er een groot draagvlak voor de praktijkcommissie is. De opdracht is heel duidelijk. Op basis van de vaststelling van de mate waarin de praktijk en de theoretische formulering van de eindtermen met elkaar overeenstemmen, kan een representatieve praktijkcommissie met betrekking tot de verschillende onderwijsvormen, aso, tso, bso en kso, bijsturingen suggereren.

Er is me gevraagd waarom ik die praktijkcommissie niet decretaal wil verankeren. Een Vlaams volksvertegenwoordiger die dit vraagt, vraagt eigenlijk te worden geboeid. Hij vraagt zijn vleugels te knippen. Het Vlaams Parlement zal over elke bijsturing beslissen. Het Vlaams Parlement mag zich door de praktijkcommissie laten inspireren, maar waarom zou het Vlaams Parlement die bevoegdheid de facto aan de praktijkcommissie delegeren? Het Vlaams Parlement kan zich ook door eigen inzichten of door anderen laten inspireren, maar mag zijn eigen vleugels niet knippen en moet zijn vrijheid behouden.

Verder is gevraagd of iemand naar het Grondwettelijk Hof zal stappen. Dat zal misschien gebeuren, maar ik zou dat niet fair vinden ten aanzien van het werk dat het onderwijsveld gedurende twee jaar heeft gepresteerd. Hier zijn geen politieke keuzes gemaakt. Hier zijn door 230 mensen uit het onderwijsveld, leerkrachten, experts en onderwijsverstrekkers, onderwijskeuzes gemaakt. Ongetwijfeld komen sommigen in de verleiding om naar het Grondwettelijk Hof te stappen met betrekking tot een werkstuk waar ze zelf deelachtig aan zijn.

We reiken de hand, onder andere met die praktijkcommissie. We beitelzen die eindtermen niet in marmer. We willen die eindtermen op grond van inzichten vanop de klasvloer altijd bijsturen. We sturen dan bij, maar ik vraag iedereen nu dit onderwijswerk en deze onderwijskeuzes tenminste een eerlijke kans te geven. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het ontwerp van decreet.

De door de commissie aangenomen tekst wordt als basis voor de bespreking genomen. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 594/3)

– Er zijn geen opmerkingen bij de artikelen 1 tot en met 24.

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de artikelen en over het ontwerp van decreet houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de opsplitsing in handelsakkoorden en investeringsverdragen – 549 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de opsplitsing in handelsakkoorden en investeringsverdragen.

De bespreking is geopend.

De heer Muyters heeft het woord.

Philippe Muyters (N-VA): Voorzitter, ik zal het kort houden. Het is een open deur instampen om te zeggen dat de export voor Vlaanderen belangrijk is. Het Hof van Justitie zegt dat een handelsakkoord alleen kan worden afgesloten door, het is de exclusieve bevoegdheid van, de Europese Commissie (EC). Investeringsbelemmeringsverdragen moeten door alle lidstaten worden ondertekend.

Ondertussen liggen de handels- en investeringsakkoorden meer en meer in de lijn van de Europese arbeidsnormen en milieustandaarden. Ook de standaarden met betrekking tot de voedselveiligheid en volksgezondheid worden meegenomen. Men heeft ook oog voor mensenrechten en duurzaam en verantwoord ondernemen.

Een laatste overweging is dat de EC, voor zij gaat onderhandelen over nieuwe vrijhandelsakkoorden, altijd een mandaat moet hebben van de lidstaten of deelstaten. Om die reden, en in het voorstel van resolutie staan er nog veel meer, roepen we met het voorstel van resolutie de EC op om acht punten te realiseren. Die acht punten hebben als doel de handel te vereenvoudigen tussen de verschillende landen, en dat via nieuwe verdragen. We roepen de EC ook op om snel werk te maken van een intelligente opsplitsing tussen handelsakkoorden enerzijds en investeringsakkoorden anderzijds omdat we op die manier een discussie vermijden over elementen in het ene die een blokkering meebrengen in het andere.

Dat is kort samengevat de essentie van het voorstel van resolutie dat we voorleggen. Ik dank de collega's die dit mee hebben ondertekend en ingediend: Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser.

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): We begrijpen de redenering achter het voorstel van resolutie dat hier voorligt. We zullen ons toch onthouden.

Het Vlaams Belang heeft in het verleden al meermaals kritiek geuit op de handels- en investeringsakkoorden tussen de Europese Unie en derde landen, vooral vanwege de ISDS-clausule (Investor-State Dispute Settlement) die daarin telkens is opgenomen. Die clausule – en dat heb ik al een paar keer gezegd – vormt een bedreiging omdat ze grote multinationals in staat stelt beslissingen van soevereine overheden aan te vechten bij een onafhankelijk arbitrageorgaan dat geen deel uitmaakt van de nationale rechtsorde. Daarom zullen we ons onthouden.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over de versterking van de dienstenexport in Vlaanderen – 550 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over de versterking van de dienstenexport in Vlaanderen.

De bespreking is geopend.

De heer Muyters heeft het woord.

Philippe Muyters (N-VA): Een aantal rapporten en studies zeggen dat het potentieel van Vlaanderen om diensten te exporteren niet volledig wordt benut. Een tweede punt is dat binnen de export die dienstenexport steeds meer essentieel wordt. Voor Vlaanderen is die export zo belangrijk. We kunnen het daarom alleen maar spijtig vinden dat de dienstenexport beperkt is, zowel inzake de sectoren waar we aan dienstenexport doen, als inzake het aantal landen waar de dienstenexport naartoe gaat. Om die redenen vragen we aan de Vlaamse Regering tien punten. Die zijn er allemaal op gericht om, vertrekkend van de bestaande drempels die ondernemingen ondervinden, een beleid op te zetten dat gericht is op het maximaal ontwikkelen van het potentieel van onze dienstensector.

Nog één punt is in de commissie uitdrukkelijk aan bod gekomen. In Europa en ook daarbuiten worden heel vaak aan de diensten regels opgelegd om de markt te beschermen. Om daaraan tegemoet te komen vragen we aan de Vlaamse Regering dat ze de deregulering of de harmonisatie van de regels internationaal bepleit.

En tot daar, voorzitter, de inhoud van het voorstel van resolutie, en ook hier dezelfde mensen die ik wil danken voor de opmaak van dit voorstel van resolutie. Dank u wel.

De voorzitter: Collega, D'Haese, u bent er weer. Ik dacht eigenlijk dat u naar huis was om de docuserie zeker niet te missen. Maar bon, welkom terug. *(Gelach. Applaus)*

De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Voorzitter, collega's, wij gaan dit voorstel goedkeuren alhoewel wij oorspronkelijk een voorbehoud hadden gemaakt. We zijn niet tegen liberalisering op zich, maar we moeten wel opletten dat dit niet gepaard gaat met een verlies aan soevereiniteit. Dat is een discussie die hier opnieuw opkomt.

Het debat heeft zich voor een groot stuk ook toegespitst op die zesde aanbeveling, waar we vraagtekens bij hadden geplaatst. Hierop hebben we toch wel wat geruststellende antwoorden gekregen van collega Muyters, tijdens het debat, waarvoor dank. Het Vlaams Belang vindt het positief dat in dit voorstel wordt gepleit voor versterking van de dienstenexport in Vlaanderen. Veel kmo's en bedrijven hebben dat wel degelijk nodig. In het kader van de internationalisering is het toch wel zo dat men nog te weinig weet welke stappen er kunnen gezet

worden. Informatiecampagnes zijn dus wel degelijk nodig, begeleiding is wel degelijk nodig. Ik wil ook verwijzen naar het debat dat we gisteren gevoerd hebben in de commissie Buitenlands Beleid rond de voortgangsrapportage brexit. Daarin werd ook duidelijk gewezen op het feit dat er, ondanks alle informatiecampagnes, toch nog altijd problemen zijn bij kmo's die blijkbaar plots verschieten dat er een probleem is met douanezaken. Je houdt het niet voor mogelijk. Het is dus wel heel, heel belangrijk dat men informatiecampagnes en begeleiding blijft ondersteunen. Daarin is de rol van het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) en Flanders Investment & Trade (FIT) natuurlijk ook heel belangrijk. Vandaar dat wij na een eerdere aarzeling dit voorstel toch zullen goedkeuren.

De voorzitter: Collega Muylers kan u dus overtuigen, da's mooi.

De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Nu ik hier toch ben, voorzitter, licht ik graag even toe waarom wij het voorstel van resolutie niet zullen steunen. Wij zullen tegenstemmen, voornamelijk wegens de aanbevelingen 6 en 7, die gaan over de deregulering van de dienstenexport. We hebben al gezien waartoe dat leidt en geleid heeft: lage lonen, sociale dumping. Dat is niet waar wij voor staan. Wij zullen het voorstel van resolutie dus niet goedkeuren.

De voorzitter: De heer Muylers heeft het woord.

Philippe Muylers (N-VA): Ik wou nog kort reageren. Dit is net de reden waarom ik dat punt nog eens extra heb toegelicht hier in de plenaire vergadering, met name het feit dat wij zien dat in veel landen juist een regulering wordt opgezet om de markt af te schermen. Ik heb uitdrukkelijk gezegd dat wij hier vragen dat de Vlaamse Regering op internationaal vlak gaat voor deregulering of harmonisatie van de regels, en dat ze dat gaat bepleiten. Zo staat het ook in de zin achteraan in de resolutie van dat punt. Om die reden heb ik collega Rzoska en Groen toen in de commissie kunnen overtuigen om het voorstel van resolutie toch mee goed te keuren, dus ik nog hoop dat ik ook u nog kan overtuigen.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

De voorzitter: Collega's, de leden van het Uitgebreid Bureau hadden normaal gezien een vergadering gepland na de plenaire vergadering. Die gaat echter niet door, aangezien één fractie niet aanwezig kan zijn. Ik ga ervan uit dat iedereen in het Bureau zich daarin kan vinden. Het agendapunt dat moest worden besproken, wordt toegevoegd aan de agenda van 22 februari.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, om iedereen de kans te geven om zich aan te melden in de digitale stemtoepassing moet ik nu even de vergadering schorsen. Ik stel voor dat we over een klein kwartiertje opnieuw beginnen.

– *De vergadering wordt geschorst om 19.22 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 19.42 uur.*

De voorzitter: Dames en heren, voor we met de eigenlijke stemmingen beginnen, voeren we een teststemming uit.

Ook voor de leden van de meerderheid: u mag stemmen wat u wilt. (*Gelach*)

Ik ben ook tegen. (*Gelach*)

– *De Vlaamse volksvertegenwoordigers voeren een teststemming uit.*

Deze test is goed verlopen.

VERSLAG VAN HET VERZOEKSCHRIFT over de invoer van Europese zwerfdieren, broedfok en rabiës – 619 (2020-2021) – Nr. 1

Verslag

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het verslag namens de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand en Dierenwelzijn over het verzoekschrift over de invoer van Europese zwerfdieren, broedfok en rabiës.

Mevrouw De Vroe, verslaggever, heeft het woord.

Gwenny De Vroe (Open Vld): De behandeling van dit verzoekschrift dat ook op federaal niveau werd ingediend, werd geagendeerd in de commissie op 21 oktober 2020. De minister werd om een standpunt gevraagd, dat op 22 december vorig jaar arriveerde. Daarop werd het verzoekschrift voor de tweede maal geagendeerd in de commissie op 20 januari 2021.

De verzoeker klaagt vooral federale materie aan. Maar wat de Vlaamse bevoegdheden betreft, gaat het erom dat een afgeschermd eenzijdig marktaanbod van puppy's uit het buitenland in België in stand gehouden wordt door de dienst Dierenwelzijn. De minister bezorgde een duidelijk en punctueel antwoord, waarin hij drie aanklachten van de verzoeker duidelijk weerlegde.

Op de vraag om de dienst Dierenwelzijn door te lichten, wees de minister erop dat die oefening reeds werd gemaakt door Audit Vlaanderen.

Op de beschuldiging dat de dienst Dierenwelzijn de grootschalige invoer van broedfokpups in stand houdt, erkende de minister dat het een permanente bezorgdheid is, maar dat Vlaanderen als enige in de EU extra eisen heeft opgelegd, niet evident omdat het gaat om handelsverkeer binnen de EU.

Dat de dienst Dierenwelzijn de adoptie van buitenlandse pups tegenhoudt, wordt tegengesproken door de statistieken en door het ontbreken van beperkingen in Vlaanderen in vergelijking met de andere EU-lidstaten. De minister wees erop dat erkende dierenasielen logischerwijze geen dieren uit het buitenland mogen invoeren, maar dat particulieren wel een hond in het buitenland mogen adopteren.

Tot daar de weerlegging door de minister.

Tijdens de bespreking was het enkel mevrouw Sterckx die een hoorzitting wenste met de dienst Dierenwelzijn. De andere sprekers, met name mevrouw Claes, mevrouw Rombouts, de heer Bex en ikzelf waren van oordeel dat het antwoord van de minister toereikend was. De commissie besloot om het antwoord van de minister ook aan de verzoeker te bezorgen.

Tot daar de verslaggeving, voorzitter.

De voorzitter: Wij stemmen nu bij zitten en opstaan over de conclusies van de commissie.

De volksvertegenwoordigers die de conclusies wensen aan te nemen, drukken op 'Ik sta op'.

De volksvertegenwoordigers die de conclusies niet wensen aan te nemen, drukken op 'Ik blijf zitten'.

Het Vlaams Parlement neemt de conclusies van de commissie aan. Ik zal de verzoeker hiervan in kennis stellen.

VOORSTEL VAN DECREET van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) – 640 (2020-2021) – Nr. 1

Voorstel tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Vandaele bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van decreet van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI).

De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): De heer Daniëls zal het woord nemen in verband met de spoed.

De voorzitter: Amai, met zo'n zwoele stem. *(Gelach)*

De heer Daniëls heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Dank u, voorzitter *(Met zwoele stem. Gelach)*

Koen Daniëls (N-VA): Ik ben blij dat die zwoele stem voor u was, voorzitter, en niet voor mij.

Collega's, waarom corona VI en waarom dringend? Helaas loopt corona nog altijd verder. U weet dat we al vijf coronadecreten hebben goedgekeurd om rechtsgronden te creëren binnen onderwijs om maatregelen te nemen. Een aantal van die maatregelen loopt af of heeft een rechtsgrond nodig om bijvoorbeeld werkingsmiddelen aan scholen te kunnen toekennen. Vandaar de hoogdringendheid.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord

Jos D'Haese (PVDA): We hebben het al vaak gezegd, we zullen het ook moeten blijven zeggen: ik snap niet waarom die teksten niet op voorhand doorgestuurd kunnen worden naar mijn fractie. Ik vind dat onbegrijpelijk. Dat wordt hier aangekondigd na de actuele vragen, we moeten dat in een drafje lezen, terwijl de teksten klaarliggen. Ik heb begrepen dat ze nog zijn aangepast. Ik vind dat bijzonder oncollegiaal. Het is al verschillende keren aangekaart, er is al verschillende keren gezegd dat er verandering zou komen, en die verandering komt niet.

De voorzitter: Dan stemmen we nu bij zitten en opstaan over het voorstel tot spoedbehandeling.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel tot spoedbehandeling wensen aan te nemen, drukken op 'Ik sta op'.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel tot spoedbehandeling niet wensen aan te nemen, drukken op 'Ik blijf zitten'.

Het voorstel tot spoedbehandeling is aangenomen. Dan stel ik voor dat het voorstel van decreet van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) onmiddellijk wordt behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? (*Instemming*)

Het incident is gesloten.

Algemene bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van decreet van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI).

De algemene bespreking is geopend.

De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Voorzitter, collega's, een coronadecreet is altijd een verzameldecreet, het is niet één punt dat wordt geregeld. Vooreerst wordt in alle onderwijsniveaus een rechtsgrond gecreëerd zodat er een toelage kan gegeven worden voor onkosten die scholen hebben gemaakt naar aanleiding van corona; we spreken dan over handgel, handdoeken, papieren doeken enzovoort. U hebt gemerkt dat daar een terugwerkende kracht voor is van 1 maart. Waarom die terugwerkende kracht? Scholen zijn vanaf dan aankopen beginnen te doen, omdat Schooldirect op 28 februari had aangekondigd dat ze bijkomende covid-maatregelen moesten nemen.

Het tweede punt dat wordt geregeld, betreft de CLB's, die vandaag heel sterk en heel veel werk leveren in corona, waaronder testen, maar ook de volledige contactopsporing in het buitengewoon onderwijs, zowel in het basisaanbod als in onderwijsvorm 3, en die telkens opnieuw moeten herevalueren of de leerlingen terug kunnen naar het gewoon onderwijs. Om te zorgen dat de mensen van het CLB voldoende tijd blijven overhebben, zeggen we dat de verplichte herevaluatie van alle leerlingen niet meer moet. Het CLB wordt wel betrokken bij die leerlingen waarvan de school of ouders aangeven om te herevalueren, maar er moet geen zeer omstandig verslag geschreven worden.

Een volgend punt is de rijdende kleuterschool. Normaal gezien liep hun periode om werkingsmiddelen te krijgen af op 31 december 2020, maar op dit moment is het natuurlijk niet evident om dat te evalueren en verlengen we dat met één jaar.

Een belangrijk punt, waar al veel over te doen is geweest, is het hoger onderwijs, meer bepaald de teruggave van leerkrediet en de jokerbonus, de maatregelen die we vorig academiejaar genomen hebben: dat studenten, als ze aan twee examentijden van een bepaald opleidingsonderdeel hebben deelgenomen, wel degelijk het leerkrediet kunnen terugvragen, heel eenvoudig via overmacht. Het is een administratieve organisatie die we daar doen.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Bedankt, voorzitter, ik ga het ook kort houden. Maar we wilden vanuit onze fractie toch nog even tussenkomen om het belang van deze voorstellen van coronadecreten te onderstrepen, al was het maar

omdat we via deze weg ook rechtsgrond creëren om de werkingsmiddelen voor heel wat sectoren binnen het onderwijs te kunnen garanderen. Die zijn broodnodig. Als we luisteren naar wat er op het werkveld leeft, wat er in de klassen en de scholen gebeurt, in de CLB's, dan is er echt wel nood aan die extra werkingsmiddelen om de scholen open te houden.

Onze fractie wil ook haar waardering uitdrukken voor de CLB-medewerkers, die toch heel wat extra werk op hun plank krijgen naast de decretale opdrachten. Via dit voorstel van decreet proberen we de planlast op een bepaald punt wat te verlagen. Dan is er nog een laatste punt dat ik even wil aanhalen, en waar collega Warnez ook al een aantal keer voor heeft geijverd: de teruggave van het leerkrediet en de jokerbonus. Wij vragen dan ook om dit alles goed te keuren.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Omdat de letter van de wet – de rechtsgrond – niet meer mogelijk is, kan met dit voorstel van decreet de geest vaak wel nog worden gehandhaafd. En dus zullen wij dit ook goedkeuren.

Ik heb een paar korte beschouwingen en een paar vragen aan de indieners. Het klopt dat voor onze studenten hoger onderwijs corona een bijzonder grote impact heeft. Zij zijn de groep die het hardst of het zwaarst wordt getroffen, en niet alleen omdat zij misschien minder goed kunnen studeren. Vaak hebben ze ook iemand verloren in de omgeving, zoals grootouders of ouders. Soms treden ze op als mantelzorger voor iemand in de omgeving. We mogen dus niet onderschatten hoe zwaar sommige jongeren getroffen worden, vaak in alle eenzaamheid. Dat moeten we niet onderschatten. Het is goed dat we leerkrediet kunnen teruggeven.

Ik heb daarbij een paar korte vragen, en ik denk dat de antwoorden daarbij duidelijk kunnen zijn. De eerste vraag gaat over artikel 12. Dat gaat over het feit dat, als hogeronderwijsinstellingen bepaalde examens niet hebben kunnen organiseren, studenten hun studiepunten terugkrijgen. Dat lijkt mij ook logisch. Mijn vraag is of dat helemaal automatisch gebeurt. Studenten hoeven daar niets voor te doen?

Een tweede vraag gaat over artikel 13: als studenten aan een bepaald examen niet hebben kunnen deelnemen, kunnen ze leerkrediet terugkrijgen, net als in de geest van het decreet van vorig academiejaar. Er wordt een korte procedure omschreven over wat ze moeten doen. Als een student aan alle voorwaarden voldoet – het zijn er maar een paar – krijgt hij dat leerkrediet dan ook automatisch terug, of is er nog een appreciatiebevoegdheid vanuit de administratie? Ik zou denken van niet, volgens mij moet dat ook automatisch gebeuren als de procedure gevolgd werd. Maar ik zie dat er ook een beroepsprocedure mogelijk is. Hoe vaak is dat de vorige keer gebeurd? Ik hoef daar geen precieze aantallen van te hebben, maar het lijkt mij logisch dat je als student weet of je aan alle voorwaarden voldoet. Als iemand niet aan een examen heeft kunnen deelnemen en hij wil dat leerkrediet terugkrijgen, dan is dat een heel eenvoudige procedure. Je moet bijvoorbeeld geen doktersattest indienen. Dan krijg je het of krijg je het niet. Ik zou graag weten wat die beroepsprocedure dan precies inhoudt, en hoe vaak daarop een beroep is gedaan. Want het lijkt me nogal evident dat je het krijgt als je aan de voorwaarden voldoet. En als dat niet zo is, dan krijg je het krediet niet.

Ik heb dan nog een voorlaatste bemerking over de communicatie. Er hebben mij mensen gemaild met de vraag of het niet mogelijk is om het leerkrediet automatisch toe te kennen aan mensen die niet aan examens hebben kunnen deelnemen, net omdat de procedure zo eenvoudig is. Ik ben daar zelf niet voor. Ik ben voor een eenvoudige procedure die heel eenduidig is, die gemakkelijk te

volbrengen is. Maar dan moet die procedure wel op een goede manier naar de studenten worden gecommuniceerd. Mijn vraag is wie dat gaat doen. Ik neem aan dat dat de hogescholen en universiteiten zijn, maar ik had graag van de indieners geweten hoe zij dat zien. Gaat er vanuit Vlaanderen ook communicatie gebeuren? Het zou toch bijzonder jammer zijn mocht iemand die nu in het eerste jaar begonnen is, een dag te laat ontdekken dat hij leerkrediet kon terugvorderen. Dat zou bijzonder jammer zijn, vooral omdat men daarvoor maar dertig dagen de tijd heeft.

En dan mijn laatste opmerking gaat over de studenten die Nederlands tweede taal (NT2) volgen. Dat zit helemaal buiten de scope van dit voorstel van decreet. Zij zijn vaak erg getroffen door COVID-19. Zij hebben vaak dingen niet kunnen doen die ze hadden willen doen: examens, testen en dergelijke meer. Waarom is er geen regeling voor hen opgenomen in het voorstel van decreet? Voorzien jullie om dat alsnog te doen? Zo niet, dan zullen wij daarvoor een initiatief nemen. Voilà, dat waren een paar concrete vragen en een paar beschouwingen.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Collega's, veel studenten hebben de voorbije maanden echt afgezien. Ze hebben er een zware blok opzitten. Het minste dat we nu voor hen kunnen doen, is ervoor zorgen dat ze niet dubbel gestraft worden voor alweer een abnormaal semester. Wij waren vorig jaar de eersten om voor te stellen dat studenten geen leerkrediet zouden verliezen als ze niet slagen voor hun examens in deze bizarre coronatijden. Ik ben blij dat de meerderheid opnieuw inziet dat dat niet meer dan eerlijk is en dat ze opnieuw die corona-overmacht-regeling voorziet.

Daarnaast lijkt het ons ook logisch dat er opnieuw een aanpassing en een uitstel in de regeling van het academisch kalenderjaar mogelijk is voor evaluatie en deliberatie. We zijn natuurlijk ook blij met die rechtsgrond waardoor scholen de werkingsmiddelen krijgen waar ze recht op hebben om hun coronakosten te betalen. Ook de stage in de master geneeskunde die nu minder gaat meetellen voor de selectie voor de manama-opleiding specialisatie geneeskunde, vinden wij een goede zaak, want die stages zijn anders verlopen dan anders.

Dit allemaal om te zeggen dat wij voor dit voorstel van coronadecreet gaan stemmen.

De voorzitter: Ik veronderstel dat de heer Daniëls het woord vraagt om te antwoorden op de vragen van collega Danen?

Koen Daniëls (N-VA): Collega Danen, uw vragen zijn terechte vragen. Bij artikel 12: als het examen of de evaluatie niet is kunnen doorgaan, dan is er een automatisme. Ik kom tot uw vraag over de studenten die terug leerkrediet aanvragen en waarom er een beroepsprocedure nodig is. Vorige keer hadden een twintigtal een beroepsprocedure lopen. Waarover gaat dat? Ten eerste moet je natuurlijk ingeschreven zijn voor dat opleidingsonderdeel. Ten tweede moet je aan allebei de examenkansen hebben deelgenomen. Dat moet wel worden aangetoond. Er zijn een aantal studenten die leerkrediet terugvragen maar die maar aan een van de twee hebben deelgenomen of die aan de twee hebben deelgenomen maar waarvan ze een van de twee niet hebben doorgegeven, die het dan niet terugkrijgen en dan een beroepsprocedure indienen. Het gebeurt soms ook dat er ergens een fout of oude info in zat. Daarom willen we die beroepsprocedure toch behouden, want als er ergens een wiel afloopt en we hebben geen decretale beroepsprocedure, dan is het einde verhaal. Vorige keer hebben ongeveer 8800 studenten dat teruggevraagd.

Uw laatste vraag heb ik niet volledig begrepen, collega Danen. Ik dacht dat het over NT2 ging.

De voorzitter: Waarom de studenten die NT2 volgen, niet worden meegenomen in het decreet.

Koen Daniëls (N-VA): Zijn het studenten hoger onderwijs dan, in het volwassenenonderwijs?

De voorzitter: Ja, NT2 is volwassenenonderwijs.

Koen Daniëls (N-VA): Die vallen natuurlijk niet onder het leerkrediet.

Johan Danen (Groen): Mag ik even tussenkomen, voorzitter?

De voorzitter: U krijgt het woord.

Johan Danen (Groen): Ik zal die vragen sowieso nog eens in de commissie stellen als een vraag om uitleg want ik heb niet de indruk dat jullie dat vanavond nog zullen aanpassen. Als mensen NT2 volgen, zijn daar heel wat voorwaarden aan verbonden, en steeds strengere voorwaarden, waar we het niet altijd mee eens zijn. Maar soít, dit is nu de situatie. Zij hebben vaak niet de mogelijkheid gehad om bepaalde lessen te volgen of examens te doen, bijvoorbeeld omdat ze niet hebben kunnen plaatsvinden, wat voor hen soms toch wel zware repercussies heeft. De vraag is of dat alsnog kan worden meegenomen in het voorstel van decreet of dat jullie een ander voorstel in die zin plannen.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Het gaat verder dan wat er hier is gezegd. Het heeft eigenlijk niks met leerkrediet en hoger onderwijs te maken. Die vraag staat daar volledig los van. We moeten dat nagaan, we gaan dat hier niet ter plekke in een amendement kunnen inschuiven.

Mijnheer Danen, u had ook nog een vraag over de communicatie. Dat zal via het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS) gebeuren, dus de overheid, maar ook de instellingen zullen worden ingeschakeld. Ook de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) zal mee instaan voor de communicatie zodat zoveel mogelijk studenten dat weten.

U verwees ook naar de verhoogde inschrijvingsgelden voor NT2. Dat zit al in een traject dat we aan het bekijken zijn. De collega's willen graag een volgend coronadecreet waarin we die zaken samenbrengen. In dit stuk zit dat inderdaad niet.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Mijnheer Danen, ik wil graag nog even aanvullend antwoorden op uw vraag over de volwassenen die NT2 volgen. We hebben in een coronadecreet – helaas weet ik niet hetwelk – ook al aanpassingen gedaan, bijvoorbeeld aan de evaluaties van mensen die basiseducatie volgen en die, doordat ze niet naar de les kunnen komen, uitstel krijgen om iets opnieuw te doen. In dat kader moeten we dat nog eens bekijken, maar er zijn al een aantal stappen gezet. Ik heb dezelfde vraag gekregen als u, dus we nemen dat wel mee.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

De algemene bespreking is gesloten.

Artikelsgewijze bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de artikelsgewijze bespreking van het voorstel van decreet. (Zie *Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 640/1)

– *Er zijn geen opmerkingen bij de artikelen 1 tot en met 21.*

De artikelsgewijze bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de artikelen en over het voorstel van decreet houden.

ONTWERP VAN DECREET houdende wijziging van het decreet van 27 maart 2009 betreffende radio-omroep en televisie met betrekking tot de landelijke en regionale radio-omroeporganisaties en de technische eindapparatuur voor FM-radio-ontvangst van radio-omroeporganisaties – 593 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2

Artikelsgewijze stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de artikelen 1 tot en met 23 met inbegrip van de technische correctie op artikel 21.

Stemming nr. 1

Ziehier het resultaat:

119 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
68 leden hebben ja geantwoord;
51 leden hebben zich onthouden.

De artikelen 1 tot en met 23 zijn aangenomen.

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

Stemming nr. 2

Ziehier het resultaat:

119 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
69 leden hebben ja geantwoord;
50 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

ONTWERP VAN DECREET betreffende de onderwijsdoelen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs en diverse andere verwante maatregelen – 594 (2020-2021) – Nrs. 1 tot en met 3

Artikelsgewijze stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de artikelen 1 tot en met 24.

Stemming nr. 3

Ziehier het resultaat:

118 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
68 leden hebben ja geantwoord;
50 leden hebben zich onthouden.

De artikelen 1 tot en met 24 zijn aangenomen.

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het ontwerp van decreet.

Stemming nr. 4

Ziehier het resultaat:

118 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
67 leden hebben ja geantwoord;
51 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

VOORSTEL VAN DECREET van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (VI) – 640 (2020-2021) – Nr. 1**Artikelsgewijze stemming**

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de artikelen 1 tot en met 21.

Stemming nr. 5

Ziehier het resultaat:

120 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
120 leden hebben ja geantwoord.

De artikelen 1 tot en met 21 zijn aangenomen.

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van decreet.

Stemming nr. 6

Ziehier het resultaat:

120 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
120 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van decreet aan. Het zal aan de Vlaamse Regering ter bekrachtiging worden overgezonden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over het openen van de politieke dialoog met de Europese Commissie over de opsplitsing in handelsakkoorden en investeringsverdragen – 549 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 7

Ziehier het resultaat:

119 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
69 leden hebben ja geantwoord;
4 leden hebben neen geantwoord;
46 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Philippe Muyters, Vera Jans, Gwendolyn Rutten, Karl Vanlouwe, Karin Brouwers en Cathy Coudyser over de versterking van de dienstenexport in Vlaanderen – 550 (2020-2021) – Nrs. 1 en 2

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 8

Ziehier het resultaat:

120 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
103 leden hebben ja geantwoord;
4 leden hebben neen geantwoord;
13 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 24 februari 2021 om 14 uur.

Voor de leden van het Uitgebreid Bureau: u hebt zowel een mail als een WhatsApp-berichtje gekregen. Op 22 februari is er een digitaal Vast Bureau en Uitgebreid Bureau met het toegevoegde agendapunt dat we eigenlijk vanavond zouden bespreken.

Ik wens u een fijne thuiskomst.

De vergadering is gesloten.

– *De vergadering wordt gesloten om 20.18 uur.*

BIJLAGEN

Aanwezigheden

Aanwezig

Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Lode Ceyskens, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Johan Deckmyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Filip Dewinter, Kim De Witte, Bart Dochy, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Gustaaf Pelckmans, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Slotmans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Wilfried Vandaele, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Freya Van den Bossche, Koen Van den Heuvel, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Maurits Vande Reyde, Anke Van dermeersch, Tine van der Vloet, Orry Van de Wauwer, Kris Van Dijck, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Bart Van Hulle, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Kurt Vanryckeghem, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Suzy Wouters

Afwezig met kennisgeving

Elisabeth Meuleman: ambtsverplichtingen;

Sihame El Kaouakibi, Tine Van den Brande: gezondheidsredenen;

Ann De Martelaer: verlof voor palliatieve zorgen.

Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers

Stemming nr.1:

JA-stemmen:

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Lode Ceyskens, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van

Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez

ONTHOUDINGEN:

Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Johan Danen, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, An Moerenhout, Gustaaf Pelckmans, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr.2:

JA-stemmen:

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Lode Ceysens, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeyns, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez

ONTHOUDINGEN:

Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Johan Danen, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, An Moerenhout, Gustaaf Pelckmans, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr.3:

JA-stemmen:

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Lode Ceyskens, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandepuut, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez

ONTHOUDINGEN:

Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Johan Danen, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, An Moerenhout, Gustaaf Pelckmans, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloopmans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Anke Van dermeersch, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneekhout, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr.4:

JA-stemmen:

Els Ampe, Jo Brouns, Karin Brouwers, Lode Ceyskens, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandepuut, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez

ONTHOUDINGEN:

Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese,

Guy D'haeseleer, Johan Danen, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, An Moerenhout, Gustaaf Pelckmans, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Slootmans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneekhout, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr.5:

JA-stemmen:

Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Lode Ceyskens, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Gustaaf Pelckmans, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Slootmans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandepuut, Loes Vandromme, Jeremie Vaneekhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Suzy Wouters

Stemming nr.6:

JA-stemmen:

Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Lode Ceyskens, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Tom De Meester, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan

Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Gustaaf Pelckmans, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Suzy Wouters

Stemming nr.7:

JA-stemmen:

Els Ampe, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Lode Ceysens, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Bart Dochy, Martine Fournier, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Brecht Warnez

NEEN-stemmen:

Jos D'Haese, Tom De Meester, Kim De Witte, Lise Vandecasteele

ONTHOUDINGEN:

Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Johan Danen, Kurt De Loor, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Ilse Malfroot, An Moerenhout, Gustaaf Pelckmans, Leo Pieters, Els Robeyns, Conner Rousseau, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneckhout, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Suzy Wouters

Stemming nr.8:**JA-stemmen:**

Meyrem Almaci, Els Ampe, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Lode Ceyssens, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Bart Dochy, Martine Fournier, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Gustaaf Pelckmans, Freya Perdaens, Leo Pieters, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Björn Rzoska, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloopmans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emily Talpe, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandepuut, Loes Vandromme, Jeremie Vaneckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters

NEEN-stemmen:

Jos D'Haese, Tom De Meester, Kim De Witte, Lise Vandecasteele

ONTHOUDINGEN:

Hannes Anaf, Kurt De Loor, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Annick Lambrecht, Els Robeyns, Conner Rousseau, Katia Segers, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Maxim Veys